

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Žaloba pro zmatečnost a žaloba na obnovu řízení

Diplomová práce

David Monsport

Plzeň

2022

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **David MONSPORT**
Osobní číslo: **R17M0090P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Žaloba pro zmatečnost a žaloba na obnovu řízení**
Zadávající katedra: **Katedra občanského práva**

Zásady pro vypracování

- 1) Civilní proces
  - 1.1 Úvod
  - 1.2 Pojem
  - 1.3 Zásady
- 2) Historický exkurz (vývoj civilního procesu a současná legislativní úprava)
- 3) Stádia civilního procesu (řízení nalézací, řízení sporné a nesporné)
- 4) Opravné systémy (kasační, revizní, apelační)
- 5) Opravné prostředky (řádné, mimořádné)
- 6) Žaloba pro zmatečnost (historický exkurz, předmět žaloby, žalobní důvody, řízení o rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost)
- 7) Žaloba na obnovu řízení (historický exkurz, předmět, žalobní důvody, lhůty, řízení a rozhodnutí o žalobě na obnovu řízení)
- 8) Úvahy de lege ferenda

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **Doc. JUDr. Ing. Radka Zahradníková, Ph.D., LL.M.**
Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2021**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2022**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

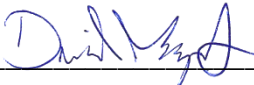

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 30. června 2021

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci zpracoval samostatně s řádným uvedením veškerých pramenů, z nichž bylo pro účely práce čerpáno, způsobem, pro vědeckou práci obvyklým.

V Plzni dne: 28. března 2022

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'David Monsport', written over a horizontal line.

David Monsport

Rád bych na tomto místě poděkoval jak paní doc. JUDr. Ing. Radce Zahradníkové Ph.D., LL.M., vedoucí této práce, za přidělení tématu a za velmi cennou publikační činnost, tak rovněž celému pedagogickému sboru za věnovaný čas, vstřícnost, za poskytnutí jak teoretických, tak praktických poznatků z právního prostředí, jež nám budou v následujících vývojových etapách ku prospěchu. V poslední řadě bych také rád poděkoval celému nepedagogickému sboru za poskytnutou administrativní a organizační podporu v rámci studia.

Obsah

Úvod.....	1
1 Moc soudní.....	3
2 Soudnictví	6
3 Pojem procesu	10
4 Právo na spravedlivý proces	11
4.1 Právo na přístup k soudní ochraně	13
4.2 Právo na náhradu škody.....	13
4.3 Právo odepřít výpověď	14
4.4 Princip rovnosti	14
4.5 Princip veřejnosti	15
4.6 Princip přímosti a ústnosti	15
4.7 Princip hospodárnosti	15
5 Civilní proces.....	17
5.1 Zásady civilního procesu	19
5.1.1 Zásada dispoziční / Zásada oficiality	20
5.1.2 Zásada projednací / Zásada vyšetřovací.....	20
5.1.3 Zásada volného hodnocení důkazů / Zásada důkazní	21
5.1.4 Zásada jednotnosti řízení / Zásada koncentrace řízení	21
5.1.5 Zásada materiální pravdy / Zásada formální pravdy	22
5.2 Historický vývoj civilního procesu v Českých zemích	22
5.3 Druhy civilního procesu	25
5.3.1 Řízení nalézací	26
5.3.2 Řízení vykonávací	27
5.3.3 Řízení insolvenční	28
5.3.4 Řízení zajišťovací	28
5.3.5 Řízení rozhodčí	29
6 Opravná řízení	31
6.1 Opravné systémy.....	32
6.1.1 Apelační opravný systém	33
6.1.2 Kasační opravný systém.....	33
6.1.3 Revizní opravný systém	34

6.2	Dělení opravných prostředků	35
6.3	Řádné opravné prostředky	37
6.3.1	Odvolání	37
6.4	Mimořádné opravné prostředky	40
6.4.1	Dovolání	40
7	Pojem žaloby	44
8	Žaloba pro zmatečnost	45
8.1	Obecná charakteristika	45
8.2	Nepřípustnost žaloby pro zmatečnost	46
8.3	Přípustnost žaloby pro zmatečnost	47
8.4	Aktivní legitimace k uplatnění žaloby pro zmatečnost	49
8.5	Lhůty pro podání žaloby pro zmatečnost	50
8.6	Obsahové náležitosti žaloby pro zmatečnost	51
8.7	Důvody přípustnosti žaloby pro zmatečnost	52
8.7.1	Důvody zmatečnosti dle § 229 odst. 1 OSŘ	52
8.7.2	§ 229 odst. 1 písm. a) OSŘ	53
8.7.3	§ 229 odst. 1 písm. b) OSŘ	54
8.7.4	§ 229 odst. 1 písm. c) OSŘ	57
8.7.5	§ 229 odst. 1 písm. d) OSŘ	60
8.7.6	§ 229 odst. 1 písm. e) OSŘ	62
8.7.7	§ 229 odst. 1 písm. f) OSŘ	64
8.7.8	§ 229 odst. 1 písm. g) OSŘ	66
8.7.9	§ 229 odst. 1 písm. h) OSŘ	68
8.8	Důvody zmatečnosti dle § 229 odst. 2 OSŘ	70
8.8.1	§ 229 odst. 2 písm. a) OSŘ	70
8.8.2	§ 229 odst. 2 písm. b) OSŘ	72
8.8.3	§ 229 odst. 2 písm. c) OSŘ	73
8.9	Důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 3 OSŘ	74
8.10	Důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 4 OSŘ	75
8.11	Průběh řízení o žalobě pro zmatečnost	77
8.12	Rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost	79
9	Žaloba na obnovu řízení	81
9.1	Obecná charakteristika	81
9.2	Nepřípustnost žaloby na obnovu řízení	82

9.3	Přípustnost žaloby na obnovu řízení	84
9.4	Aktivní legitimace k uplatnění žaloby na obnovu řízení.....	85
9.5	Lhůty pro podání žaloby na obnovu řízení.....	87
9.6	Obsahové náležitosti žaloby na obnovu řízení.....	88
9.7	Důvody přípustnosti žaloby na obnovu řízení	89
9.8	Důvody obnovy řízení dle § 228 odst. 1 OSŘ	89
9.8.1	§ 228 odst. 1 písm. a) OSŘ	90
9.8.2	§ 228 odst. 1 písm. b) OSŘ	92
9.9	Průběh řízení a rozhodnutí o žalobě na obnovu řízení	93
9.10	Průběh řízení a rozhodnutí v obnoveném řízení	97
10	Úvahy <i>de lege ferenda</i>.....	100
	Závěr.....	103
	Resume.....	105
	Přehled užitých pramenů	107

Přehled užitých zkratek

IZ	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů
Listina	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
Úřad	Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových
Ústava	Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Téma této diplomové práce je orientováno směrem ke dvojici opravných prostředků, spadajících dle své povahy do kategorie opravných prostředků mimořádných, jež mají účastníci civilního procesu, na svých právech a oprávněných zájmech dotčení, možnost iniciovat za účelem odstranění pochybení různorodého charakteru a intenzity působení s cílem dosažení spravedlnosti, jenž je podstatou soudních řízení a soudnictví samého.

Civilní proces prezentuje jeden ze čtyř druhů soudních řízení v České republice legislativně upravených, jehož účel tkví v ochraně soukromých práv a oprávněných zájmů osob v nežádoucích situacích, v nichž došlo k jejich protiprávnímu porušení či ohrožení a není cesty jiné, než vyvstalý právní spor řešit soudní cestou, způsobilou dotčená práva a oprávněné zájmy osob, jež se domáhají pomoci, právní cestou autoritativně a kvalifikovaně ochránit. Poskytnutím soudní ochrany lze vyzorovat nejméně trojici vzájemně navazujících pozitivních důsledků. V první řadě dochází prostřednictvím soudní ochrany k nastolení žádoucího stavu, reflektující ideu spravedlnosti. V druhé řadě je jí přispíváno k budování důvěry v soudnictví samé, neboť svou soustavnou činností prokazuje svou kvalitu a způsobilost osoby v situacích, v nichž není cesty jiné, před nežádoucími vlivy patřičně ochránit. V poslední řadě dochází její efektivní činností též k posílení pomyslné úrovně dosažené právní jistoty, jež v konečném důsledku přispívá ke zvýšení důvěry veřejnosti v právo samé.

Soudní řízení se od sebe vzájemně dle svěřené specializace v mnohém liší, nýbrž dva rysy sdílí společně, neboť vždy se jedná o výkon moci soudní, prostřednictvím jíž je naplňováno její poslání, jakožto státního orgánu samého a na níž je nezbytné za účelem její efektivity a korektnosti vztáhnout určitá procesní pravidla, dle nichž je realizace jejího výkonu držena v mantinelech. Tyto mantinely představují pojistky limitující nežádoucí pochybení, k nimž by za účelem zachování dosaženého stupně důvěry v moc soudní a v právo samé, nemělo v míře frekventované docházet. Na tomto místě je však nutné akcentovat, že na lidskou činnost, bez ohledu na míru odpovědnosti, nelze spravedlivě vztáhnout požadavek neomylnosti, neboť lidské pochybení může být zapříčiněno řadou faktorů, jejichž ovlivnění zkrátka není v lidských silách, rovněž jako způsob či intenzitu odpovídající lidské reakci. Především se jedná o faktory, pod něž lze zařadit zejména únavu, emoční stres či téměř simultánní provádění vícero nutných

úkonů zapříčiňující sníženou míru pozornosti. Soudci jsou lidské bytosti a žádná lidská bytost není neomylná, mohou tedy nastat situace, kdy je soudní řízení stíženo pochybením různorodého charakteru a intenzity působení, jež právní předpisy predikují a poskytují řešení v situacích, v nichž k takovým pochybením dojde.

Existence takových pochybení je reparována v rámci opravných soudních řízení, jejichž účel tkví v jejich následné nápravě nesoucí se za cílem ochránit osoby, jimž je jimi nezaviněné pochybení způsobilé přivodit tíživý následek, s ideou spravedlnosti neslučitelný. Dotčeným osobám je svěřena možnost iniciace řady opravných procesních institutů, opravných prostředků, jejichž sdílená schopnost tkví, vyjma vzájemných specifických odlišností, ve vyvolání zmíněných opravných řízení, v nichž je o učiněných pochybení a odpovídající nápravě rozhodováno. Opravné prostředky dle právní teorie se diferencujeme na opravné prostředky řádné a opravné prostředky mimořádné.

Téma této práce je orientováno ke druhé skupině opravných prostředků, tedy opravným prostředkům mimořádným, konkrétněji k žalobě pro zmatečnost a žalobě na obnovu řízení. Mimořádné opravné prostředky zastávají v právním řádu pozici specifických procesních institutů, neboť působí ve zvláštních situacích, v nichž řádné opravné prostředky nepřinesly žádoucí efekt. Žaloba pro zmatečnost je se žalobou na obnovu řízení, navzdory sdílené legislativní úpravě, v mnohém velmi odlišná, byť společný rys pro oba procesní instituty tkví ve způsobilosti překonání překážky *rei iudicatae*, tedy věci již rozhodnuté a též v průlomu nezměnitelnosti a nezrušitelnosti soudních rozhodnutí, reflektující okamžik, v němž nabyly právní moci. Uplatněním těchto mimořádných opravných prostředků dochází též k zásahu do právní jistoty ostatních účastníků, neboť již nastolený právní stav je za určitých okolností možné změnit či zrušit. Skutečnost, že je účastníkům svěřena možnost do již formálně i materiálně pravomocně skončeného řízení následně zasáhnout jejich výjimečné postavení patřičně reflektuje.

Za účelem dosažení náležitější míry porozumění zasluhuje žaloba pro zmatečnost společně se žalobou na obnovu řízení patřičný separátní prostor za účelem jejich důkladného rozboru. V závěru bude poskytnuto subjektivní zhodnocení recentní legislativní úpravy společně s nabídnutím směru, jímž by se mohla v blízké budoucnosti ubírat. Výše uvedené představuje cíl, jenž je pro tuto práci stanoven.

1 Moc soudní

Neodmyslitelným atributem demokraticky orientovaných právních států, jichž je Česká republika součástí, představuje systém dělby moci, konkrétněji oddělení státní moci, jež je dle hlavy první, zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Ústava“), derivativně odvozena od lidu, jenž je na jejím výkonu participován prostřednictvím tří ústavně konstituovaných složek tvořících v souhrnu státní moc – mocí zákonodárnou, mocí výkonnou a mocí soudní. Dělbou státní moci ovšem nelze interpretovat, jakožto striktní vzájemné oddělení či dokonce rozdělení, nýbrž jakožto zachování určitého stupně relativní oddělenosti a autonomie ruku v ruce s jejich spolupůsobením vybudovaném na principu brzd a protivah, jehož cílem je zabránit koncentraci většinové státní moci u některé z výše uvedených složek. Princip brzd a protivah je uskutečňován prostřednictvím vzájemně realizované kontroly a omezení vedoucích k jejich žádoucímu vyvážení.

Mocí zákonodárnou, zakotvenou v hlavě druhé Ústavy, již ze samotného názvu rozumíme složku státní moci, jejíž prioritní poslání spočívá v tvorbě právního rámce prostřednictvím abstraktních právních předpisů, představující výsledek realizovaného legislativního procesu nesoucí se za účelem právního pokrytí nejrůznějších sfér života a oblastí společenských vztahů, v nichž je regulace pro řádné fungování společnosti nezbytná za předpokladu, jedná-li o oblast právní regulací způsobilou podrobit. Platný a účinný právní rámec je závazný jak pro občanskou společnost, tak též pro složky státní moci. Moc zákonodárná je svěřena Parlamentu, dle inspirace předchozích Ústav, založeným na bikamerálním principu, sestávající z Poslanecké sněmovny a Senátu.¹

Moc výkonná, ustavena v hlavě třetí Ústavy, jejíž pravomoc a působnost je v obecné rovině rozčleněna mezi prezidenta republiky a vládu. Základní znaky státu, jakožto originárního suverénního celku představují vymezené území, stále obyvatelstvo a existence výkonu veřejné moci, jenž je povolána k zabezpečení určitého standardu územní správy a veřejného pořádku.² Státem tedy rozumíme lidské společenství, jehož jak vnější, tak též vnitřní reprezentace je přičitatelná

---

¹ Čl. 15 odst. 1–2 Ústavy.

² KOPECKÝ, M. *Správní právo. Obecná část*. Praha: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-727-9, s. 3.

jeho vrcholnému představiteli, hlavě státu, jíž je dle formy vlády České republiky odpovídající, prezident republiky. Funkce prezidenta republiky je v parlamentní formě vlády raději funkcí reprezentativní, nicméně Ústava mu určité taxativně vymezené pravomoci přiznává a zároveň diferencuje na ty, k nimž je povolán samostatně a dále ty, u nichž je zapotřebí kontrasignace, tedy spolupůsobení předsedy vlády či člena vlády jím určeného. Kontrasignace představuje učiněný projev vůle, jímž dochází k přesunu odpovědnosti, jež vláda za prezidenta tímto aktem republiky přebírá.³ Vláda představuje vrcholný orgán moci výkonné určující politické vedení a směr prostřednictvím svých politik a programů, nesoucích se za účelem rozvoje a inovace v oblastech veřejného života odpovídajících jednotlivým ministerským rezortům. Vyjma prezidenta republiky a vládu dále k moci výkonné řadíme též subjekty pověřené specifickými činnostmi, například státní zastupitelství, Česká národní banka, Nejvyšší kontrolní úřad, veřejný ochránce práv, ozbrojené síly, bezpečnostní sbory a další subjekty zajišťující řádný chod státu a věcí ve veřejném zájmu.

Moc soudní představuje třetí složku státní moci systematicky navazující na předchozí moc zákonodárnou a moc výkonnou. Moc soudní je uvozena v hlavě čtvrté Ústavy, jež soudní pravomoc, za účelem plnění státní funkce, svěřuje nezávislým a nestranným soudům, zabezpečující ochranu práv a oprávněných zájmů osob. Pojmovým znakem moci soudní je především její funkční nezávislost na ostatních složkách státní moci. Soudcovskou nezávislostí poté míníme garantovaný prostor autonomie pro tvorbu své vůle, v jehož rámci nesmí být postavení soudců, jakožto třetích osob nezúčastněných, narušeno vnějšími působícími vlivy. Následujícím pojmovým znakem je soudcovská nestrannost, spočívající v samotném rozhodování právních záležitostí bez přítomného vztahového pouta jak ke stranám řízení, tak též k osobnímu kvalifikovanému zájmu na výsledku soudního řízení. Tyto dva esenciální atributy reflektují nutnost rovnosti osob v právech společně s docílením co možná nejvyšší míry právní jistoty, od nichž je samotná důvěra v právo odvozena. K předešle zmíněným lze též uvést jejich specializovanost spočívající ve výlučné soudní činnosti.⁴ Právo obrátit se se svou záležitostí na soud prezentuje základní, na ústavní úrovni garantované procesní právo, zakotvené v článku 36 odst. 1 usnesení předsednictva

---

³ Čl. 63 odst. 3–4 Ústavy.

⁴ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011. ISBN 978-80-7201-842-0, s. 26.

České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Listina“). Právo obrátit se se svou záležitostí k soudu představuje jakýsi přístupový bod k soudům, přičemž tomuto základnímu, veřejnému subjektivnímu právu osob odpovídá povinnost soudu ochranu práv a oprávněných zájmů v souladu s právem na spravedlivý proces zajistit.⁵

---

⁵ BAŇOUCH, H., BAROŠ, J., BOBEK, M., JÄGER, P., KOKEŠ, M., KYSELA, J., LANGÁŠEK, T., MOLEK, P., POSPÍŠIL, I., ŠIMÁČKOVÁ, K., ŠIMÍČEK, V., WAGNEROVÁ, E., WINTR, J. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ISSN 2336-517X. Čl. 36 odst. 1.

2 Soudnictví

Za soudnictví lze, v návaznosti na předchozí kapitolu, charakterizovat, jakožto činnost specifických, nezávislých státních orgánů, jimiž jsou soudy, spočívající v řešení konkrétních právních případů prováděním norem platného práva v souladu s právními pravidly soudní proces upravující, jež je završeno závazným rozhodnutím. Vydáním soudního rozhodnutí dochází k nastolení právních vztahů, jež jsou okruhem osob, vůči nimž působí, respektováno a jako závazné též vynutitelné. Ze strany soudů se tedy jedná o právní zhodnocení stavu věci, směřující k vydání závazného autoritativního rozhodnutí na základě existujícího platného práva v situacích, v nichž je potřebné soudní ochranu právům a oprávněným zájmům osob poskytnout. Nutno podotknout, že prováděním existujícího platného práva nedochází ze strany soudů k tvorbě nového práva, jako je tomu u právních kultur založených na precedenčním právu.

Právní řád České republiky je založen výhradně na právu psaném, pro kontinentální typ právní kultury typický a precedenční tvorbu práva, neboli tvorbu soudcovského práva, za pramen práva nepovažuje, neboť není v České republice za pramen práva prohlášen. Rozhodnutí soudů tedy není považováno za pramen práva, v důsledku čehož nepůsobí obecnou právní závazností, nicméně silou své autority a přesvědčivosti jsou soudní rozhodnutí jako taková přinejmenším respektována. Výjimku ze zmíněné obecné nezávaznosti lze přičíst rozhodnutím Ústavního soudu ve formě nálezů uveřejněných ve sbírce zákonů, jež obecnou právní závazností disponují a jako taková musí být všemi osobami, zejména jedná-li se o derogaci právních předpisů, respektována.⁶ Obecné soudy tedy nejsou tvorbou práva nadány, nýbrž jeho prováděním a v určitých případech též dotvářením, si kladou za cíl sjednat v konkrétních případech nápravu porušených práv a oprávněných zájmů osob, jehož je dosaženo rozhodnutím o předložené právní otázce.

Pro přehlednost lze tedy za soudnictví označit činnost, jež:

- je výlučně svěřená nezávislým soudům s cílem ochrany porušených práv a oprávněných zájmů osob,
- spočívá v řešení individuálních právních případů prováděním existujícího platného práva,

---

⁶ FOREJTOVÁ, M. a kol. *Ústavní soudnictví*. Brno: Václav Klemm, 2014. ISBN 978-80-87713-09-9, s. 103–106.

- zabezpečuje právní ochranu v souladu s procesními pravidly soudní proces tvořící,
- vydaným rozhodnutím zavazuje a eventuálně též vynucuje stanovené povinnosti jím určeným adresátům.⁷

Od pojmu soudnictví je třeba odlišit pojem často se soudnictvím zaměňovaným a tím je pojem justice. Justice je pojmem poněkud širším, než je tomu u soudnictví samého, neboť vyjma soudů jsou její součástí též subjekty participující se na soudním procesu, jež rozhodovací pravomocí nedisponují, ta náleží výlučně soudům, respektive jejich soudcům. Subjekty podřaditelné pod pojem justice lze rozdělit dle účelu, na jehož základě se na soudním řízení podílejí.

V první řadě se jedná o soudní osoby podílející se na soudním řízení bez rozhodovací pravomoci, například osoba asistenta soudce či vyššího soudního úředníka. Druhá skupina, pod pojem justice též podřaditelná sestává ze subjektů povolaných k výkonu zastoupení osob, například osoba advokáta či notáře. Třetí skupinu představují zvláštní subjekty řízení, povolány z titulu odvíjejících se dle konkrétního druhu soudního řízení, například státní zastupitelství dle své působnosti – v trestních řízeních zastupující před soudem veřejnou žalobu, tedy žalobu pro porušení veřejného zájmu a veřejných hodnot. V civilním procesu je poté povoláno například k věcem týkajících se svéprávnosti, jehož předmětem je posouzení způsobilosti osoby k právnímu jednání.⁸ Čtvrtá skupina je tvořena osobami zúčastněnými na řízení, tedy vymezeným okruhem osob, jež před soudem v rámci soudního řízení nehájí své vlastní zájmy a není jim poskytnuta možnost soudní řízení procesně jakkoli ovlivňovat, nýbrž jsou povolány z titulu výkonu odborných znalostí či pro objasnění skutečností, bez nichž by soudní řízení v určitých případech bylo velmi obtížně realizovatelné. Tuto skupinu tvoří zejména svědci podávající svědectví o určitých rozhodných skutečnostech. Dále soudní znalci pověřeni k prokázání skutečností odbornou cestou ve formě znaleckých posudků a též tlumočníci, povolání za účelem zprostředkování

---

⁷ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011. ISBN 978-80-7201-842-0, s. 19–20.

⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2020, sp. zn. 24 Cdo 1739/2020-375.

komunikace mezi osobami, jednacím jazyk, v němž je soudní řízení vedeno, neovládajícími na straně jedné a soudem na straně druhé.⁹

Moc soudní je rozdělena do dvou článků lišících se v jejich specifickém poslání, a to na soustavu obecných soudů a Ústavní soud. Do soustavy obecných soudů řadíme od nejnižší instance soudy okresní, soudy krajské, Vrchní soudy, Nejvyšší soud a Nejvyšší správní soud.¹⁰

Ústavní soud představuje zmiňovaný druhý článek, též součástí moci soudní, nýbrž od soustavy obecných soudů, vzhledem k jedinečnosti svého poslání oddělen. Ústavní soud představuje zvláštní specializovaný a koncentrovaný soudní orgán, přičemž specializovanost tkví v ústavně taxativně vymezené činnosti, jíž je kontrola naplňování a dodržování ústavnosti, představující vrcholnou činnost moci soudní ve státě.¹¹

Jedná se o činnosti projevující se jak řešením sporů mezi ústavními orgány navzájem, taktéž řešením vyvstalých sporů mezi orgány veřejné moci a občanskou společností souvisejících s porušením ústavních norem. Koncentrovanost dále spočívá ve výlučnosti Ústavního soudu, jakožto jediného soudního orgánu k výše uvedené ochraně povolnému. Soudnictví je v České republice založeno na principu dvojinstančnosti řízení, garantující možnost přezkumu soudního rozhodnutí soudem nejbližše organizačně nadřazeným z důvodu ověření, zda bylo rozhodnutí soudu nižší instance vydáno v zákonem stanovených mezích.

Za účelem efektivní soudní činnosti, jakožto činnosti nezávislých státních orgánů je nezbytné vymezení okruhu či výseče záležitostí, v nichž budou soudy oprávněny vyvstalé právní otázky projednávat a následně též rozhodovat. V rámci takto vymezeného prostoru, v němž mohou svou činnost realizovat, nazýváme soudní pravomocí. V souvislosti s vlastní rozhodovací činností je soudům uložena povinnost dodržování zákonů a závazků plynoucích z mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána a též procesní pravidla, v jejichž mezích jsou soudní řízení, za účelem vydání rozhodnutí, realizována. Soudnictví, ostatně jako jakákoli činnost, v níž je přítomen lidský faktor, může být v určitých případech

---

⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6, s. 28.

¹⁰ § 8 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů.

¹¹ FOREJTOVÁ, M. a kol. *Ústavní soudnictví*. Brno: Václav Klemm, 2014. ISBN 978-80-87713-09-9, s. 35.

stižena pochybeními, způsobilými přivodit účastníkům újmu či zkrácení na svých právech a oprávněných zájmech.¹²

V těchto nežádoucích případech poskytují příslušné právní předpisy účastníkům řízení možnost obrany prostřednictvím opravných prostředků, jimiž jsou patřičná opravná řízení iniciována. Podstata opravných řízení tkví v následné eventuální nápravě učiněných pochybení, ať již právní či skutkové povahy, jimiž byl průběh soudního řízení, předcházející vydání rozhodnutí, stížen a jež je žádoucí za účelem dosažení spravedlivého výsledku zhojit.¹³

---

¹² WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011. ISBN 978-80-7201-842-0, s. 419.

¹³ Tamtéž.

3 Pojem procesu

Pojmem proces, z lat. *procedere*, míníme v rovině obecné určitý postup sestávající z řady úkonů nesoucích se za účelem dosažení určitého výsledku odpovídajícímu či přinejmenším blížícímu se individuálně stanovenému cíli. V obecné rovině právní jím míníme určitý postup subjektů směřující ke vzniku, změně či zániku právních vztahů, jejichž obsahem jsou určitá práva a povinnosti, tedy postup směřující k určitým právním následkům.

V oblasti soudnictví rozumíme procesem legislativně upravený postup v rámci poskytování a zajišťování ochrany subjektivních hmotných práv osob a oprávněných zájmů, k níž jsou v občanskoprávních vztazích povolány soudy. Pokud hovoříme o subjektivních právech hmotných, míníme tím souhrn právních norem koncentrujících subjektivní práva osob, tedy jejich přiznaná oprávnění, stanovující určitou podobu chování v právních vztazích. Způsoby chování jsou právními normami nejčastěji vyjádřeny ve formě dovolení či zákazu. Zmíněný postup realizovaný za účelem poskytnutí ochrany soukromoprávním subjektivním právům a zájmům osob je upraven řadou procesně právních norem, ve svém souhrnu označovaném jako civilní právo procesní. Charakteristický prvek tohoto postupu představuje účast nezávislého státního orgánu soudní moci, jímž je soud, pověřený k řešení právních otázek a následnému vydání autoritativně závazného rozhodnutí.¹⁴

---

¹⁴ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6, s. 40.

4 Právo na spravedlivý proces

Právo na spravedlivý proces, z angl. *fair trial*, představuje jak na úrovni ústavní, tak na úrovni mezinárodní, procesní, v některých případech též hmotněprávní, záruky, jež jsou demokraticky orientovanými právními státy uznávány, respektovány a ve většině případů, s ohledem na povinnost dodržování závazků plynoucího z mezinárodního práva, rovněž vázány.

Spravedlnost, jakožto regulativní idea žádoucího společenského uspořádání je pojmem velmi subjektivním, v důsledku čehož je také společností vnímána často velmi odlišně. Nutno podotknout, že právo na spravedlivý proces nelze interpretovat ve smyslu jakéhosi nároku osob na soudní verdikt odpovídající jejich žádoucím představám, nýbrž jako souhrn především procesních garancí, jež je stát, jakožto adresát tohoto veřejného subjektivního práva povinen zajistit v situacích, v nichž se osoby ochrany svých porušených hmotných práv a oprávněných zájmů domáhají.¹⁵ Kterýkoli výčet hmotných práv osob stanovených ze strany státu by postrádal účelu a smyslu, pokud by rovněž nezajistil odpovídající procesní záruky, jimiž je do rukou osob dána možnost obrátit se na soud v případech, kdy by byla jejich právům způsobena újma, a nebylo by jiné cesty k nápravě, než právě cestou soudní. Právo na spravedlivý proces tedy chápeme jakožto záruky možnosti uplatňování svých práv na straně jedné a tomu odpovídající povinnost státu garantovat jejich vynutitelnost na straně druhé.

Právo na spravedlivý proces řadíme k základním lidským právům, bez něž by se o demokratickém právním státu zabezpečující ochranu a spravedlnost dalo jen velmi ztěží hovořit. Základní lidská práva jsou práva přirozená, jež osobám jejichž samotnou existencí náleží. Charakteristické znaky těchto práv spočívají v jejich:

- nezadatelnosti – představující nerozlučné spojení s osobou, jíž náleží a rovněž nemožnost se takových práv za jakýchkoli okolností vzdát.
- nezczitelnosti – spočívající v nemožnosti odnětí těchto práv úkonem jakéhokoli druhu.
- nepromlčitelnosti – tkvící v permanentní, časově nelimitované možnosti domáhat se soudní ochrany, dojde-li k jejich porušení.

---

¹⁵ BARTOŇ, M. Pojem práva na spravedlivý proces a jeho význam. In: BARTOŇ, M. a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-128-1, s. 509.

- nezrušitelnosti – představující nemožnost jejich odebrání legitimní cestou ze strany státu.

Úprava základních lidských práv je koncentrována v právních předpisech jak vnitrostátních, tak též v právních předpisech mezinárodních. Nejdůležitější vnitrostátní právní předpisy zakotvující výčet lidských práv a svobod představuje Ústava a Listina. Na mezinárodní úrovni poté sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, ve znění pozdějších předpisů, jíž je Česká republika stranou povinnou jeho dodržování.

Právo na spravedlivý proces, jak již uvedeno výše, náleží k základním lidským právům, neboť ochrana osob je jeho účelem.¹⁶ Pokud hovoříme o právu na spravedlivý proces, míníme jím konkrétně obsah hlavy páté Listiny nesoucí název „Právo na soudní a jinou ochranu“, představující základní předpoklady jak pro vedení soudního řízení, tak též pro řízení, jehož stranou je orgán veřejné moci. Vyjma Listiny též Ústava stanovuje záruky právu na spravedlivý proces odpovídajícím. Jedná se zejména o články garantující soudcovskou nezávislost, nestrannost, vázanost zákonem a mezinárodní smlouvou, rovná práva účastníků řízení a veřejnost jednání.¹⁷ Soudy jsou tedy v rámci své rozhodovací činnosti pro zajištění práva na spravedlivý proces povinny postupovat jak v souladu s obsahem hlavy páté Listiny, tak též v souladu s Ústavou a výše zmíněnými závazky z mezinárodního práva plynoucích. V případě překročení mezí upravující spravedlivý proces je možné domoci se ochrany prostřednictvím Ústavního soudu, jehož účelem je poskytnout ochranu lidským právům v případech, v nichž nedošlo ze strany soudů k jejich respektování a v důsledku tedy k selhání v rámci své činnosti.¹⁸

Vnitrostátní úprava spravedlivého procesu je v rámci hlavy páté Listiny koncentrována do celkem pěti článků stanovující jeho obsah. Nyní si jednotlivé dílčí komponenty tvořící právo na spravedlivý proces stručně charakterizujeme.

---

¹⁶ GERLOCH, A. Právo na spravedlivý proces. *Právník*. 1995, **134**(6). ISSN 0231-6625, s. 571.

¹⁷ Čl. 81 a násl. Ústavy.

¹⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 2. 1995, sp. zn. III. ÚS 61/94.

4.1 Právo na přístup k soudní ochraně

Základním prvkem demokratického právního státu představuje bez pochyby právo na přístup k soudní ochraně zabezpečenou nezávislými a nestrannými soudy za účelem ochrany porušených práv a zájmů osob. K této ochraně je možné přistoupit za kumulativního splnění podmínek, jež jsou v čl. 36 odst. 1 Listiny vyjádřeny.

První podmínka spočívá v aktivním přístupu osoby, jež se soudní ochrany domáhá. Soudní ochrany se může domoci jak osoba fyzická, tak osoba právnická, vyvíjí-li za tímto účelem svévolně aktivní činnost, přičemž je zcela v jejích rukou, zda se rozhodne tohoto práva využít či nikoli.

Druhou podmínkou je požadavek vyvíjení zmíněné aktivity osobou „stanoveným postupem“, jímž je míněn postup v souladu s procesními předpisy konkrétního řízení upravující, přičemž nedodržení tohoto stanoveného postupu může mít za následek neposkytnutí domáhané soudní ochrany.¹⁹

Článek 36 odst. 1 Listiny obsahuje vyjma výše uvedených podmínek na straně osob rovněž stanoveny podmínky na straně státu, neboť jeho povinnost tkví zajištění nezávislé a nestranné instituce k takovéto ochraně povoláné. Nezávislostí rozumíme zaručený neohrožený prostor pro tvorbu své vůle, jež nesmí být vnějšími působícími vlivy narušen. Nestranností poté rozumíme postup a rozhodování soudu bez jakéhokoli vztahového propojení jak se stranami řízení tak též jeho předmětu, tedy požadavek nepodjatosti.²⁰

4.2 Právo na náhradu škody

Článek 36 odst. 3 Listiny zakotvuje také právo osob na náhradu škody, tedy právo hmotné, a tomu odpovídající povinnost ze strany státu takovou náhradu poskytnout, neboť za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím či nezákonným postupem státních orgánů či orgánu veřejné moci nese stát objektivní odpovědnost v plném rozsahu.²¹ Podmínky uplatnění nároku na

---

¹⁹ V případě civilního procesu například postup v souladu s OSŘ či ZŘS.

²⁰ BAŇOUCH, H., BAROŠ, J., BOBEK, M., JÄGER, P., KOKEŠ, M., KYSELA, J., LANGÁŠEK, T., MOLEK, P., POSPÍŠIL, I., ŠIMÁČKOVÁ, K., ŠIMÍČEK, V., WAGNEROVÁ, E., WINTR, J. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ISSN 2336-517X. Čl. 36 odst. 1.

²¹ Nález Ústavního soudu ze dne 11. 12. 2003, sp. zn. III. ÚS 124/03.

náhradu škody způsobenou nezákonným rozhodnutím či nezákonným postupem, takzvaným úředním postupem, stanovuje zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti, ve znění pozdějších předpisů.

4.3 Právo odepřít výpověď

Dikce článku 37 odst. 2 Listiny též garantuje procesní právo osob v podobě odepření výpovědi, pokud by jejím učiněním byly v důsledku ony samy či osoby jím blízké vystaveny trestnímu stíhání. Za osobu blízkou je považována osoba nacházející se ve vztahu rodinném či jemu obdobném s osobou jinou, a pokud by újma jedné z těchto osob byla osobou druhou z důvodu na tolik intenzivního vztahového spojení pocíťována obdobně, jako újma vlastní.²² O právu odepřít výpověď musí být osoba příslušným orgánem poučena, v opačném případě by protizákonně učiněná výpověď vedla k nemožnosti jejího důkazního uplatnění.

4.4 Princip rovnosti

Princip rovnosti vyjadřuje požadavek rovnosti stran v řízení před soudem. Rovností rozumíme procesní postavení, v němž nedochází k jakémukoli zvýhodnění osoby jedné na úkor osoby stojící na druhé straně sporu. Požadavek rovnosti zajišťuje stranám řízení identické procesní příležitosti, tedy možnosti právního jednání v rámci soudního řízení. Procesní rovností účastníků míníme především možnost vyjádření se k věci, jež je předmětem řízení, hájení svých práv a zájmů a právo na užití mateřského jazyka. Dále též právo na právní pomoc, spočívající jednak v poskytnutí pomoci v rámci soudního řízení, jež je zabezpečena osobami znalými práva, jimiž jsou v plném rozsahu především advokáti, tak též ze strany soudu v podobě nezbytné poučovací povinnosti.²³

---

²² Nález Ústavního soudu ze dne 9. 7. 2018, sp. zn. II. ÚS 955/18.

²³ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011. ISBN 978-80-7201-842-0, s. 67.

4.5 Princip veřejnosti

Princip veřejného soudního jednání a výsledku z něj vzešlého je základním předpokladem práva na spravedlivý proces, neboť pouze prostřednictvím soudního řízení přístupného širší veřejnosti je zajištěna nezávislost, nestrannost soudu a důvěra společnosti k soudní činnosti samotné, neboť principem veřejnosti je též vykonávána soudní kontrola prostřednictvím osob bez právního zájmu na soudním řízení. K omezení veřejného soudního jednání může být přistoupeno pouze v situacích, v nichž zákon takovéto omezení předvídá.²⁴

4.6 Princip přímosti a ústnosti

Princip přímosti je vztažen k průběhu soudního řízení a jemu odpovídajícímu rozhodnutí, neboť rozhodnutí ve věci, jímž je řízení ukončeno, je opřeno o skutečnosti, jež byly v řízení před soudem učiněny, těmito skutečnostmi jsou především navržené a následně provedené důkazní prostředky. Princip přímosti tedy prezentuje přímý kontakt soudu s účastníky řízení či s jejich zástupci. Princip ústnosti je úzce spjat s principem přímosti, neboť výše zmíněné skutečnosti a důkazní prostředky představují podklad pro vydání rozhodnutí, jež jsou v rámci soudního řízení učiněny ústně a posléze zaznamenány do protokolu.²⁵

4.7 Princip hospodárnosti

Princip hospodárnosti řízení reflektuje požadavek jak z hlediska časového, tak z hlediska výdajů se soudními řízeními přímo spojených. Na jakékoli soudní řízení je kladen požadavek, aby byla věc, jež je předmětem řízení, projednána rychle a bez zbytečných průtahů, neboť průtahy řízení jsou způsobilé přivodit právům a oprávněným zájmům jejich účastníkům újmu, v důsledku čehož dochází ke snížení právní jistoty a důvěry k soudní činnosti. V těchto případech vyvstává ze strany účastníků řízení i širší veřejnosti otázka, zda-li jsou soudy opravdu

---

²⁴ Čl. 38 odst. 2 Listiny.

²⁵ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6, s. 56.

schopné poskytovat osobám efektivní a účinnou ochranu jejich práv a zájmů. Rychlost a hospodárnost řízení je ovšem třeba vždy posuzovat jak ke složitosti konkrétního případu, tak k chování soudu na straně jedné a chování účastníků řízení na straně druhé, neboť průtahy v řízení mohou být jimi samotnými rovněž zapříčiněny.²⁶

Požadavek finanční hospodárnosti souvisí se skutečností, že jakákoli činnost státu, tedy i soudní řízení, je financována z veřejného rozpočtu státu a jakékoli průtahy v řízení směřují k jeho neúčelnému čerpání.

---

²⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2005, sp. zn. IV. ÚS 392/05.

5 Civilní proces

Civilní proces zaujímá pozici jednoho ze čtyř druhů soudních řízení, jež jsou recentním právním řádem legislativně upraveny. Dalšími druhy soudních řízení, jež lze rovněž mimo výše uvedeného nalézt, jsou soudní řízení trestní, soudní řízení správní a soudní řízení ústavní. Civilní proces lze definovat jakožto souhrn právních vztahů vznikajících v důsledku procesních úkonů učiněných soudem, jejichž účel spočívá v poskytnutí ochrany zmíněným právním vztahům.²⁷ Dle této definice je možné vymezit charakteristické prvky civilního procesu, jimiž jsou:

- procesní vztahy – vynutitelné právní vztahy vznikající v důsledku procesu, respektive procesních úkonů subjektů řízení,
- procesní subjekty – subjekty účastné procesu, nadány právy procesního charakteru, prostřednictvím jichž je jim do rukou dána možnost podílet se na tvorbě soudního procesu samého (soud na straně jedné a účastníci řízení na straně druhé),²⁸
- procesní úkony – úkony procesního charakteru, z nichž je složená procesní činnost výše zmíněných subjektů.²⁹

Civilní právo procesní poté představuje samostatné právní odvětví řadící se s ohledem na přítomnost orgánu státní moci, do odvětví práva veřejného, jímž je civilní proces, tedy postupy soudů a účastníků řízení před soudem jako celek upraven.

Materie civilního práva procesního je z převážné části koncentrována ve dvou stěžejních právních předpisech, mezi něž patří zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“) a zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZŘS“), jehož účinností došlo, s cílem zajištění harmonizace s tehdy nově účinnou úpravou občanského práva hmotného, k odčerpání soudních řízení nesporných, jež do té doby společně se soudními řízeními spornými podléhaly

---

²⁷ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011. ISBN 978-80-7201-842-0, s. 34.

²⁸ SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ R. a HAMULÁKOVÁ, K. *Civilní proces*. Praha: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-279-3. s. 41.

²⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6, s. 49–50.

úpravě OSŘ.³⁰ Uvedené právní předpisy koexistují na principu kontravalentního vztahu subsidiarity a speciality. Subsidiární povaha OSŘ spočívá v jeho aplikaci v právních otázkách neupravených ze strany ZŘS a speciality ze strany ZŘS založené na prioritní aplikaci v případech, v nichž je jím předmětná právní otázka normativně upravena. Mezi další právní předpisy upravující civilní proces řadíme zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, zákon č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřadech, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, ve znění pozdějších předpisů a další.

Definici civilního procesu nám podává dikce prvního ustanovení OSŘ vymezením předmětu své úpravy stanovením, že:

„Občanský soudní řád upravuje postup soudu a účastníků v občanském soudním řízení tak, aby byla zajištěna spravedlivá ochrana soukromých práv a oprávněných zájmů účastníků, jakož i výchova k dodržování smluv a zákonů, k čestnému plnění povinností a k úctě k právům jiných osob.“³¹

Civilní právo procesní lze, dle výše uvedeného, definovat jakožto legislativně zakotvenou úpravu postupu soudů při poskytování a zajišťování ochrany subjektivních práv a oprávněných zájmů subjektů spadající do soukromoprávní oblasti straně jedné a postup účastníků řízení před soudem na straně druhé. Účel tohoto řízení tedy spočívá v zajištění ochrany práv jednotlivců, čehož je docíleno soudní cestou, směřující k vydání autoritativního rozhodnutí, zavazující účastníky daného řízení na základě nově konstituovaného právního vztahu či deklarováním již existujícího právního vztahu.

Civilní proces řadíme, jak již výše zmíněno, navzdory primárnímu účelu ochrany soukromoprávních subjektivních hmotných práv jednotlivců k právu veřejnému. Charakteristickým znakem sdíleným všemi druhy soudních řízení je založení, změna či zrušení právního vztahu mezi jeho účastníky. Za účelem rozhodnutí o těchto právních vztazích je nezbytná přítomnost orgánu státní moci, jemuž je tato pravomoc svěřena. V rámci soudního řízení je takto povoláným orgánem soud, respektive jeho soudci. Civilní proces dále vnitřně diferencujeme

---

³⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

³¹ § 1 OSŘ.

dle jednotlivých druhů soudních řízení, a tedy řízení nalézací, vykonávací, zajišťovací, insolvenční a řízení rozhodčí.³²

5.1 Zásady civilního procesu

Civilní proces, jakožto veškerá právní odvětví, podléhá a je ovládán určitými zásadami, bez jejichž existence by realizace soudní ochrany a soudní systém jako celek absentoval na korektnosti, v důsledku čehož by nebyla v demokratickém právním státě přípustná. Zásady vztahující se k civilnímu procesu lze nalézt v právních předpisech, rozčleněných jak dle stupně jejich postavení odvozeného od intenzity jejich působení, tedy právní síly, které v našem právním prostředí zaujímají a dále dle povahy, zda-li se jedná o zásady právnímu řádů společné či o zásady, jejichž úlohou je primárně stanovení procesně organizačních pravidel vztahující se ke konkrétnímu právnímu odvětví.

První skupinou, budeme-li postupovat descendentně z hlediska právní síly, představující zásady zakotvené v ústavních zákonech, tedy dle hierarchie právní předpisy nejvyšší právní síly. Tyto zásady jsou obsaženy zejména v Ústavě, Listině a v mezinárodních ujednáních, postavených s ústavními zákony na roveň. právu na spravedlivý proces odpovídajícím. Druhou skupinu tvoří zásady zakotvené v právních předpisech nižší právní síly, než je tomu u právních předpisů ústavní úrovně, tedy zásady koncentrované v zákonech. Příkladem může být zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, zakotvující právo na soudní ochranu, zásadu rovnosti, veřejnosti a ústnosti.³³

Poslední skupinou jsou zásady v právních předpisech neobsažené. Na rozdíl od zásad upravujících právo na spravedlivý proces se jedná především o zásady procesně organizační povahy spočívající v přerozdělení procesních práv mezi subjekty soudního řízení, tedy mezi soud a účastníky řízení.

---

³² WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011. ISBN 978-80-7201-842-0, s. 51.

³³ § 4–6 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů.

5.1.1 Zásada dispoziční / Zásada oficiality

Těmito zásadami je určen jak způsob, jímž je řízení vyvoláno, tak rovněž vymezení jeho předmětu samého. Dispoziční zásada tkví v tom, že procesní iniciativa, založena na procesních úkonech, je dána do rukou účastníků řízení, jež uplatňují či brání svá práva a oprávněné právní zájmy. Účastníci v rámci soudního řízení, této zásadě podléhající, s řízením takzvaně disponují – uplatněným návrhem řízení zahajují, obsahem návrhu určují předmět řízení. Ten lze jak rozšířit, tak zúžit, případně řízení sami ukončují zpětvzetím návrhu, uznáním nároku žalobce či uzavřením smírné alternativy vyřešení daného sporu. Zásada dispoziční je založena na skutečnosti, že soud nedisponuje oprávněním soudní řízení ze své vlastní vůle či z úřední povinnosti zahájit.

Protipólem dispoziční zásady představuje zásada oficiality, jež spočívá v procesní iniciativě na straně soudu, jenž návrhem rozhoduje o zahájení řízení z úřední povinnosti a určuje předmět onoho řízení. Zásada oficiality omezuje účastníky v procesních úkonech, jimiž mohou řízením disponovat.

5.1.2 Zásada projednací / Zásada vyšetřovací

Zásada projednací spočívá ve zjišťování skutkového stavu, jakožto nezbytného předpokladu pro vydání rozhodnutí ve věci v rozsahu skutečností či důkazních prostředků, v němž jsou soudu ze strany účastníků řízení předloženy k projednání. Důkazní břemeno je tedy na straně účastníků řízení, neboť účastníci řízení domáhající se ochrany jsou povinni rozhodné skutečnosti společně s důkazními prostředky, o něž svá tvrzení opírají, uvést.

Opak zásady projednací představuje zásada vyšetřovací, pro kterou je typické obstarávání veškerých podkladů za účelem objasnění skutkového stavu věci, jakožto podkladu pro vydání rozhodnutí ve věci soudem samým a za objasnění skutkového stavu nese sám odpovědnost. Důkazní břemeno dle této zásady leží na straně soudu.

Zásada projednací ve spojení s výše zmíněnou zásadou dispoziční je typická pro soudní řízení, jejichž předmětem je právní spor mezi stranami, z nichž jedna uplatňuje své nároky vůči straně druhé, tedy pro řízení sporné. Naopak zásada vyšetřovací společně z výše uvedenou zásadou oficiality je typická pro

soudní řízení, v nichž právní spor, tedy nárok, absentuje, tedy pro řízení nesporná.³⁴

5.1.3 Zásada volného hodnocení důkazů / Zásada důkazní

Tato dvojice zásad tkví ve způsobu, v jakém se soud s důkazními prostředky předloženými účastníky řízení vypořádá. V prvním případě soud hodnotí předložené důkazy volně, a to jak separátně, tak i ve vzájemné relaci a souvislostech s dalšími důkazními prostředky dle svého nejlepšího přesvědčení a úsudku.³⁵ Takto volné hodnocení ovšem nelze vyložit jakožto libovůli soudu spočívající v samovolném rozhodnutí, s kterými důkazními prostředky se vypořádá a s kterými nikoli, neboť právu účastníků navrhnout důkazní prostředky za účelem prokázání svých tvrzení odpovídá povinnost soudu se takto navrženými důkazními prostředky zabývat.³⁶

Důkazní zásada poté spočívá v hodnocení důkazních prostředků dle jejich přisuzované vyšší hodnoty či důležitosti, jež je určitým důkazním prostředkům přiřazena. S důkazní zásadou se v soudobém civilním procesu již často nesetkáme, avšak výjimkami, u nichž je zmíněná vyšší hodnota přiznána, představují veřejné listiny vydané soudy, státními orgány a orgány veřejné správy.³⁷

5.1.4 Zásada jednotnosti řízení / Zásada koncentrace řízení

Tyto zásady jsou vázány k možnosti účastníků činit v rámci určité fáze soudního řízení procesní úkony. Zásada jednotnosti prezentuje soudní řízení, od jeho zahájení po jeho ukončení jeden celek. V tomto rámci je účastníkům řízení poskytnuta volnost činit procesní úkony, zejména navrhnout důkazy kdykoli v průběhu řízení bez jakéhokoli omezení. Záporům jednotnosti řízení poskytující tuto volnost mohou být zbytečně vzniklé průtahy, jimiž může být soudní řízení zpomaleno.

---

³⁴ WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R. a SPURNÁ, K. *Zvláštní soudní řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-683-9, s. 9–12.

³⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2016, sp. zn. 21 Cdo 2393/2016.

³⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 5. 2006 sp. zn. I. ÚS 116/05.

³⁷ § 134 OSŘ.

Opačná zásada koncentrace rozděluje soudní řízení na dílčí fáze, v rámci nichž mohou účastníci činit procesní úkony, jenž daná fáze řízení povoluje, přičemž jejich pozdější uplatnění není, z důvodu nemožnosti zpětného návratu do fáze předcházející, možné. Přínos koncentrace řízení spočívá z důvodu zmíněné limitace učinění procesních úkonů v urychlení soudního řízení.³⁸

5.1.5 Zásada materiální pravdy / Zásada formální pravdy

Obě tyto zásady kladou požadavek na zjištění skutkového stavu, nicméně jejich rozdíl tkví v jeho rozsahu, respektive úplnosti a v neposlední řadě rovněž v odpovědnosti za skutková zjištění za účelem zjištění pravdivého stavu věci.

Pro soudní řízení je typická zásada materiální pravdy, neboť k vydání správného rozhodnutí je ze strany soudu zapotřebí učinit taková skutková zjištění, z nichž nelze mít o pravdivém skutkovém stavu věci důvodné pochybnosti. Soud nese za rozhodnutí jím vydaným odpovědnost, je tedy jeho povinností učinit všechna potřebná zjištění a dokazování v důsledku vedoucích k pravdivému stavu věci a jemu odpovídajícímu správnému rozhodnutí.

Opakem je zásada formální pravdy spočívající v tom, že neukládá soudu povinnost zjistit skutkový stav zcela přesně a bezchybně, nýbrž postačí jeho pouhé přesvědčení, že skutkový stav odpovídá skutkovými zjištěními a důkazním prostředkům ze strany účastníků řízení navržených a provedených, neboť jsou to právě oni, podléhající břemenu, pravdu v řízení před soudem, za účelem ochrany svých práv a oprávněných zájmů, již se domáhají, řádně prokázat.

5.2 Historický vývoj civilního procesu v Českých zemích

„Dokud lidstvo žilo v poměrech jednoduchých a dokud ani pojem práva nebyl ujasněn, poněvadž zde nebylo vyšší, všeobecně uznávané jednotky mocenské, vyřizovaly se neshody mezi jednotlivci o tom, co jeden proti druhému požadovati smí, a o tom, co tento onomu plniti má a musí, soukromě.“³⁹

---

³⁸ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6, s. 69–70.

³⁹ HORA, V., SPÁČIL, J., ed. *Československé civilní právo procesní: I. – III. díl*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Klasická právnícká díla (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-540-3, s. 6.

Ze shora uvedené, propůjčené citace Dr. Hory je patrné, že před samotným vznikem právně regulovaného civilního procesu bylo velmi časté vyřizování mezilidských nesrovnalostí a sporů cestou, která by byla v dlouhodobém horizontu zcela neudržitelná. Osoby, mezi nimiž vznikl spor, se často uchýlovaly k jedinému možnému prostředku k ochraně svých práv a zájmů a tím byl institut svépomoc, pod jehož pojmem se z větší části neskrývalo nic jiného, než vyřizování sporů ryze násilnou cestou. Civilní proces, jako každá právní oblast regulující chování lidí ve společnosti, podstoupil vývoj reflektující aktuálně panující společenské, politické, ekonomické a v neposlední řadě též velmi důležité náboženské poměry a potřeby.

Ochrana práv a zájmů osoby byla po dlouho dobu založena pouze na právu obyčejovém. Významný počín, jenž k vývoji civilního procesu přispěl, lze datovat roku 1627, s tímto rokem je spojeno vydání kodifikace Obnoveného zřízení zemského Ferdinandem II., upravující jak české, tak o rok později císařským patentem rovněž právo moravské. Vyjma práva hmotného upravoval rovněž organizaci soudnictví a soudní proces.⁴⁰ V oblasti soudního procesu došlo k zavedení písemného řízení před zemskými a později též před soudy městskými. Obnovené zřízení zemské diferenciovalo soudní řízení na civilní řízení a trestní řízení, přičemž druhý z nich byl ovládán zásadou oficiality. Porážkou stavovského povstání po bitvě na Bílé hoře roku 1620 došlo vydáním Obnoveného zřízení zemského k restrikci stavovské moci a následnému zavedení absolutistického režimu, tedy formy, na jejímž základě byla realizována politická represe, v důsledku čehož došlo ke koncentraci veškeré státní moci, včetně té soudní, výlučně do rukou panovníka. Následující vývojová etapa směřovala primárně k žádoucímu oddělení moci soudní od státní správy.⁴¹

Civilní proces nabyl na významu zejména v 18. století, neboť roku 1781 došlo k vydání kodifikace upravující civilní proces s působností pro Rakousko-Uhersko, jímž byl Obecný soudní řád Josefínský č. 13 sb. z. s., vydaný Josefem II., synem panovnice Marie Terezie. Kodifikace byla průlomová zejména ve směru oddělení, do té doby jednotného celku, soudnictví od státní správy, čímž byl soudům zabezpečen určitý stupeň, do té doby neexistující autonomie, neboť veškerá státní moc, včetně té soudní byla koncentrována v rukou panovníka a jím

---

⁴⁰ Obnovené zřízení zemské. *Národní archiv* [online]. 2021 [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://www.nacr.cz/wp-content/uploads/2021/04/labyrinth-1627-Obnovene-zrizeni-zemske.pdf>

⁴¹ SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Úvod do civilního řízení*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-81-3, s. 41.

samotným rovněž také vykonávána.⁴² Oddělením soudní moci od státní správy rovněž došlo k organizaci soudnictví a zefektivnění její činnosti. Významný přínos kodifikace spočíval v zavedení zásady dispoziční, zásady projednací a též rovnosti stran, bylo tedy na zvážení účastníků, zda budou ve vzájemném sporu pokračovat či zda se rozhodnout svůj nárok před soudem již dále neuplatňovat. V prvním případě bylo řízení zahajováno žalobou a jeho účastníkům byla v jeho průběhu zajištěna aktivní možnost uplatňování svých procesních práv. Soudní řízení bylo dle Obecného soudního řádu Josefínského koncentrované a sestávalo z fáze projednací a fáze důkazní, v níž účastníci prokazovali existenci jimi tvrzených právních nároků.⁴³

Kodifikace lze hodnotit jakožto velmi zdařilou, což plyne ze skutečnosti její více jak stoleté platnosti, nicméně dále již schopna na aktuální potřeby společnosti a ekonomický systém reagovat, v důsledku čehož byl za účelem snahy o své zachování postupně doplňován řadou císařských nařízení a dvorských dekretů. Po řadě neúspěšných legislativních iniciativ byl roku 1895 nahrazen civilním soudním řádem. Jednalo se o legislativně pátý takzvaný Kleinův návrh č. 113/1895 ř. z., civilní soudní řád, jenž společně se zákonem č. 110 a 111/1895 ř. z., zákonem č. 79/1896 ř. z., řád exekuční, a zákonem č. 217/1896 ř. z., o organizaci soudní a zákonem č. 112 ř. z., jednacím řádem tvořil komplexní úpravu civilního procesu. Tyto zákony vstoupily v platnost roku 1898. Platností nového civilního soudního řádu došlo k upozadění tehdejšího písemného řízení obsaženým v Josefínském soudním řádu a do popředí se na jeho místo dostalo řízení ústní.⁴⁴

Roku 1918 došlo k převratu spojeným s odtržením od dosavadní Rakousko-Uherské monarchie s navazujícím vznikem samostatné Československé republiky, již samou byly zákony upravující civilní proces recipovány a na našem území platily území až do poloviny 20. století. Nastolením období nesvobody po únorovém převratu roku 1948 došlo v souvislosti s vývojem civilního procesu k diskontinuitě a recipované zákony upravující civilní proces byly v rámci právníké dvouletky nahrazeny právními předpisy, ideologicky odpovídajícími

---

⁴² SCHELLE, K. a BÍLÝ, J. *Dějiny českého soudnictví*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7552-959-6, s. 157.

⁴³ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právníké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6, s. 41.

⁴⁴ HORA, V., SPÁČIL, J., ed. *Československé civilní právo procesní: I. – III. díl*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Klasická právníká díla (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-540-3, s. 13.

tehdejší panujícím poměrům. Jednalo se konkrétně o zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, jehož podstata spočívala v zapojení laického prvku do soudní rozhodovací činnosti a Občanský soudní řád, tedy zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních, na jehož podkladě docházelo k ospravedlňování zásahu do soukromoprávní sféry občanů. Pro civilní proces bylo v období nesvobody typické uplatňování zásady materiální pravdy. Soudům byla svěřena působnost a pravomoc pouze v případech, v nichž absentoval právní zájem státu.⁴⁵

Občanský soudní řád z roku 1950 byl po více jak jedné dekádě nahrazen Občanským soudním řádem, zákonem č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, z roku 1960, jenž bylo třeba bezpodmínečně interpretovat v souladu s uplatňovanou socialistickou ideologií. Civilní proces postrádal v období nesvobody efektivity, neboť mu pro ni nebyly ze strany státu poskytnuty jakékoli předpoklady.⁴⁶

Převrat následoval koncem roku 1989, jež v podobě sametové revoluce představoval zásadní milník v historickém vývoji Československé republiky spočívajícím v žádoucím úspěšném pádu totalitních režimů, jak na území Československé republiky, tak též na území většiny zemí střední a východní Evropy. Občanský soudní řád z roku 1963 je zachován dodnes, byť prodělal rozsáhlou řadu novelizací, neboť zprvu byla nezbytná jeho adaptace nově nastoleným hodnotám reflektující demokraticky orientovaný právní stát, jímž se Československá republika koncem roku 1989 definitivně stala. Prostřednictvím výše zmíněných novelizací došlo k obnově řady, pro řádné fungování hodnotově orientovaného právního státu nezbytných zásad, zejména opětovné obnově procesní zásady dispoziční a zásady projednací.⁴⁷

5.3 Druhy civilního procesu

Civilní proces lze v jeho rámci dále vnitřně diferenciovat do několika druhů soudních řízení odlišného předmětu a účelu, v nichž dané soudní řízení buďto samostatně či ve vzájemné návaznosti probíhá. Civilní proces dělíme

---

⁴⁵ SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Úvod do civilního řízení*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-81-3, s. 43–48.

⁴⁶ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K. a KNOLL, V. *České právní dějiny*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-127-4, s. 629–630.

⁴⁷ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6, s. 44–45.

na řízení nalézací, řízení vykonávací, řízení insolvenční, řízení rozhodčí a řízení zajišťovací, jež v souhrnu tvoří civilní proces jako celek.⁴⁸

5.3.1 Řízení nalézací

Řízení nalézací představuje druh soudního řízení, pro nějž je ze strany soudu typické takzvané nalézání práva. Nalézáním práva míníme v první řadě deklarování práva, tedy prohlášení právního vztahu již v době před zahájením samotného soudního řízení existujícího. V druhé řadě poté konstituování práva tkvící v založení nového, do té doby neexistujícího právního vztahu. Účelem nalézacího řízení je vydání závazného soudního rozhodnutí, pro jehož výkon, ukládá-li povinnost, lze přikročit k řízení vykonávacímu, jehož cílem je vynucení obsahu v daného rozhodnutí. K vynucení obsahu rozhodnutí proti vůli osoby, která byla povinností zatížena, je přistoupeno v situacích, v nichž nedochází k dobrovolnému splnění uložené povinnosti.⁴⁹ Nalézací řízení dále vnitřně diferencujeme na řízení sporná a řízení nesporná.

Pro řízení sporná je charakteristická účast dvou stran, mezi nimiž vznikl právní rozpor soukromoprávní povahy. V rámci sporných řízení jedna ze stran sporu vznáší vůči straně druhé svůj právní nárok, zakládající vzájemné kontradiktorní postavení. Strany účastněné sporného řízení jsou žalobce, tedy osoba, jíž tvrzený právní nárok dle jejího subjektivního pohledu přísluší a žalovaný, na němž je zmíněný nárok žalobce soudní cestou vymáhán. Úloha soudu ve sporném řízení tkví ve vyřešení tohoto dvoustranného právního vztahu. Účelem sporného řízení je tedy ochrana práv a oprávněných zájmů účastníků dle existujících hmotněprávních norem. Sporné řízení plní ze své povahy funkci reparační, neboť je ukončeno vydáním závazného rozhodnutí, v němž soud deklaruje, na čí straně se právo nalézá, čímž rozporný právní vztah mezi stranami reparuje. Sporné řízení, jakožto součást civilního procesu, je ovládán zásadou dispoziční a zásadou projednací, na jehož konci jsou vydána rozhodnutí deklaratorní povahy.⁵⁰

---

⁴⁸ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011. ISBN 978-80-7201-842-0, s. 38.

⁴⁹ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011. ISBN 978-80-7201-842-0, s. 38.

⁵⁰ SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Úvod do civilního řízení*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-81-3, s. 148.

Dle výše uvedeného by se jevilo logickým spatřovat rozdílnost řízení nesporného v absenci právního sporu mezi stranami a tudíž rovněž neúčasti výše zmíněných účastníků, jimiž jsou v řízení sporném žalobce a žalovaný. Takto nesporné řízení bohužel interpretovat nelze. Typickým příkladem řízení, v němž tomu tak, navzdory jeho příslušnosti do nesporných řízení, není, představuje řízení o rozvod manželství, pro nějž je charakteristický právní rozpor mezi osobami, plynoucí z již samotné skutečnosti, že se uchýlili k soudní pomoci namísto uzavření konsensuální dohody.⁵¹

Rozhraničení mezi řízením sporným a řízením nesporným tedy není zcela jednoznačné. Dle prof. JUDr. Aleny Winterové, CSc., tkví především v samotném účelu daného řízení a povaze rozhodnutí z něj vycházející. Řízení nesporné plní funkci preventivní, na jehož konci jsou vydána rozhodnutí konstitutivní povahy, neboť zakládají nové právní vztahy, naopak řízení sporné plní funkci reparační, neboť napravuje porušení práva rozhodnutím deklaratorní povahy odpovídající na otázku, či straně sporu předmětné právo svědčí.⁵²

5.3.2 Řízení vykonávací

Účel vykonávacího řízení tkví ve výkonu exekučního titul, jímž je mimo dalších rovněž soudní rozhodnutí, jímž osobě, vůči níž směřuje, byla založena povinnost plnění a ze strany takto určené osoby k dobrovolnému konání samovolně nedošlo. Vykonávací řízení lze navázat a tedy prezentovat jakýsi druhý stupeň nalézacího řízení. Návaznost těchto řízení je však myslitelná pouze za předpokladu, že rozhodnutí, jež z nalézacího řízení vzešlo určitou povinností k plnění, předvídá, povinnost stanovilo, a nebyla-li povinnou osobou dobrovolně splněna.⁵³ K výkonu rozhodnutí lze tedy přikročit výhradně za předpokladu kumulativního splnění výše zmíněných podmínek. Výkon rozhodnutí dále dělíme na plnění peněžité a nepeněžité povahy.

---

⁵¹ § 371 ZŘS.

⁵² WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011. ISBN 978-80-7201-842-0, s. 39.

⁵³ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6, s. 53.

5.3.3 Řízení insolvenční

Insolvenční řízení představuje další druh soudního řízení, jehož předmětem je vyřešení majetkových poměrů osob, jež se ocitly jak z důvodu neschopnosti splácet své pohledávky vůči věřitelům, tak též z důvodu předlužení svého majetku v takzvaném úpadku či v případě faktického úpadku v jakési dluhové pasti. Insolvenční řízení tkví mimo výše uvedeného též v zastávání jakési preventivní funkce, neboť nabízí soudní ochranu také v případech, kdy lze výše uvedený úpadek s ohledem na okolnosti předpokládat a nabízí jemu odpovídající optimální řešení, ať již v podobě konkursu, reorganizace nebo oddlužení. Účelem insolvenčního řízení je tedy řádné uspořádání majetkoprávních vztahů osob, kterých se řízení týká.⁵⁴

5.3.4 Řízení zajišťovací

Zajišťovací řízení je tvořeno souhrnem procesních institutů sdílící společný účel, jímž je jejich preventivní působení k zamezení ohrožení práva samého či jeho následného výkonu. Soud tato práva, o nichž zatím nebylo rozhodnuto, zabezpečuje prostřednictvím takzvaných předběžných opatření, směřujících k jejich nutnému zajištění či zachování pokojného stavu.⁵⁵ Mezi zmíněné zajišťovací prostředky řadíme předběžná opatření, zatímně upravující poměry osob ve formě konání, zdržení se či strpění určité činnosti. Dále též zajištění důkazních prostředků, existuje-li důvodná obava, že by bylo jejich následné získání a následné provedení ztíženo. Mezi další uplatnitelné zajišťující prostředky lze zařadit například prétorský smír, spočívající v uzavřené dohodě stran o narovnání práva či zřízení soudcovského zástavního práva k nemovitým věcem.⁵⁶ Účel zajišťovacího řízení tedy tkví v ochraně výše zmiňovaných práv do okamžiku, kdy dojde ze strany soudu o jejich rozhodnutí.

---

⁵⁴ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6, s. 53.

⁵⁵ ZOULÍK, F. *Soudy a soudnictví*. Praha: C. H. Beck, 1995. Beckova edice právo a hospodářství, s. 195.

⁵⁶ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011. ISBN 978-80-7201-842-0, s. 41.

5.3.5 Řízení rozhodčí

Rozhodčí řízení představuje mimosoudní alternativu k soudnímu řízení, což znamená, že osobám, o rozhodnutí vzájemného sporu žádajícím je v rámci volby mezi soudním řízením a rozhodčím řízením poskytnuta volná ruka a namísto řízení soudního mohou tedy zmíněnou alternativu upřednostnit. Strany své poměry upravují rozhodčími smlouvami obsahující jak právní spor již existující, a také spory, jež by v budoucnu mohly mezi stranami potenciálně vyvstat. Rozhodčí smlouvou je vyjma výše uvedeného stranami též vyloučena pravomoc soudů spory ve smlouvě vymezené rozhodovat. Pro rozhodčí řízení je tedy charakteristické rozhodování sporu nikoli soudci, nýbrž rozhodci lichého počtu, kteří nemusejí, na rozdíl od soudců, za účelem výkonu své funkce, disponovat právníckým vzděláním. Výhodami rozhodčího řízení je jeho neveřejnost, tedy diskrétnost a hospodárnost jak časovou, tak též finanční z hlediska vynaložených nákladů. Rozhodčí řízení je zakončeno vykonatelným, tedy vynutitelným rozhodnutím, zvaným rozhodčí nález.⁵⁷

Rozhodčí řízení zahrnuje jak spory vnitrostátní, tak rovněž spory s mezinárodním prvkem, přičemž v případě druhém nabývají na významné důležitosti z důvodů, jež se pokusím stručně objasnit. K rozhodčímu druhu řízení se často uchylují zejména osoby podnikající, disponující občanstvím vzájemně odlišných států, v důsledku čehož je jejich podnikatelská činnost ovládána právem, ve vzájemné relaci odlišným a právem neznámým. Tyto osoby se k tomuto alternativnímu řízení uchylují především z důvodu hospodárnosti, a to především té finanční. Rozhodčí řízení je mezi výše zmíněnými osobami podnikajícími preferovaná, neboť v rámci tradičního soudního řízení by právní rozpor, který mezi nimi vznikl, rozhodoval soud, pod jehož jurisdikcí se ta či ona osoba nachází. Pro druhou stranu sporu, tedy tu, na níž se zmíněná jurisdikce nevztahuje, by soudní řízení znamenalo nepoměrně vysoké náklady, a to jak na úhradu právního zastoupení státu, v němž se řízení vede, tak rovněž na úhradu tlumočnicka, v rámci soudního řízení ke zprostředkování verbálního projevu nezbytného a v řadě poslední též náklady za konverzi podstatných listin, do jazyka, ve kterém by bylo soudní řízení vedeno dle státu, v němž probíhá.

---

⁵⁷ SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Úvod do civilního řízení*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-81-3, s. 155–156.

Především z těchto důvodů je mezi stranami preferováno zřizování takzvaných rozhodčích smluv.

6 Opravná řízení

Pro řádný výkon soudní činnosti, jejíž cílem je ochrana práv a oprávněných zájmů osob, u nichž došlo k jejich porušení či ohrožení, je nezbytné, aby soudy, jakožto orgány státní moci k zabezpečování ochrany povolané, rozhodovaly v souladu jak s procesními právními předpisy, tak též v souladu se zásadami mající své zakotvení jak v právu vnitrostátním, tak v právu mezinárodním. Procesní právní předpisy společně se zmíněnými zásadami civilní proces ovládající, tvoří ve svém souhrnu procesní pravidla, jejichž dodržování je nezbytné, neboť správné rozhodnutí může vzejít pouze z řízení, jež bylo zákonnou a řádnou cestou provedeno a na jehož výsledek, jímž je rozhodnutí o právní otázce, je kladen požadavek zákonnosti, neboť pouze zákonné rozhodnutí je takové, jenž lze považovat za správné a spravedlivé.

Výše uvedené požadavky by ovšem představovaly jakýsi ideální stav, jenž není možné vždy naplnit, neboť lidská bytost není neomylná a činnost rozhodovací, jako jakákoli jiná, v níž je přítomen lidský faktor může a zpravidla bývá stížena pochybeními, nedostatky či vadami různé míry intenzity působení. Na existenci rizika omylnosti, pochybení, nekorektního zhodnocení či posouzení stavu věci, v jejichž důsledku dochází k vydání nezákonného, a tedy nesprávného a nespravedlivého rozhodnutí procesní právní předpisy reagují a poskytují účastníkům prostředky s cílem zajištění ochrany jejich práv a zájmů, jímž by v důsledku pochybení rozhodovacího subjektu, nelze přičítatelnému k jejich tíži, mohla být způsobena závažná újma. Zmiňovanými prostředky nápravy míníme řadu procesních institutů takzvaných opravných prostředků, jejichž uplatněním je sledováno dosažení nápravy a nastolení po právu žádoucího stavu odpovídající žádoucí spravedlnosti.⁵⁸

Iniciací výše zmíněných opravných prostředků dochází k vyvolání opravných řízení, jež v rámci civilního procesu zaujímají zvláštní kontrolní proces směřující k nápravě pochybení, jimiž byl průběh soudního řízení předcházející vydání rozhodnutí stížen. Zmíněné pochybení můžeme v jakési základní rovině rozčlenit na vady skutkové, spočívající v nekorektně či neúplně zjištěném skutkovém stavu a na vady právní, tkvící v provedení úkonů v rozporu se zákony a zásadami soudní řízení ovládající. V obou uvedených případech se však jedná

---

⁵⁸ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011. ISBN 978-80-7201-842-0, s. 419–420.

o vady procesního charakteru.⁵⁹ Nutno podotknout, že účastníci řízení se k opravným prostředkům za účelem vyvolání opravného řízení často uchylují také v situacích, v nichž ukončené soudní řízení výše zmíněnými vadami netrpí, nicméně účastníkův subjektivní pohled je o vadě z důvodu nepříznivého výsledku neoblomně přesvědčen. Uplatnění opravných prostředků za takových situací pochopitelně nevede k jejich následnému úspěchu.

Opravná řízení jsou v rámci civilního procesu iniciována prostřednictvím takzvaných opravných prostředků řádných a opravných prostředků mimořádných, jejichž taxativní výčet je zakotven mezi ustanoveními § 201–243g OSŘ. Opravná řízení jsou ovládána dispoziční zásadou, neboť pro jejich vyvolání je nezbytná aktivní činnost dotčených účastníků řízení, ze kterého nesprávné rozhodnutí vzešlo. Aktivní činnost účastníků tkví v iniciaci zmíněných opravných prostředků, jež OSŘ účastníkům poskytuje. Opravná řízení představují pro řádnou funkci soudnictví institut nezbytný, neboť účastníkům poskytnutím právní obrany opětovně zabezpečují určitý stupeň právní jistoty, jež mohla být v důsledku nesprávně vedeného řízení určitou měrou snížena.

6.1 Opravné systémy

Stejně, jako je tomu u civilního procesu samého, opravná řízení, jež jsou jeho součástí, rovněž podléhají řadě principů. Opravné systémy nepředstavují pojem nadřazený samotným opravným řízením, nýbrž jakési principy, dle nichž jsou opravná řízení za účelem nápravy učiněných pochybení realizována.

Opravné systémy rozlišujeme dle rozsahu přezkumné činnosti, práv a povinností účastníka, jenž se opravného řízení domáhá a rovněž dle způsobu rozhodování soudu, jemuž je v opravném řízení svěřena příslušnost. Opravné systémy rozdělujeme na opravný systém apelační, opravný systém kasační a v poslední řadě opravný systém revizní, jež se vyznačují jak odlišnými, taktéž určitými vzájemně společnými rysy.⁶⁰

---

⁵⁹ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011. ISBN 978-80-7201-842-0, s. 419–420.

⁶⁰ Tamtéž, s. 421.

6.1.1 Apelační opravný systém

Apelační opravný systém, dále vnitřně diferencován na systém úplné a neúplné apelace, představuje z hlediska rozsahu přezkumné činnosti systém nejširší, neboť poskytuje účastníkům opravného řízení možnost přezkoumání rozhodnutí odvolacím soudem, tedy soudem druhé instance, a to jak z důvodů právních, tak též z důvodů skutkových pochybení. Odvolací soud věc opětovně projedná a v závěru napadené rozhodnutí soudu první instance v případě jeho správnosti potvrdí. Dospěje-li odvolací soud k opačnému závěru, má možnost napadené rozhodnutí buďto zrušit a věc předat zpět soudu první instance k opětovnému projednání a rozhodnutí či dle vlastního skutkového zjištění doplněným o dokazování napadené rozhodnutí změnit. V rámci své rozhodovací činnosti není odvolací soud skutkovým zjištěním soudem první instance vázán.

Systém úplné apelace je založen na možnosti účastníků uplatnit před odvolacím soudem nové skutečnosti a důkazní prostředky, souhrnně označované jako novoty, k jejichž uplatnění v předcházejícím řízení bez zavinění účastníka nedošlo. Může se jednat ze strany účastníků o změnu podkladů, jež představovaly předpoklad, o nějž bylo rozhodnutí soudu první instance opřeno či o důkazní prostředky, jež nemohly být účastníky řízení před soudem první instance uplatněny.⁶¹

Systém neúplné apelace je na rozdíl od výše zmíněného systému rozsahem své přezkumné činnosti omezen, neboť vychází pouze ze skutečností a důkazních prostředků, jež byly v předchozím řízení řádně navrženy a provedeny bez možnosti účastníků jakékoli novoty v opravném řízení dodatečně uplatnit. Systém neúplné apelace ovšem nelze hodnotit jako systém účastníky nespravedlivě limitující, neboť účastníkům je již v řízení před soudem první instance uložena povinnost veškeré rozhodné skutečnosti a důkazní prostředky pro objasnění věci uvést.⁶²

6.1.2 Kasační opravný systém

Kasační či zrušovací opravný systém představuje z hlediska rozsahu přezkumu opravný systém znatelně užší, než je tomu u předchozího opravného

---

⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2021, sp. zn. 31 Cdo 1475/2020.

⁶² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 33 Cdo 2763/2013.

systému apelačního, neboť přezkumná činnost rozhodnutí je provedena pouze po stránce právní. Kasační soud tedy v rámci opravného řízení výhradně zkoumá, zda došlo k porušení jak práva hmotného, tak též práva procesního. Další rozdílnost oproti apelačnímu opravnému systému shledáváme ve skutečnosti, že účastníkům řízení není v tom opravném systému umožněno navrhnout jakékoli nové skutečnosti či důkazní prostředky. Rozhodovací pravomoc kasačního soudu je omezena pouze na potvrzení napadeného rozhodnutí soudu první instance, je-li shledáno správným či v opačném případě dotčené rozhodnutí zrušit, není však oprávněn ve věci dle svého vlastního úsudku sám rozhodnout. Na kasačním opravném systému je založen mimořádný opravný prostředek, jímž je žaloba pro zmatečnost.⁶³

6.1.3 Revizní opravný systém

Posledním opravným systémem, nesoucí některé znaky kasačního opravného systému, je systém revizní. Podobnost revizního a kasačního opravného systému spatřujeme v rozsahu přezkumu, jenž je dovolacímu soudu umožněn pouze po stránce právní. Následující podobnost, jistou odchylkou, ve způsobu rozhodování dovolacího soudu, neboť je oprávněn napadené rozhodnutí soudu nižší instance, jímž je v tomto případě soud odvolací, v případě jeho správnosti potvrdit či v případě opaku poté zrušit. Rozdílnost revizního opravného systému představuje třetí možnost rozhodování, k níž je možné přistoupit za předpokladu správného skutkového zjištění ze strany soudu nižší instance, ale dále již chybného právního posouzení. V této situaci je dovolací soud oprávněn rozhodnutí změnit, přičemž vychází ze skutkového zjištění učiněné soudem nižší instance.⁶⁴ Předmětem změny rozhodnutí je tedy nekorektní právní posouzení. Na revizním opravném systému je založen mimořádný opravný prostředek, jímž je dovolání.⁶⁵

---

⁶³ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6, s. 338.

⁶⁴ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5, s. 503.

⁶⁵ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011. ISBN 978-80-7201-842-0, s. 422–423.

6.2 Dělení opravných prostředků

Jak již uvedeno, ač se nejedná o jev žádoucí, riziko pochybení je v souvislosti z rozhodovací činnosti soudu takřka nevyhnutelné. Soudní rozhodnutí, představující výsledek předcházejícího soudního řízení může být stíženo vadami různorodého charakteru a intenzity, jakožto důsledku lidského pochybení a přirozené omylnosti. Soudní soustava je v České republice založena na zásadě dvojinstančnosti řízení, jehož účelem je umožnění přezkumu rozhodnutí soudu nižší instance soudem jemu instančně nejbližší nadřazenému.⁶⁶ Opravné prostředky, prostřednictvím jichž dochází ke zmíněnému přezkumu a eventuálně, dle jejich důvodnosti také k jejich nápravě, dělíme dle jejich povahy na opravné prostředky řádné a opravné prostředky mimořádné.

Dělicí kritérium opravných prostředků na tyto dvě skupiny je odvozováno od zásadní procesní vlastnosti, jíž soudní rozhodnutí, vůči němuž daný opravný prostředek směřuje, disponuje. Touto vlastností je způsobilost rozhodnutí nabytí právní moci, jež vyjadřuje procesní schopnost rozhodnutí vyvolat právní následky v něm obsažené. Právní moc dále rozlišujeme v rovině formální a v rovině materiální. Formální právní mocí je prezentována skutečnost, že vydáním rozhodnutí, jemuž procesní postup předcházel, je pro soud a i pro účastníky řízení závazné, dané řízení je jeho vydáním definitivně ukončeno a zakládá překážku *rei iudicatae*, tedy věc již rozhodnutou a nemožnost o ní dále jednat. Materiální právní moc poté představuje překážku v podobě nezměnitelnosti a nezrušitelnosti rozhodnutí, jež právní moci nabylo.⁶⁷ Pro výše uvedenou právní moc ve formálním a materiálním smyslu je typický vzájemný vztah a jejich existenční závislost, neboť okamžik nabytí právní moci těchto dvou složek je z důvodu vzájemné neodlučitelnosti spojen. Dělení právní moci na výše uvedené roviny tedy z důvodu jejich sepjetí postrádá smyslu, neboť právní moc je pouze jedna. Formální právní moc tedy říká, zda došlo ke splnění požadavků, na základě jichž se rozhodnutí může stát nezměnitelným a nezrušitelným.⁶⁸ Nezměnitelnost

---

⁶⁶ ŠÍMA, A. *Občanské právo procesní*. Praha: Armex, 2005. Skripta pro střední a vyšší odborné školy. ISBN 80-8679-517-9, s. 43.

⁶⁷ SVOBODA, K. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-774-3, s. 13.

⁶⁸ ADAMOVÁ, H., BÍLKOVÁ, J., ČUHELOVÁ, K., DÁVID, R., DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., HANÁKOVÁ, V., HRÁDEK, J., HRDLÍČKA, M., CHALUPA, R., JAKŠIČ, V., JURÁŠ, M., KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I., KRÁLÍK, M. a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ISSN 2336-517X. § 159.

a nezrušitelnost, jež materiální právní moc zakládá, ovšem není tak definitivní povahy, jak se může na první pohled jevit.

Rozhodnutí, za předpokladu vyloučení možnosti jeho napadení řádným opravným prostředkem, nabývá právní moci jeho řádným doručením účastníkům řízení a osobám, jež do řízení vstoupily. Řádným doručením rozumíme doručení písemného vyhotovení rozhodnutí, ať již v listinné či elektronické podobě, a to do výhradně vlastních rukou účastníkům. Za situace, v níž není napadení rozhodnutí řádným opravným prostředkem vyloučeno, nabývá právní moci řádným doručením rozhodnutí výše zmíněným účastníkům odvolacím soudem, jenž v opravném řízení rozhodl.⁶⁹

Opravné prostředky tedy dělíme na řádné, jimiž lze napadnout rozhodnutí, u něž k nabytí právní moci prozatím nedošlo, v důsledku čehož nezpůsobuje právní následky v něm obsaženém. Další skupinu představují zvláštní opravné prostředky mimořádné, jimiž lze napadnout rozhodnutí, které již právní moci nabyly, v důsledku čehož představují průlom oné nezměnitelnosti a nezrušitelnosti a také do jisté míry ohrožení právní jistoty, neboť dochází k zásahu do již pravomocně nastoleného právního stavu. Za faktický okamžik nezměnitelnosti a nezrušitelnosti rozhodnutí lze tedy považovat moment, kdy již není možné rozhodnutí napadnout žádným legislativně existujícím opravným prostředkem, bez ohledu na zvláštnost jeho povahy.⁷⁰

Často zmiňovaný pojem rozhodnutí, s nímž budeme nadále pracovat, je v rámci civilního procesu třeba rozlišit dle formy, v níž dochází k jeho realizaci. První formou rozhodnutí je rozsudek, jímž soud rozhoduje o předmětu řízení zpravidla ve věci samé. Druhou formou rozhodnutí je usnesení, kterým je rozhodováno především v otázkách procesního charakteru upravující samotný průběh řízení. Jejich užití však není výlučné a jednoduše vymezeno, v tom nám OSŘ poskytuje pomoc upřesněním, v jakých případech je tou či onou formou rozhodováno. Soud rozhoduje rozsudkem ve věci samé, nestanoví-li zákon explicitně požadavek, aby tak učinil usnesením. Soud rozhoduje ve věci samé usnesením zejména v řízení nesporných dle ZŘS.⁷¹ Usnesením je soudem rozhodováno především o procesních podmínkách soudního řízení, nejčastěji o odmítnutí návrhu, o přerušení řízení či o jeho zastavení pro existenci určité

---

⁶⁹ § 206 odst. 1 OSŘ.

⁷⁰ Dělení na řádné a mimořádné opravné prostředky je poznatkem právní teorie, právní předpisy samé takovéto dělení neobsahují.

⁷¹ § 25 odst. 1 ZŘS.

překážky. Vyjma rozsudku a usnesení představuje další formu rozhodnutí platební rozkaz.⁷²

6.3 Řádné opravné prostředky

6.3.1 Odvolání

Odvolání představuje v rámci civilního procesu řádný opravný prostředek založen na opravném systému apelačním, jehož legislativní zakotvení nalezneme mezi ustanoveními § 201–226 OSŘ, poskytující komplexní úpravu počínaje jeho podáním až po jeho rozhodnutí odvolacím soudem.

Prostřednictvím toho opravného procesního institutu je do rukou účastníků řízení svěřena možnost rozhodnutí, ať již ve formě rozsudku či usnesení, vydané soudem první instance, jež nenabylo právní moci, napadnout ze široce vymezených důvodů, pro které je uplatnění odvolání přípustné. Odvolání je charakteristické svým suspenzivním, neboli odkládacím účinkem, jehož podstata tkví v odložení právní moci rozhodnutí způsobující jeho zatímní, tedy po dobu trvání řízení o odvolání, nemožnost právní moc nabýt za předpokladu jeho včasného uplatnění oprávněnou osobou opřené o relevantní odvolací důvody.⁷³ Vyjma suspenzivního účinku je odvolání rovněž charakteristický pro svůj, z dvojinančnosti soudního systému plynoucí, devolutivní účinek, způsobující přechod rozhodovací pravomoci soudu, jenž napadené rozhodnutí v prvním stupni vydal, k soudu jemu instančně nejbližší nadřazenému, tedy soudu odvolacímu, pověřeného k rozhodnutí o odvolání v rámci odvolacího řízení.

Možnost podání odvolání je svěřena pouze osobám, jímž zákon tuto iniciativu svěřuje, tedy osobám aktivně legitimovaným, za něž zákon označuje účastníky řízení, ze kterého nezákonné či nesprávné rozhodnutí vzešlo.⁷⁴ Vyjma zmíněných účastníků je aktivní legitimace též svěřena účastníkům vedlejším. Vedlejší účastníci se od hlavních účastníků odlišují nevznášením nebo neprokazováním v rámci řízení žádný vlastní nárok, o jejich právech a povinnostech tudíž není ze strany soudu rozhodováno. Vedlejší účastníci do řízení vstupují po prokázání právního zájmu na výsledku řízení, přičemž

---

⁷² § 172 odst. 1 OSŘ.

⁷³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2010, sp. zn. 20 Cdo 35/2009.

⁷⁴ SVOBODA, K. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-774-3, s. 33–37.

jejich vstup je umožněn jak z vůle vlastní, tak též na základě podnětu hlavního účastníka řízení. Vedlejší účastník je aktivně legitimován uplatnit odvolání pouze v případě, vstoupil-li do řízení nejpozději do patnácti dnů ode dne, kdy mu bylo doručeno rozhodnutí účastníka, jehož v řízení podporuje a pouze za předpokladu, není-li podání proti vůli hlavního účastníka. Podání odvolání vedlejším účastníkem je tedy podání podmíněné, neboť v případě vyjádřeného nesouhlasu hlavního účastníka tuto legitimaci ztrácí. Vedlejší účastník o aktivní legitimaci přichází také v situaci, v níž by se hlavní účastník práva podat odvolání vzdal. Vyjma hlavních a vedlejších účastníků řízení je k podání odvolání aktivně legitimováno státní zastupitelství, za předpokladu, že je předmětem řízení věc, pro jejíž povahu je státnímu zastupitelství umožněno do řízení vstoupit, řízení na návrh zahájit a pokud před jeho vstupem do řízení nedošlo k neuplynutí lhůty k podání odvolání všem účastníkům řízení.⁷⁵ Aktivní legitimace je rovněž přiznána Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových (dále jen „Úřad“), jemuž je dána možnost podat odvolání ve věcech majetkoprávní povahy, využil-li svého práva vstoupit do řízení, jakožto vedlejší účastník či zda podal ve věci žalobu, přičemž stejně jako u státního zastupitelství je vázán pro zachování legitimace podmínkou tyto úkony učinit do doby, než uplyne lhůta k podání odvolání všem účastníkům. Jak státnímu zastupitelství, tak Úřadu náleží právo činit veškeré úkony, jež jsou umožněny účastníkům řízení vyjma úkonů plynoucích z právního vztahu.⁷⁶

Rozhodnutí soudu, které lze odvoláním následně napadnout, musí být účastníkovi řádně doručeno. V případě, že je účastník v řízení zastoupen, je rozhodnutí doručováno pouze jeho zástupci. Prvním dnem po dni, v němž bylo rozhodnutí řádně do vlastních rukou doručeno, počíná běh patnáctidenní lhůty, v rámci které je možné odvolání uplatnit. Případně-li rozhodný den na den pracovního klidu, uplyne lhůta koncem pracovního dne následujícího. V případě marného uplynutí této lhůty dojde k jeho odmítnutí z důvodu opožděnosti, jež ze strany soudu nelze prominout.

Odvolání, jež účastník hodlá uplatnit, musí obsahovat jak obecné, tak zvláštní náležitosti, které jsou zákonem explicitně stanoveny. Do kategorie obecných náležitostí, typické pro podání jakéhokoli druhu, je podání v písemné formě, určení osoby podání činící, označení soudu, jemuž je adresováno. Dále

---

⁷⁵ § 203 odst. 1–2 OSŘ.

⁷⁶ § 35 a násl. OSŘ.

také uvedení, čeho se podání týká, jeho záměr, tedy čeho se osoba podáním domáhá, společně s datem a podpisem osoby či jejího zástupce podání jeho jménem činící prostřednictvím podpisového razítka.⁷⁷ Vyjma těchto obecných náležitostí je osoba podávající odvolání povinna označit rozhodnutí soudu první instance, vůči němuž odvolání směřuje, uvedení rozsahu napadení společně s vymezením odvolacích důvodů a v poslední řadě rovněž odvolacím petitem, tedy doslovný návrh, jakým způsobem by měl odvolací soud v opravném řízení rozhodnout.⁷⁸

Odvolacími důvody rozumíme souhrn situací, které mohou jak v rámci, tak i mimo řízení, z něž napadené rozhodnutí vzešlo, nastat a vůči nimž je uplatnění odvolání přípustné.

V první řadě se jedná o situace, kdy bylo řízení stíženo vadami procesního charakteru, zejména došlo-li k uskutečnění řízení navzdory nesplnění zákonných procesních podmínek nezbytných pro jeho řádný průběh, rozhodovací pochybení v podobě nepříslušnosti soudu, rozhodování vyloučeným soudcem či nekorektní obsazení rozhodujícího soudu, rozhodoval-li místo soudního senátu samosoudce. Splnění podmínek pro vedení řízení je základním předpokladem pro jeho realizaci, jenž je jak soud první instance, tak též soud odvolací povinen zjistit sám z moci úřední. Dále se jedná o takové procesní vady, jež mohly nesprávné rozhodnutí ve věci zapříčinit, přičemž je nutné zhodnotit, zdali by se výsledek řízení při absenci zmíněných procesních vad od výsledku stávajícího lišil. Další jiné procesní vady tkví zejména v porušení procesních práv účastníků řízení, jako příklad lze uvést provedení důkazních prostředků v nepřítomnosti účastníka navzdory nenaplnění zákonných podmínek, za nichž důkazní prostředky při jeho absenci lze provést.⁷⁹

Následující skupinou jsou pochybení skutkového charakteru plynoucí z nesprávně či neúplně provedených skutkových zjištění. K takovým vadám řadíme situaci, v níž soud k účastníkem včasně uvedeným skutečnostem či navrženým důkazním prostředkům nepřihlédne, čímž dochází ze strany soudu k porušení zásady koncentrace. Následujícím odvolacím důvodem skutkového charakteru představuje situace, kdy ze strany soudu k provedení důkazu

---

⁷⁷ § 42 odst. 1 a 4 OSŘ.

⁷⁸ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6, s. 342.

⁷⁹ § 205 odst. 2 písm. a) a c) OSŘ.

navrženým účastníkem došlo, ale na jejichž podkladě došlo k nesprávným skutkovým zjištěním, tedy v rámci činnosti hodnocení důkazů došlo k jejich nesprávnému posouzení a vyhodnocení. Následující odvolací důvod tkví v neprovedení navržených důkazních prostředků, jehož následkem je neúplně zjištěný skutkový stav.⁸⁰ Takto ze strany soudu neprovedené důkazní prostředky představují porušení práva na spravedlivý proces, v důsledku čehož se stávají takzvaně opomenutými.⁸¹

V řadě poslední uplatnitelným odvolacím důvodem představuje ze strany soudu nesprávné právní posouzení spočívající v nesprávné aplikaci či chybné interpretaci správné právní normy na zjištěný skutkový stav. Jedná se tedy především o chybnou aplikaci normy hmotného práva na zjištění skutkový stav nedopadající.⁸²

6.4 Mimořádné opravné prostředky

6.4.1 Dovolání

Dovolání představuje v rámci opravných procesních institutů v civilním procesu užitečných, mimořádný opravný prostředek vybudován na opravném systému revizním, prostřednictvím něž lze napadnout rozhodnutí odvolacího soudu, jehož vydáním došlo k ukončení odvolacího řízení a rovněž nabylo právní moci, tedy způsobilosti vyvolat v něm vyjádřené právní následky. Komplexní úprava dovolání podáním počínaje a rozhodnutím konče je legislativně zakotvena mezi ustanoveními § 236–243g OSŘ.

Dovolání, prezentující jeden z trojice mimořádných opravných prostředků, představuje svou povahou snížení právní jistoty účastníků řízení, neboť jeho uplatněním je zasaženo do již nastolených právních vztahů, jenž odvolací soud daným rozhodnutím deklaroval či konstituoval. Z tohoto důvodu je přípustnost jeho uplatnění vázána na poměrně striktně, taxativně vymezené podmínky,

---

⁸⁰ § 205 odst. 2 písm. b), d), e), f) OSŘ.

⁸¹ Nález Ústavního soudu ze dne 29. 6. 2004 sp. zn. III. ÚS 569/03.

⁸² ADAMOVÁ, H., BÍLKOVÁ, J., ČUHELOVÁ, K., DÁVID, R., DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., HANÁKOVÁ, V., HRÁDEK, J., HRDLÍČKA, M., CHALUPA, R., JAKŠIČ, V., JURÁŠ, M., KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I., KRÁLÍK, M. a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. 2336-517X. § 240 odst. 1.

po jejichž splnění je možné k jeho užití přistoupit.⁸³ Účelem dovolání je především náprava právních pochybení učiněných ze strany odvolacího soudu. Vyjma zmíněné nápravy dochází rovněž k unifikaci soudní rozhodovací praxe odvolacího soudu, tedy judikatury, představující jakousi formu precedenčního práva, byť formálně nezávazné, na níž je v budoucích případech obdobné povahy odkazováno.

Dovolání, na rozdíl výše zmíněného odvolání nedisponuje samočinně suspenzivním účinkem, kterým by došlo k odsunu právní moci napadeného rozhodnutí, avšak dovolací soud ho může na návrh dovolatele, jemuž by jeho nepřiznáním hrozila vážná újma na jeho právech, a pokud by odkladem právní moci nebyla způsobena újma osobám jiným, dodatečně přiznat.⁸⁴ Takovéto dodatečné přiznání do jisté míry stírá jeden z předpokladů uplatnění mimořádných opravných prostředků, jímž je existence pravomocného rozhodnutí, na jehož podkladě dochází ke zmíněnému dělení opravných prostředků na řádné a mimořádné samé. Dovolání je charakteristické disponujícím devolutivním účinkem, způsobující přechod rozhodovací pravomoci soudu, jenž napadené rozhodnutí v odvolacím řízení vydal, k soudu jemu instančně nejbližší nadřazenému, tedy soudu dovolacímu, pověřeného k rozhodnutí o dovolání v rámci dovolacího řízení. Ve věcech dovolání je příslušnost výlučně svěřena Nejvyššímu soudu. Dovolání je přípustné vůči rozhodnutím, jak ve formě rozsudku, tak usnesení odvolacího soudu, jímž bylo řízení ve věci skončeno, tedy takové rozhodnutí odvolacího soudu, jímž došlo k potvrzení, změně či zrušení rozhodnutí první instance, jež následně nabylo právní moci a trpí vadou tkvící v nesprávném právním posouzení věci.

Dovolání mohou iniciovat pouze osoby aktivně legitimované, jejichž okruh je zákonně omezen výhradně na hlavní účastníky řízení, jímž nebylo rozhodnutím vydaném v odvolacím řízení v plném rozsahu vyhověno.⁸⁵ Vedlejší účastníkům řízení, na rozdíl od předešle uvedeného odvolání je tato legitimace odňata.⁸⁶ Účastníkům řízení je při absenci dosaženého právního vzdělání pro podání dovolání nezbytného, založena povinnost právního

---

⁸³ GEŠKOVÁ, K. *Dovolanie v civilnom procese*. Praha: C.H. Beck, 2010. Beckova edícia právne inštitúty. ISBN 978-80-7400-166-6, s. 47–48.

⁸⁴ § 243 písm. b) OSŘ.

⁸⁵ ADAMOVÁ, H., BÍLKOVÁ, J., ČUHELOVÁ, K., DÁVID, R., DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., HANÁKOVÁ, V., HRÁDEK, J., HRDLÍČKA, M., CHALUPA, R., JAKŠIČ, V., JURÁŠ, M., KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I., KRÁLÍK, M. a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ISSN 2336-517X.

⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 10. 2010 sp. zn. S 28 Cdo 1896/2010.

zastoupení ze strany advokáta v plném rozsahu či ze strany notáře v rozsahu limitovaném, odpovídajícím jeho činnosti.⁸⁷

Dovolání lze účastníkem řízení iniciovat ve lhůtě dvou měsíců od doby, kdy bylo rozhodnutí odvolacího soudu, jímž bylo řízení ukončeno a následně nabylo právní moci, doručeno každému z účastníků samostatně. V případě vydání opravného usnesení odvolacím soudem je počátek běhu lhůty odložen do doby doručení usnesení účastníkům. Opožděně uplatněné dovolání není přípustné, nelze jej ze strany soudu dodatečně prominout a nutně vede k jeho odmítnutí.⁸⁸ Výjimka nastává v případě neúplného či zcela absentujícího poučení o možnosti dovolání učinit, v takovém případě dochází k prodloužení podací lhůty na tři měsíce od doručení vadného rozhodnutí. Dovolání se podává u soudu, jenž ve věci rozhodl v první instanci, není ovšem překážkou, pokud by bylo ve stanoveného lhůtě podáno jak u soudu odvolacího, tak u Nejvyššího soudu.⁸⁹

Podané dovolání, musí obsahovat jak obligatorně stanovené obecné, tak též zvláštní obsahové náležitosti. Mezi obecné náležitosti, stejně jako tomu bylo u odvolání, míníme podání v písemné formě listinné či elektronické podoby s určením osoby dovolání činící, určení soudu, jemuž je dovolání adresováno, uvedení, čeho se týká a jeho záměr, společně s datem a podpisem osoby či jejího zástupce. Vyjma obecných náležitostí je dovolatel povinen označit rozhodnutí, jenž napadá, uvedení rozsahu jeho napadení, dále uvedení splněného předpokladu pro přípustnost jeho podání, dovolací důvod spočívající v uvedení právního posouzení, jenž považuje za nesprávné a rovněž dovolací petit, tedy doslovný návrh, jak by měl dovolací soud ve věci rozhodnout.⁹⁰

Podmínky přípustnosti dovolání, jejichž naplnění je dovolatel povinen uvést, představují čtyři vymezené situace, jež odvolací soud při chybném posouzení právní otázky naplnil. V první řadě se jedná o odklon od rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, dále v případě rozhodování o právních otázkách Nejvyšším soudem dosud neřešených. Následující dovolací důvody prezentují situace, v nichž je o právních otázkách rozhodováno odlišně od rozhodování

---

⁸⁷ § 241 odst. 1–2 OSŘ.

⁸⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2015, sp. zn. 23 Cdo 34/2015.

⁸⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6, s. 355.

⁹⁰ SVOBODA, K. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-774-3, s. 410.

učiněném Nejvyšším soudem či v poslední řadě požadavek, aby ze strany Nejvyššího soudu došlo k odlišnému posouzení právních otázek.⁹¹

Nesprávné právní posouzení věci ze strany odvolacího soudu je jediným samostatně přípustným důvodem, jehož se lze dovolávat, spočívající buďto v aplikaci chybné normy hmotně či procesně právní povahy, dále její byt' správné aplikace, nýbrž její následně chybné interpretace. Navzdory výlučnosti tohoto dovolacího důvodu zakládající přípustnost dovolání je možné dovolání rovněž směřovat vůči procesním vadám řízení zakládající zmatečnost či vadám skutkového charakteru, jež mohly být příčinou vydání nesprávného rozhodnutí ve věci, přičemž nutno podotknout, že se jedná o vady akcesorické ve vztahu k dovolacímu důvodu, jímž je výlučně nesprávné právní posouzení věci a nelze je tedy uplatnit samostatně.⁹²

---

⁹¹ § 237 OSŘ.

⁹² ADAMOVÁ H., BÍLKOVÁ J., ČUHELOVÁ, K., DÁVID, R., DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., HANÁKOVÁ, V., HRÁDEK, J., HRDLÍČKA, M., CHALUPA, R., JAKŠIČ, V., JURÁŠ, M., KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I., KRÁLÍK, M a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ISSN 2336-517X. § 237.

7 Pojem žaloby

Žaloba, z lat. *actio*, představuje v obecné rovině formu návrhu na zahájení řízení, tedy procesního institutu ovládaným dispoziční zásadou, jehož iniciací ze strany účastníka řízení, za předpokladu splnění obsahových náležitostí pro její podání, dochází k zahájení soudního řízení za účelem požadované soudní ochrany. Žaloby rozlišujeme dle povahy na, pro civilní proces tradiční, žaloby hmotněprávního charakteru sloužící ochraně porušených či jinak ohrožených subjektivních práv a zájmů, prostřednictvím jichž se jedna ze stran sporu, jímž je žalobce, domáhá ochrany svých práv a jejím podáním za tímto účelem zahájí soudní proces zahrnující určité povinnosti na straně soudu, žalobce a osoby stojící na druhé straně sporu, vůči němuž žalobní nárok směřuje, kterým je žalovaný. Uplatněním žaloby tedy dochází ke vzniku právního vztahu mezi třemi výše uvedenými subjekty. Soudu je podanou žalobou založena povinnost vést řízení a o podané žalobě rozhodnout.⁹³

Od výše uvedené žaloby hmotně právní rozeznáváme dále žaloby procesně právního charakteru, jež se od výše uvedených liší v absenci hmotněprávního nároku, jenž jedna strana vůči straně druhé vznáší, nýbrž tkví ve sporných či nesporných procesních otázkách, u nichž je žádoucí jejich posouzení soudní cestou.⁹⁴ Pod takto uvedené procesní žaloby lze podřadit jak návrh na zahájení v některých nesporných řízeních ze strany soudu, tak též žaloby uplatněné dle dispoziční zásady ze strany účastníků. Užitím těchto procesních žalob dochází též k iniciaci dvou mimořádných opravných prostředků, kterými se budeme v následujících kapitolách podrobněji zabývat. Těmito mimořádnými opravnými prostředky jsou žaloba na zmatečnost a žaloba na obnovu řízení.

---

⁹³ SVOBODA, K. *Žaloba v civilním řízení*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-473-9, s. 2.

⁹⁴ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právní učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6, s. 361.

8 Žaloba pro zmatečnost

8.1 Obecná charakteristika

Žaloba pro zmatečnost představuje společně s dovoláním a žalobou na obnovu řízení mimořádný opravný prostředek založen na kasačním principu, jehož účinkem dochází ke kasaci, tedy ke zrušení napadeného rozhodnutí, ať již rozsudku či usnesení, soudu první instance či soudu odvolacího, jenž ve věci rozhodl. Jedná se o procesně právní úkon účastníka předchozího řízení, směřující proti vydanému rozhodnutí, kterým bylo dané řízení ve věci ukončeno, jež bylo řádně doručeno, marným uplynutím lhůty či nemožností řádný opravný prostředek uplatnit, nabylo právní moci a účastníkovi byla tímto rozhodnutím způsobena újma či mu nebylo ve věci vyhověno.⁹⁵

Podáním žaloby pro zmatečnost může být docíleno buďto změny či zrušení pravomocného rozhodnutí soudu první instance či soudu odvolacího, jenž je stíženo nikoli vadami skutkového charakteru, nýbrž intenzivními procesními vadami porušující zásady soudního řízení, jejichž existencí je založen důvod pro uplatnění žaloby pro zmatečnost. Tyto vady mohou spočívat jednak v závažných procesních vadách týkající se podmínek soudního řízení, dále v procesních vadách či pochybení zapříčiněné soudem či účastníky řízení nebo v nepříznivém rozhodnutí zapříčiněným soudcem či přisedícím, jenž se dopustil trestného činu.⁹⁶

Žaloba pro zmatečnost nedisponuje, jako tomu bylo u předešlých opravných prostředků, jak účinkem suspenzivním, tedy odkladem právní moci rozhodnutí, tak ani účinkem devolutivním, neboť o žalobě pro zmatečnost rozhoduje soud, jenž ve věci rozhodl v prvním stupni či odvolací soud jako soud v prvním stupni za předpokladu, že žaloba pro zmatečnost směřuje vůči jemu vydanému pravomocnému rozhodnutí, týkající se odnětí procesní způsobilosti účastníka, k níž v průběhu řízení došlo, tedy odnětí možnosti účastníka před soudem jednat.⁹⁷ Odvolací soud rozhoduje v pozici soudu první instance rovněž v případě, v němž žaloba pro zmatečnost směřuje vůči jím vydaným usnesením,

---

⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2003, sp. zn. 21 Cdo 2179/2002.

⁹⁶ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6, s. 364.

⁹⁷ § 229 odst. 3 OSŘ.

jímž došlo k odmítnutí odvolání či zastavení odvolacího řízení, dále pokud žaloba směřuje vůči usnesení, jímž došlo k potvrzení či změně usnesení soudu první instance, kterým došlo k odmítnutí jak odvolání, tak dovolání pro jejich opožděné uplatnění.⁹⁸ Z výše uvedeného je tedy patrné, že k přesunu rozhodovací pravomoci k soudu vyšší instance v případě žaloby pro zmatečnost nedochází. V rámci soudu dochází pouze ve změně rozhodovacího lidského subjektu, neboť zákon z rozhodování o žalobě pro zmatečnost vylučuje soudce, jenž v původním řízení věc projednával a následně ve věci rozhodl.⁹⁹

Legislativně zakotvená úprava žaloby pro zmatečnost je, na rozdíl od jiných opravných prostředků, upravena společně se žalobou na obnovu řízení, konkrétně mezi ustanoveními § 228–335i OSŘ, od samotné přípustnosti jejich uplatnění až po jejich rozhodnutí v patřičném přezkumném řízení.¹⁰⁰ Navzdory výjimečné povaze žaloby pro zmatečnost a žaloby na obnovu řízení jím ze strany zákonodárcem nebyl poskytnut širší separátní prostor a jejich úprava je v daném spojení zčásti nepřehledná a pro řádnou orientaci vyžaduje poněkud větší míru pozornosti.

8.2 Nepřípustnost žaloby pro zmatečnost

Úprava negativní přípustnosti společně pro žalobu pro zmatečnost a žalobu na obnovu řízení je OSŘ taxativně stanovena prostřednictvím vymezení situací, jejichž existence zakládá nepřípustnost uplatnění mimořádných opravných prostředků, a to jak žaloby pro zmatečnost, tak žaloby na obnovu řízení. Žaloba pro zmatečnost není přípustná za situace, směřuje-li proti usnesení, jímž bylo rozhodnuto o žalobě z rušené držby, tedy v situaci, v níž se osoba na základě neoprávněných zásahů do své vlastnické právní sféry držení práva prostřednictvím uplatněné posesorní žaloby domáhá soudní cestou ochrany. Druhou situací, v níž není nepřípustné žalobu pro zmatečnost uplatnit, představuje skutečnost, je-li žaloba směřována proti výrokům rozhodnutí, jimiž jsou stanoveny náklady řízení, lhůta k plnění či předběžná vykonatelnost. Směrování žaloby pro zmatečnost pouze proti výše uvedeným vedlejším výrokům, aniž by současně došlo k napadení výroku hlavního je nepřípustné, stejně tak, jako

---

⁹⁸ § 229 odst. 4 OSŘ.

⁹⁹ § 14 odst. 3 OSŘ.

¹⁰⁰ § 228–335i OSŘ.

je tomu při napadení pouhého odůvodnění rozhodnutí. Žaloba pro zmatečnost je rovněž nepřipustná za opakující se situace, pokud by směřovala proti usnesení, jímž bylo o žalobě pro zmatečnost již rozhodnuto.¹⁰¹

Nepřipustnost uplatnění žaloby pro zmatečnost je rovněž upraveno vyjma OSŘ v dalších procesních právních předpisech civilní proces upravující, konkrétně ZŘS ve vztahu speciality k OSŘ a tedy její aplikační přednosti, jenž nepřipouští užití žaloby pro zmatečnost, směřuje-li vůči řízení určující existenci konkrétního manželského svazku, dále v řízení směřující k jeho zneplatnění či rozvodu. Dalšími situacemi zakládající nepřipustnost užití žaloby pro zmatečnost jsou dle ZŘS řízení o statusových věcech partnerských, tedy jak o určení existence partnerství, jeho zneplatnění či zrušení.¹⁰² Žaloba pro zmatečnost je dále též nepřipustná vůči řízení, jejichž předmětem je zpětné navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí.¹⁰³

8.3 Přípustnost žaloby pro zmatečnost

Uplatnění žaloby pro zmatečnost je pro svou výjimečnou povahu tkvící v zásahu do právní jistoty nastolené vydáním pravomocného rozhodnutí vázána na splnění poměrně striktně taxativně vymezených případů, za předpokladu naplnění lze k tomuto mimořádnému opravnému institutu přistoupit. Pozitivní přístup přípustnosti stanovený dle OSŘ upravuje výčet okolností, v nichž je dané rozhodnutí způsobilé být žalobou pro zmatečnost oprávněnou osobou napadeno. Zprvu by bylo vhodné tyto okolnosti stručně charakterizovat. Dle OSŘ je žalobou pro zmatečnost možné napadnout pouze takové rozhodnutí, jímž bylo ve věci samé rozhodnuto, ukončeno a které bylo stíženo některými z procesních vad.

Přípustnost uplatnění žaloby pro zmatečnost je dle § 229 odst. 1 OSŘ dána v situaci, kdy bylo řízení stížnou procesní vadou, spočívající v rozhodnutí v dané věci soudem, jenž pravomoc ve věci rozhodnout postrádal. Dále je odkazováno na situaci, v níž účastník řízení vystupoval před soudem, aniž by touto způsobilostí disponoval či situace, kdy účastník řízení absentoval na procesní způsobilosti, tedy možnosti před soudem samostatně právně jednat a tato vada nebyla prostřednictvím institutu zastoupení zhojena. Uplatnění žaloby pro zmatečnost je

---

¹⁰¹ § 230 odst. 1 písm. a)–c) OSŘ, § 230 odst. 3 OSŘ.

¹⁰² § 382 a násl. ZŘS.

¹⁰³ § 491 ZŘS.

dále přípustné v případě neuskutečnění ze zákona povinného procesně právního úkonu k zahájení řízení, jímž je dle dispoziční zásady návrh. OSŘ dále prezentuje jako důvod zmatečnosti rozhodování soudcem v dané věci vyloučeným, čímž dochází prolomení zásady, zakotvující možnost domáhat se soudní ochrany nezávislým a nestranným soudem. Následující důvod zmatečnosti vyvstává též za situace, kdy bylo rozhodováno soudem, který nebyl řádně obsazen s výjimkou, pokud bylo rozhodováno namísto samosoudce soudním senátem. Následujícím vymezeným důvodem, jehož naplnění zakládá přípustnost uplatnění žaloby pro zmatečnost, představuje vydání rozhodnutí v neprospěch účastníka řízení na základě trestného činu, jehož se soudce či přísedící dopustil či v poslední řadě, taxativní výčet důvodů dle § 229 odst. 1 OSŘ završující, došlo-li ze strany soudu k nedůvodnému ustanovení opatrovníka účastníkovi řízení.¹⁰⁴

OSŘ vymezuje vyjma výše uvedených další skupinu důvodů, jejichž naplněním je přípustnost žaloby pro zmatečnost též založena. První skupina důvodů prezentuje existující procesní překážky řízení v podobě *rei iudicatae*, *litispendence* a další, navzdory jimž došlo k vydání pravomocného rozhodnutí. Žalobu lze též směřovat vůči pravomocnému rozhodnutí ve věci samé, v jehož předcházejícím řízení došlo nekorektním postupem soudu k odnětí procesní subjektivity účastníku řízení, tedy odnětí možnosti před soudem jednat za předpokladu, že by takové znemožnění mohlo mít na vydání nesprávného rozhodnutí vliv. Dále je důvod zmatečnosti naplněn rovněž za situace, kdy odvolací soud pravomocným rozhodnutím, ve formě usnesení, potvrdí či změní usnesení soudu první instance, jímž došlo k odmítnutí jak odvolání, tak dovolání pro jejich opožděné uplatnění. V poslední řadě je žalobou pro zmatečnost možné napadnout pravomocné usnesení odvolacího soudu, kterým došlo k odmítnutí odvolání či pravomocné usnesení, jehož prostřednictvím došlo k zastavení odvolacího řízení.¹⁰⁵

Vyjma výše uvedeného výčtu situací dle dikce ustanovení OSŘ je přípustnost žaloby pro zmatečnost dle zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „IZ“), dána, směřuje-li vůči rozhodnutí insolvenčního soudu v insolvenčním řízení s cílem

---

¹⁰⁴ § 229 odst. 1 písm. a)–h) OSŘ.

¹⁰⁵ § 229 odst. 2–4 OSŘ.

jeho zrušení.¹⁰⁶ Takto jsou taxativně vymezeny procesní situace, v nichž zákony umožňují žalobu pro zmatečnost oprávněnými osobami uplatnit.

8.4 Aktivní legitimace k uplatnění žaloby pro zmatečnost

Osobami aktivně legitimovanými rozumíme zákonně stanovený okruh osob, ať již osob fyzických či právnických, jež disponují oprávněním určité procesní úkony iniciovat. Žalobu, tedy formu návrhu na zahájení řízení odpovídající dispoziční zásadě, mohou podat pouze osoby aktivně legitimované, tedy pouze osoby, jímž právní předpis procesní iniciativu podání žaloby pro zmatečnost svěřuje. V prvé řadě se přirozeně jedná o účastníky řízení, jež vydanému pravomocnému rozhodnutí ve věci předcházelo.¹⁰⁷

Druhou aktivně legitimovanou skupinou představují vedlejší účastníci řízení, jímž se legitimace k podání žaloby pro zmatečnost dostává pouze za předpokladu, vstoupili-li do řízení nejpozději před okamžikem jeho ukončení. Podání žaloby pro zmatečnost vedlejším účastníkem je podmíněno ze strany jím podporovaného hlavního účastníka řízení, neboť v případě explicitně vyjádřeného nesouhlasu s uplatněním legitimaci k podání žaloby přichází.¹⁰⁸

Poslední skupinou, na níž zákon v souvislosti s legitimací pamatuje, je státní zastupitelství a Úřad. Státní zastupitelství je k podání žaloby ve veřejném zájmu aktivně legitimováno za předpokladu možnosti vstupu do řízení, či zda je mu svěřena dispoziční iniciativa směřující k zahájení řízení, tedy k podání návrhu. Žalobu pro zmatečnost může rovněž uplatnit do doby marného uplynutí lhůty k podání žaloby účastníku, přičemž současně má státní zastupitelství povinnost do řízení vstoupit. V případě, že do řízení vstoupí, lhůta k uplatnění žaloby běží samostatně bez závislosti na běhu lhůty jiného účastníka.¹⁰⁹ Úřad disponuje legitimací k podání žaloby za splnění obdobných podmínek platící pro státní zastupitelství, přičemž k uplatnění žaloby pro zmatečnost je oprávněn pouze v situacích předvídaných zákonem č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon umožňuje Úřadu vstoupit do řízení, jejichž předmětem je určení vlastnického práva státu,

---

¹⁰⁶ § 96 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁷ § 220 odst. 1–4 OSŘ.

¹⁰⁸ § 231 odst. 1 OSŘ.

¹⁰⁹ § 231 odst. 2 OSŘ.

peněžité plnění, obchodní věci či řízení o ústavní stížnosti s majetkem státu souvisejícím.¹¹⁰ Jen takto vymezené skupiny osob jsou k podání žaloby pro zmatečnost ve věci aktivně legitimované, tedy ze zákona oprávněné.

8.5 Lhůty pro podání žaloby pro zmatečnost

Žalobu pro zmatečnost je aktivně legitimovanými subjekty možné úspěšně uplatnit pouze ve stanovených lhůtách zakotvených mezi ustanoveními § 234–235 OSŘ, jež není možné v případě jejich marného uplynutí ze strany soudu dodatečně prominout.¹¹¹ U mimořádných opravných prostředků rozlišujeme, vzhledem k jejich výjimečné povaze, jak lhůtu konečnou, tak její počátek, neboť pro mimořádné opravné prostředky společně platí možnost jejich směřování výlučně vůči rozhodnutím, jež nabyly právní moci. Počátek lhůty tedy nastává okamžikem, v němž dané rozhodnutí nabude právní moci. Žalobu pro zmatečnost tedy nelze před okamžikem této skutečnosti uplatnit. Konečná lhůta, v níž je žaloba pro zmatečnost možné uplatnit, je generálně stanovena na dobu tří měsíců od doby doručení napadené rozhodnutí účastníku žalobu uplatňující.¹¹²

Vyjma tohoto obecného pravidla odvislého od doručení rozhodnutí účastníku existují pro určité vymezené důvody zmatečnosti rozdílné skutečnosti určující počátek této lhůty. V případě absence procesní způsobilosti a nezřízení nápravy v podobě zastoupení nastává počátek běhu lhůty okamžikem, kdy byla překážka absence procesní způsobilosti překonána či došlo k nápravě zastoupení, nejpozději však do tří let od právní moci rozhodnutí, vůči němuž žaloba pro zmatečnost směřuje. Počátek lhůty je rovněž zvlášť upraven v případě napadení usnesení odvolacího soudu, jímž došlo k zastavení výkonu rozhodnutí či zamítnutí návrhu, jímž měl být výkon rozhodnutí nařízen. Další výjimka z obecného pravidla představuje kolizní situaci, v níž bylo společně žalobou pro zmatečnost z důvodu stanovených v § 229 odst. 2–4 OSŘ rovněž uplatněno dovolání. V případě této kolize mimořádných opravných prostředků se do počátku lhůty nezapočítá doba, kdy došlo k nabytí právní moci napadeného

---

¹¹⁰ § 3 odst. 1–2 zákona č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹¹ § 235 odst. 1 OSŘ.

¹¹² § 234 odst. 1 OSŘ.

rozhodnutí do doby, než nabyde právní moci rozhodnutí vydané Nejvyšším soudem v dovolacím řízení.¹¹³

Modifikace počátku běhu lhůty pro jiné než výše zmíněné důvody zmatečnosti tkví dále již pouze ve stanovení subjektivní tříměsíční lhůty pro její užití, tedy od okamžiku, kdy se účastník o důvodu zmatečnosti dozvěděl a k ní dále přidané objektivní tříleté lhůty, tedy od momentu, kdy rozhodnutí nabylo právní moci.¹¹⁴

8.6 Obsahové náležitosti žaloby pro zmatečnost

Žaloba pro zmatečnost představuje mimořádný opravný procesní institut, dispoziční zásadě odpovídající, prostřednictvím něž je účastníkům dána možnost domoci se ochrany svých práv a zájmů soudní cestou. Žaloba charakterizuje již individualizovanou formu návrhu na zahájení řízení. Žaloba je většinou případů podána v písemné formě, ať již listinné nebo elektronické podobě. Přípustnost žaloby je vyjma dalších podmínek vázána na její obsahovou stránku. U žaloby pro zmatečnost je nezbytné splnění jak předepsaných náležitostí pro právní podání obecných, tak náležitostí zvláštních, tedy náležitostí nadstavbových.

Obecné náležitosti představují obsahovou kategorii právním podání společnou, tedy vyjádření projevu vůle osoby adresované soudu. Do této kategorie náležitostí OSŘ řadí konkrétní identifikaci osoby podání činící sestávající z jejího jména, příjmení a adresy bydliště pro účely doručování listin veřejnoprávního charakteru. Dále je nezbytné v podání označit příslušný soud, jemuž je adresováno, výstižné uvedení, které věci se podání týká, záměr učiněného podání, podpis příslušné formy stvrzující učiněný projev vůle a datum.¹¹⁵

Zvláštní náležitosti povinně doplňují předešle uvedené v situacích, v nichž záměr takového podání tkví v zahájení řízení o určitém sporu, tedy ke vzniku právních následků kvalifikovanějšího charakteru. Mezi zvláštní náležitosti OSŘ řadí, vzhledem k zahajovanému řízení, identifikaci procesních stran, vůči nimž je žaloba směřována, uvedení, čeho se žaloba týká skrze označení žalobního nároku či právního vztahu. Dále je v žalobě třeba uvést záměr, který žalobce sleduje

---

¹¹³ § 234 odst. 6 OSŘ, § 235 OSŘ.

¹¹⁴ § 234 odst. 2–5 OSŘ.

¹¹⁵ § 42 odst. 4 OSŘ.

vyličením žalobních důvodů, tedy rozhodných skutečností žalobu odůvodňující. Dále označení důkazních prostředků, o něž žalobce svá tvrzení opírá a v poslední řadě rovněž žalobní petit, představující žalobcem učiněný návrh znění následného rozhodnutí sporu, tedy návržení jeho hlavní výrokové části, jakožto části výlučně způsobilé právní moc nabýt.¹¹⁶

Takto dvě vymezené kategorie představují obligatorní náležitosti jakékoli uplatněné žaloby, přičemž chybějící, neúplný či nezřetelný obsah představuje pochybení způsobilé bránit v pokračování řízení. Mezi taková pochybení ze strany žalobce řadíme zejména chybné označení procesních stran znemožňující jejich identifikaci či nezřetelně až vágně vymezený žalobní nárok. V situaci, kdy je žaloba stížena uvedenými vadami, pro které není možné v řízení pokračovat, není jiného řešení, než učinění výzvy soudu adresované žalobci za účelem opravy učiněných nedostatků společně s poučením o právních následcích v případě, že se tak nestane.

8.7 Důvody přípustnosti žaloby pro zmatečnost

Nyní si již blíže jednotlivé důvody, prezentující učiněné procesní pochybení v rámci soudního řízení, jejichž naplnění opravňuje uplatnění žaloby pro zmatečnost, v separátním prostoru podrobněji rozebereme.

8.7.1 Důvody zmatečnosti dle § 229 odst. 1 OSŘ

Důvody obsažené v ustanovení § 229 odst. 1 OSŘ, dle jehož dikce lze žalobu pro zmatečnost směřovat vůči pravomocnému rozhodnutí soudu první instance či soudu odvolacího, jimiž bylo řízení ukončeno, za předpokladu, že:

- a) *„bylo rozhodnuto ve věci, která nenáleží do pravomoci soudů,*
- b) *ten, kdo v řízení vystupoval jako účastník, neměl způsobilost být účastníkem řízení,*
- c) *účastník řízení neměl procesní způsobilost nebo nemohl před soudem vystupovat (§ 29 odst. 2) a nebyl řádně zastoupen,*
- d) *nebyl podán návrh na zahájení řízení, ačkoliv podle zákona ho bylo třeba,*
- e) *rozhodoval vyloučený soudce nebo přisedící,*

---

¹¹⁶ § 79 odst. 1–2 OSŘ.

- f) *soud byl nesprávně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát,*
- g) *bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka v důsledku trestného činu soudce nebo přisedícího,*
- h) *účastníku řízení byl ustanoven opatrovník z důvodu neznámého pobytu nebo proto, že se mu nepodařilo doručit na známou adresu v cizině, ačkoliv k takovému opatření nebyly splněny předpoklady.*¹¹⁷

8.7.2 § 229 odst. 1 písm. a) OSŘ

Dikce tohoto ustanovení prezentuje porušení elementární podmínky pro realizaci soudního řízení, jež by v ideální situaci mělo již v samotném průběhu soudního řízení vést k jeho zastavení a postoupení věci soudu k rozhodování příslušnému. Nicméně v rámci lidské činnosti, jež není neomylná, může dojít k situaci, v níž na skutečnost rozhodování navzdory absentující pravomoci soudu v konkrétním případě nebude upozorněno a sám rozhodující subjekt toto procesní pochybení přehlédne. Nedostatek soudní pravomoci k projednání a rozhodnutí ve věci řadíme v rámci intenzity porušení procesních podmínek k pochybením nejzávažnějším.

Pokud hovoříme o civilní pravomoci soudu, máme tím na mysli legislativně stanovený rozsah záležitostí zahrnující práva a povinnosti, jež je výlučně svěřen do rukou soudu k jeho kvalifikovanému právnímu posouzení a následnému rozhodnutí za účelem vyřešení dané otázky a právní problematiky, určitého právního sporu, čímž dochází k naplnění jeho mocenské funkce samé. Pravomoc soudu lze tedy shrnout, jakožto možnost projednávat a autoritativně rozhodovat o právních vztazích subjektů. Tato závazná autoritativní rozhodnutí mohou být jak formy deklaratorní, prohlašující existenci předmětného práva, tak též konstitutivními, ustavující nové právní vztahy. Pravomoc je pojmem nadřazeným pojmu působnost, jež představuje užší okruh či výseč situací, které jsou soudům v rámci jejich agendy svěřeny. Působnost soudů je v civilních řízeních legislativně zakotvená v ustanovení § 7 OSŘ, stanovující rozsah rozhodovací činnosti, především tkvící ve vymezení rozhodování sporů ze soukromoprávních vztahů plynoucích, čímž je odkazováno na ochranu hmotných

---

¹¹⁷ § 229 odst. 1 písm. a)–h) OSŘ.

práv zakotvených v právních předpisech jednotlivých soukromoprávních odvětví, tedy hmotné normy práva občanského, rodinného, obchodního či pracovního.

Ochranou soukromých hmotných práv osob je založena věcná působnost soudu společně s jinými uvedenými činnostmi, jež s civilním procesem velmi úzce souvisí, nicméně tato činnosti je soudům rozhodujících v občanskoprávních věcech svěřena pouze za předpokladu, stanoví-li tak právní předpis.¹¹⁸

Žalobu pro zmatečnost lze tedy uplatnit za předpokladu, pokud soud, navzdory absence rozhodovací pravomoci, rozhodnutí přesto učinil, aniž by došlo k zastavení řízení a postoupení věci orgánu veřejné moci příslušnému.

Žalobu pro zmatečnost je možné uplatnit ve lhůtě tří měsíců od okamžiku řádného doručení rozhodnutí účastníkovi řízení, jenž žalobu pro zmatečnost hodlá uplatnit.

8.7.3 § 229 odst. 1 písm. b) OSŘ

Dikce ustanovení § 229 odst. 1 písm. b) OSŘ pokládá za naplněný důvod zmatečnosti situaci, v níž je soudního řízení účasten subjekt, o jehož právech a povinnostech je ze strany soudu autoritativně rozhodováno, bez patřičné právní subjektivity. Právní subjektivitou rozumíme způsobilost osob být nositeli práv a povinností, jež představují základní předpoklad, za jehož splnění jsou osoby oprávněny v rámci soudního řízení před soudem vystupovat.¹¹⁹

Právní subjektivita, tedy způsobilost osob být subjektem dle hmotného práva, je legislativně přiznána jak osobám fyzickým, jimiž jsou osoby, u nichž je vznik právní subjektivity odvozen od právní skutečnosti, kterou je početí a následné narození. Vyjma osob fyzických disponují právní subjektivita rovněž osoby právnické. Právnickým osobám je přiznání právní subjektivity legislativně umožněno za předpokladu splnění podmínek nezbytných pro jejich samotný vznik. V případě právnických osob se tedy jedná o právní subjektivitu podmíněnou.

Osoby fyzické disponují právní subjektivitou jakožto svým přirozeným, mezinárodně uznávaným právem. Fyzickým osobám je právní subjektivita přiznána již samotným narozením, čímž rozumíme zaznamenaný okamžik

---

¹¹⁸ § 7 odst. 1–3 OSŘ.

¹¹⁹ COUFALÍK, P. *Procesní legitimize v civilním sporném řízení*. Praha: C.H. Beck, 2019. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-763-7, s. 16.

oddělení těla dítěte od těla své matky, do té doby tvořící jeden celek, kdy dochází k vývoji orgánům nesoucím se za cílem přípravy k příchodu na svět a jeho relativně bytostnímu osamostatnění. Právní teorie hovoří o přiznání právní subjektivity fyzické osobě nacházející se již ve fázi takzvaného *nascitura*, tedy dítěti počatému za předpokladu, bude-li na svět přivedeno živé. Právní subjektivita je u dítěte již počatého nejčastěji spojována v souvislosti s dědickými řízeními, za předpokladu, že by její přiznání již ve fázi početí vyhovovalo jeho zájmům, což není dost dobře možné, neboť jakékoli zájmy dítěte zatím nenarozeného nelze dle mého názoru předvídat. Právní subjektivitou disponují fyzické osoby do své smrti či prohlášením za mrtvou. Pojem smrt není, na rozdíl od prohlášení osoby za mrtvou legislativně upravena, nicméně obecně pokládáme za okamžik smrti zaznamenaný moment spojený s již nadále neaktivní činností srdce a plic, tedy momentem jejich téměř simultánního selhání, jež není lékařskou vědou možné nijak zvrátit. Právní subjektivita představuje způsobilost být nositelem práv a jím odpovídajícím povinností, nicméně pouhá zmíněná způsobilost by neměla významu, pokud by nemohla být určitým způsobem realizována či vykonávána. Touto realizací představuje právní jednání, tedy způsobilost vlastním jednáním nabývat práva a povinnosti, k němuž je fyzická osoba způsobilá na základě svéprávnosti přiznávající fyzické osobě rozumovou a volní složku jejího jednání. Svěprávnost fyzické osoby v plném rozsahu je spojována jak se zletilostí, tedy dosažením osmnáctého roku věku či s přiznáním svéprávnosti v řízení o emancipaci či uzavřením manželství. Osoba nezletilá, pokud nedošlo k jejímu předčasnému přiznání ze strany soudu, je svéprávná v rozsahu adekvátním dosaženého rozumového a volního stupně.¹²⁰ Nutno též podotknout, že již dosažený či přiznaný stupeň svéprávnosti je ze strany soudu, ve prospěch osoby samé, omezený.¹²¹

Osoby právnické, na rozdíl od výše uvedených osob fyzických, zastávají pozici uměle vytvořených útvarů sestávající z osobního, majetkového nebo kombinujícího základu, jejichž právní subjektivita je podmíněna legislativním přiznáním či jejího uznání. Právnická osoba, jež není orgánem veřejné moci, vzniká zápisem do příslušného veřejného rejstříku a zaniká jeho následným výmazem. V případě právnických osob, jakožto orgánu veřejné moci zápis do veřejného rejstříku nevyžadující, vznikají dnem účinnosti či dnem pozdějším

---

¹²⁰ § 15 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2021, sp. zn. 24 Cdo 1871/2019.

právním předpisem stanoveným, na jehož podkladě dochází u dané právnické osoby k jejímu vzniku.¹²² Právnické osoby, zápisu do příslušného veřejného rejstříku nepodléhající, zanikají likvidací. Právnickou osobou je vyjma výše uvedených též stát, jedná-li se o věci majetkové spadající do soukromoprávní oblasti, v nichž je k jednání jeho jménem oprávněn Úřad, jakožto organizační složka státu.¹²³ Na rozdíl od osob fyzických nedisponují osoby právnické svéprávností, neboť právní jednání právnické osoby musí být vždy přičitatelné fyzickým osobám disponujícím oprávněním za danou právnickou osobu takového úkony činit.

Pro realizaci řádného, procesně korektního soudního řízení představuje právní subjektivita, respektive procesní subjektivita účastníka, trvající od samotného zahájení soudního řízení až do okamžiku vydání rozhodnutí, obligatorní podmínku řízení, při jejímž nesplnění musí ze strany soudu dojít k jeho zastavení. Jak již zmíněno výše, u fyzických osob dochází ke ztrátě právní subjektivity, vyjma dalšího, smrtí či prohlášením za mrtvé. Absence procesní subjektivity je tedy vázána k uvedeným právním událostem, v jejich důsledku soud zjišťuje, je-li zde osoby jiné, která by pozici v rámci procesního nástupnictví, za účelem pokračování v řízení, zastoupila. Soud tedy v těchto případech zhodnotí, zda povaha věci, respektive povaha předmětu řízení determinována hmotným právem, procesní nástupnictví připouští.¹²⁴ V případě zániku právnické osoby zaujmou roli procesního nástupnictví osoby, jež vstoupily do jejích práv a povinností, případně převzaly a jež jsou předmětem daného soudního řízení. O možnosti v řízení dále pokračovat rozhodne soud ve formě usnesení, v opačném případě, tedy kdy v řízení po ztrátě subjektivity účastníka nelze dále pokračovat, dojde k jeho zastavení.¹²⁵

Pokud by tedy soud v závěru řízení, navzdory ztrátě procesní subjektivity účastníka, v závěru vydal rozhodnutí, došlo by k naplnění důvodu dle ustanovení § 229 odst. 1 písm. b) OSŘ, jenž umožňuje pravomocné rozhodnutí z takto vadného řízení vzešlého žalobou pro zmatečnost účastníkem řízení napadnout. Žalobu pro zmatečnost lze uplatnit ve lhůtě tří měsíců od okamžiku řádného doručení rozhodnutí účastníkovi řízení.

---

¹²² Právnická osoba vznikající na základě právního předpisu je například obec či kraj.

¹²³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2021, sp. zn. 28 Cdo 3374/2020.

¹²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2012, sp. zn. Cdo 5308/2009.

¹²⁵ § 107 odst. 3–5 OSŘ.

8.7.4 § 229 odst. 1 písm. c) OSŘ

V pořadí dalším důvodem, jehož naplněním je pravomocné rozhodnutí způsobilé být žalobou pro zmatečnost napadeno prezentuje situaci, v níž účastník řízení disponuje předešle uvedenou právní subjektivitou, tedy způsobilostí být účastníkem řízení před soudem, nýbrž způsobilost samostatně či prostřednictvím řádného zastoupení před soudem jednat již nikoli. Takový účastník tedy absentuje na své procesní způsobilosti, aniž by došlo ke zhojení tohoto nedostatku.

Ustanovení § 20 odst. 1 OSŘ odvozuje a následně přiznává zmíněnou procesní způsobilost účastníkům řízení v rozsahu dle stupně, v němž jsou tyto osoby svéprávné. Svěprávnost v plném rozsahu, o níž již bylo pojednáno, je přiznána osobě, jež dosáhne zletilosti, tedy okamžikem, kdy dovrší osmnáctý rok věku. Svěprávnost může být rozhodnutím soudu rovněž přiznaná osobě emancipované, jež dovršila šestnáctý rok věku za předpokladu souhlasu ze strany zákonného zástupce a prokáže-li schopnost si své vlastní životní záležitosti sama obstarat.¹²⁶

Procesní způsobilostí neboli schopností právně jednat před soudem rozumíme schopnost samostatného projevu vůle směřujícímu ke vzniku, změně či zániku procesně právních vztahů především svým procesně aktivním jednáním, například nejtradičtěji podáním návrhu, jeho zpětvzetím či označením důkazních prostředků. Vyjma procesně aktivního jednání existuje rovněž procesně pasivní jednání, tedy nečinnost, jež má rovněž právní následky, například nedostavení se k soudu na základě výzvy k předvolání. Pokud by účastník procesní způsobilost postrádal, nemohou být z jeho konání či opomenutí vyvozeny následky jak příznivé, tak následky jdoucí k jeho tíži. Je nutno připomenout, že legislativa nepřiznává procesní způsobilost osobě jiné, než právě osobě fyzické, tedy působícího lidského faktoru. Absence či ztráta procesní způsobilosti fyzické osoby nastává jak z důvodu nedosažení roku věku, od něž je procesní způsobilost fyzických osob odvozena, tak také v situacích, v nichž účastník řízení sice není pro svůj duševní stav na svéprávnosti rozhodnutím soudu omezen, ale jeho nepříznivý zdravotní stav je mu v jednání před soudem značnou přítěží a tato okolnost není ze strany soudu zjištěna či na ni není brán zřetel.¹²⁷

---

¹²⁶ § 37 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁷ SVOBODA, K. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-774-3, s. 350.

Právnícké osoby disponují procesní způsobilostí prostřednictvím svých oprávněných zástupců, jimiž mohou být pouze fyzické osoby, neboť právnícká osoba sama postrádá zmíněnou rozumovou a složku vůle. U právníckých osob je tedy procesní způsobilost vykonávána prostřednictvím institutu procesního zastoupení. Právnícké osoby jsou zastoupeny statutárním orgánem, pokud sestává z vícero osob, je jím předseda statutárního orgánu či pověřený člen. V případě obchodního závodu, jehož se věc týká, je zastoupení vykonáváno prostřednictvím vedoucího odštěpeného závodu, tedy jeho odštěpené pobočky. V případě prokury je fyzická osoba, zvaná prokurista, na základě zvláštní plné moci zmocněna ke všem právním úkonům za danou právníckou osobu.¹²⁸ Pro procesní zastoupení právníckých osob platí, že k právnímu jednání před soudem je v případě existujících alternativ oprávněna současně jednat vždy pouze jedna osoba.¹²⁹ Právně jednající fyzická osoba je povinna prokázat oprávnění, o něž se možnost právního jednání za danou právníckou osobu zákonně opírá. Tato podmínka nemusí být splněna za předpokladu, že již se zápisu v příslušném veřejném rejstříku samého je takovéto oprávnění patrné, například jednatel společnosti s ručením omezeným. Procesní zastoupení dále nesmí vykonávat osoba, jejíž zájmy jsou neslučitelné se zájmy právnícké osoby, jíž zastupuje. Za stát, jakožto za právníckou osobu soukromého práva jedná Úřad či jiné určené organizační složky. V případě Úřadu je k právnímu jednání pověřen zaměstnanec Úřadu, jenž je k takovému jednání ze strany jeho generálního ředitele určený. V případě organizačních složek jedná člen pověřený ze strany vedoucího zaměstnance organizační složky.¹³⁰

V obecné rovině jsme si představili procesní způsobilost fyzických osob a právníckých osob vykonávanou prostřednictvím oprávněných zástupců a nyní se zaměříme na okolnosti, za nichž dochází k naplnění zmatečnostního důvodu se ztrátou procesní způsobilosti dle dikce ustanovení § 229 odst. 1 písm. c) OSŘ, související.

V případě fyzických osob budou tedy zastoupeny situace, v nichž účastník řízení disponuje právní subjektivitou, ale dále mu již není způsobilý před soudem samostatně právně jednat. První překážkou legislativního charakteru, zakládající nemožností právního jednání před soudem, představuje nedosažení svéprávnosti

---

¹²⁸ § 21 odst. 1 písm. a)–d) OSŘ.

¹²⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 10. 2015, sp. zn. 26 Cdo 3758/2015.

¹³⁰ § 21 a násl. OSŘ.

z důvodu dosažení roku věku, od něhož není svéprávnost v plném rozsahu odvozena, tedy v případě, kdy účastník dovršil věku nižšího, než předvídaného osmnáctého roku věku, jenž je s dosažením zletilosti a též svéprávnosti v plném rozsahu spojen. V této situaci je za účelem umožnění právního jednání před soudem nezbytné být v řízení zastoupen ze strany zákonného zástupce, jímž může být jak rodič, tak poručník, osvojitel či dále též soudem jmenovaný opatrovník.¹³¹ Opatrovníka lze ze strany ustanovit jak v případě kolize zájmu mezi dítětem na straně jedné a osobou vykonávající rodičovskou odpovědnost na straně druhé, tak též za situace neuskutečněného procesního zastoupení pro řádný průběh soudního řízení nezbytného. Další možností, jak nedostatek zastoupení za účelem právního jednání zhojit je prostřednictvím institutu smluvního zastoupení, tedy na základě plné moci. V případě přiznané svéprávnosti je jednáno přímo s osobou, které byla ze strany soudu přiznána.

Druhou překážkou zakládající nemožnost právního jednání představuje situace, v níž došlo rozhodnutím ze strany soudu k omezení svéprávnosti zletilé fyzické osoby a za účelem ochrany jejích zájmů, tkvící v preventivní ochraně před potenciální újmou k její tíži, jí byl ustanoven opatrovník jednajícím v rozsahu odpovídajícím stanovenému omezení.¹³² Soud je povinen, za účelem přistoupení k tomuto mimořádnému institutu, provést veškerá nezbytná dokazování, především v podobě znaleckých posudků, na jejichž základě bude takový zásah do soukromé sféry osoby shledán, jakožto důvodný.¹³³

V případě právnických osob bude charakteristická existence právnické osoby odvozena od jejího zápisu v příslušném veřejném rejstříku s přiznanou jak právní, tak rovněž procesní subjektivitou, nýbrž s již dále absentujícím orgánem či blíže neurčitou fyzickou osobou, k právnímu jednání před soudem pověřenou. Fyzické osoby způsobilé k právnímu jednání za právnickou osobu, jsou pro potřeby soudního řízení dále konkrétněji specifikovány dle typu zastupujícího orgánu, o nichž bylo pojednáno výše. V případě trvající absence či pochybností o fyzické osobě jednajícím za právnickou osobu je soudu přiznáno oprávnění takovéto právnické osobě za účelem zhojení nedostatku procesního zastoupení též ustanovit opatrovníka.¹³⁴

---

¹³¹ § 22 a násl. OSŘ.

¹³² § 55 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹³³ Nález Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2016, sp. zn. II 934/2016.

¹³⁴ § 29 odst. 2 OSŘ.

Z výše uvedeného je patrné, že nedostatek procesní způsobilosti, jakožto procesní vada v rámci soudního řízení je vada odstranitelná institutem zastoupení, dojde-li však ze strany soudu k vydání rozhodnutí, aniž by byly podmínky soudního řízení tkvící v řádném zastoupení účastníků řízení splněny a sám tento nedostatek ustanovením opatrovníka nezhojil, je tím naplněn důvod dle § 229 odst. 1 písm. c) OSŘ, pro nějž je účastníkům řízení umožněno žalobu pro zmatečnost uplatnit.

Lhůta, pro níž je žalobu pro zmatečnost možné uplatnit představuje jak tříměsíční subjektivní lhůtu, tedy okamžik, kdy se účastník řízení o důvodu jejího uplatnění dozvěděl, tak rovněž tříletou lhůtu objektivní, jejíž běh počíná okamžikem, kdy rozhodnutí, vůči němuž žaloba směřuje, nabylo právní moci. Marným uplynutím tříleté objektivní lhůty účastník řízení o možnost uplatnění žaloby přichází.

8.7.5 § 229 odst. 1 písm. d) OSŘ

Následující důvod, jehož naplnění zakládá přípustnost žaloby pro zmatečnost, prezentuje existující pochybení procesně dispozičního charakteru související se samotným návrhem na zahájení řízení. Návrh na zahájení řízení představuje procesní úkon účastníků řízení, podpisem stvrzený projev vůle, jehož prostřednictvím je soudu dán podnět k zahájení patřičného soudního řízení.

Civilní proces je z převážné části ovládán zásadou dispoziční, jež lze chápat jako účastníkově subjektivní právo, tedy oprávnění podloženo právem objektivním, jehož prostřednictvím je účastníku svěřena možnost řízením z vlastní iniciativy disponovat, především jej zahájit. Zahájení řízení je docíleno okamžikem, kdy je soudu daný návrh v písemné, ať již v podobě listinné či elektronické podobě, podán.¹³⁵ Předpokladem pro úspěch návrhu na zahájení řízení představují jak obecné, tak rovněž v případě návrhu na zahájení řízení náležitosti zvláštní, které musí být v návrhu obsaženy. Mezi obecné náležitosti společné pro jakékoli podání řadíme označení osoby podání činící, označení soudu, jemuž je určeno, uvedení čeho se podání týká, společně se záměrem či sledujícím cílem a v poslední řadě samozřejmě podpis podatele a datum. Mezi zvláštní náležitosti obligatorní pro návrh na zahájení řízení patří identifikace

---

¹³⁵ § 42 odst. 1 OSŘ.

procesních stran společně s jejich bydlištěm pro účely doručování, v případě právnických osob jejich identifikační číslo, název a sídlo, dále vylíčení skutečností společně s připojením písemných důkazních prostředků, dále čeho se osoba návrhem domáhá, žalobní petit, podpis a datum.¹³⁶ V případě přítomnosti státu, jakožto procesní strany řízení, jeho označení společně s organizační složkou, před soudem oprávněnou za stát vystupovat a jednat.¹³⁷ Za předpokladu obsahové korektnosti je návrh ze strany soudu řádně doručen ostatním účastníkům řízení.¹³⁸

Vyjma výše uvedeného návrhu odpovídající dispoziční zásadě, jimiž jsou řízení sporná ovládána, pamatuje legislativa rovněž na řízení ovládána kontra zásadou oficiality, jež přiznává soudu v určitých případech možnost a též povinnost zahájit řízení z moci úřední, tedy z vlastní iniciativy formou usnesení, jež je účastníkům řádně doručeno.¹³⁹ Jedná se především o některá řízení nesporná, u nichž legislativa na podání návrhu na zahájení řízení explicitně nelpí, například řízení o omezení svéprávnosti fyzických osob.¹⁴⁰

Důsledkem zahájení řízení je především vznik procesně právních vztahů mezi účastníky, kterých se řízení týká a uvnitř těchto vztahů dále odpovídající výčet práv a povinností. Soudu je založena především povinnost věc projednat a v závěru dle svého kvalifikovaného názoru opřeném o rozhodné skutečnosti a důkazní prostředky ve věci rozhodnout, případně rozhodnutím pro nesplnění požadavků na soudní řízení kladených, řízení ukončit.

Situace, v nichž by ze strany soudu došlo k porušení dispoziční zásady a bez podnětu ve formě podání návrhu na zahájení řízení a též bez vědomí účastníků sám o subjektivních právech a povinnostech účastníků řízení ve věci rozhodl, představuje neodstranitelnou procesní vadu řízení, pro jejíž intenzitu je nezbytné pravomocné rozhodnutí, jímž bylo řízení v dané věci ukončeno, následně prostřednictvím žaloby pro zmatečnost odstranit. Žalobní důvod je tedy dle § 229 odst. 1 písm. d) OSŘ dán v situaci, kdy soud buďto sám vydá konečné rozhodnutí ve věci, jež nebyla projevem vůle účastníků řízení navržena a pro níž je podání návrhu na zahájení řízení obligatorně stanoveno. Důvod zmatečnosti je naplněn též v situaci, kdy je návrh na zahájení řízení

---

¹³⁶ § 79 odst. 1–2 OSŘ.

¹³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2002, sp. zn. 21 Cdo 366/2002.

¹³⁸ § 79 odst. 3 OSŘ.

¹³⁹ § 13 odst. 1–2 ZŘS.

¹⁴⁰ § 35 a násl. ZŘS.

účastníkem řádně podán, věc byla projednána, nýbrž soud nedodržel rozsahový rámec v návrhu vymezený a v závěru rozhodl způsobem určenému rozsahu neodpovídajícím, nýbrž přesahujícím. V řadě poslední situací, v níž je důvod zmatečnosti naplněn je situace, v níž soud, navzdory zpětvzetí návrhu na zahájení řízení, pravomocně rozhodl, aniž by k této skutečnosti přihlédl nebo se s ní určitým způsobem vypořádal.¹⁴¹

Žalobu pro zmatečnost lze účastníkem řízení iniciovat ve lhůtě tří měsíců od okamžiku, kdy mu bylo rozhodnutí řádně doručeno.

8.7.6 § 229 odst. 1 písm. e) OSŘ

Následující důvod zmatečnosti prezentuje závažné procesní pochybení spočívající v rozhodování věci soudcem či přisedícím, u nějž mělo vzhledem k okolnostem dojít k vyloučení z rozhodovací činnosti samé.

Podmínka nestrannosti vykonavatelů moci soudní zastává v demokraticky orientovaném právním státě elementární pilíř, právu na spravedlivý proces odpovídajícím a správné a spravedlivé rozhodnutí z něj plynoucí. Legislativní zakotvení nestrannosti soudců nalezneme na ústavní úrovni především v článku 36 odst. 1 Listiny, zakotvující možnost domáhat se ochrany svých práv nezávislého a nestranného soudu. Dále též v článku 82 odst. 1 Ústavy vyjadřující nezbytnost, aby soudci svou rozhodovací činnost vykonávali nezávisle, a rovněž vylučuje jakékoli narušení či ohrožení soudcovské nestrannosti, respektive nepodjatosti.

O konkrétních okolnostech, za jejichž naplnění je k vyloučení soudce či přisedících přistoupeno, pojednává ustanovení § 14 OSŘ. Jedná se zejména o situace, když ze strany účastníků řízení vyvstane subjektivní pochybnost o nestrannosti soudce tkvící jak ve vztahu k předmětu, o němž je řízení vedeno a též rozhodováno. Vyjma vztahu k předmětu řízení představuje porušení nestrannosti též vztahové pouto k některému z účastníků řízení či k jejich zástupcům, neboť pro výkon funkce soudce je nezbytná jak schopnost oddělit zájmy soukromé od zájmů profesních, tak také způsobilost rozhodnout nestranně i v případě osob, k nimž určité vztahové, ovšem jiné než příbuzenské či obdobné, pouto mají. Za důvod podjatosti ovšem nelze označit vztah k účastníkům řízení

---

¹⁴¹ SVOBODA, K. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-774-3, s. 353–354.

či jejich zástupcům založen na profesní či obecné známosti osob.¹⁴² Vztahem rozumíme určitou kvalifikovanou, nejčastěji příbuzenskou vazbu, jež nestrannost soudce do značné míry ztěžuje či zcela znemožňuje. OSŘ hovoří též o vyloučení soudce v souvislosti s řízením o žalobě pro zmatečnosti za předpokladu, jedná-li se o téhož soudce, jenž rozhodnutí napadené žalobou v první instanci sám vydal. Mimo výše uvedených je též předvídáno vyloučení soudců odvolacích soudů, pokud o věci v prvním stupni sami rozhodovali.¹⁴³

Na soudce či přísedícího je kladena neprodlená oznamovací povinnost adresovaná předsedovi soudu, pokud se o pochybnosti své nestrannosti samovolně dozví. Předseda soudu po obdržení oznámení zváží, zdali je pochybnost o nestrannosti důvodná či nikoli. Soudce či přísedící mohou od okamžiku oznámení této skutečnosti činit jen úkony v rámci řízení nezbytné, rozhodnout ve věci však již nikoli. Shledá-li předseda soudu oznámenou podjatost důvodnou, určí za účelem rozhodnutí ve věci dle daného rozvrhu práce jiného soudce či přísedícího, čímž dojde ke zhojení této závažné procesní vady. Pokud by nastala ne zcela frekventovaná podjatost všech členů soudního senátu, bylo by rozhodnutí ve věci přikázáno jinému soudnímu senátu. Neshledá-li předseda soudu oznámenou podjatost důvodnou, dojde k přesunu rozhodovací pravomoci o podjatosti na soud vyšší instance.¹⁴⁴

V situaci, v níž by k samočinnému označení pochybnosti o nestrannosti ze strany soudce či přísedícího samotných nedošlo, je účastník řízení oprávněn vznést námitku podjatosti představující procesní institut ochrany práva na zákonného soudce. Námitku podjatosti lze uplatnit, z důvodu koncentrace řízení, nejpozději do skončení prvního jednání za předpokladu, byl-li účastník o této možnosti ze strany soudu řádně poučen, v opačném případě je mu dána možnost námitku podjatosti uplatnit nejpozději v subjektivní patnáctidenní lhůtě, tedy od okamžiku, kdy se o důvodu podjatosti zakládající možnost uplatnění námitky dozvěděl. Tato subjektivní lhůta je zachována také v případě, vyvstal-li důvod zakládající podjatost po skončení prvního jednání. Námitka podjatosti musí vyjma obecných náležitostí pro podání obsahovat též náležitosti zvláštní. Námitku je nutné směřovat vůči konkrétnímu soudci či přísedícímu, o jejichž podjatost se jedná společně s vylíčením důvodů, které zakládají pochybnost nestrannosti

---

¹⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2016, sp. zn. 11 Tvo 3/2016.

¹⁴³ § 14 odst. 2–3 OSŘ.

¹⁴⁴ § 15 odst. 1–2 OSŘ.

společně s důkazními prostředky nezbytnými pro její prokázání, případně též uvést trvání subjektivní vědomosti důvodu zakládající podjatost. O námitce podjatosti rozhoduje soud vyšší instance.¹⁴⁵

Lhůta, po jejíž trvání je možné žalobu pro zmatečnost uplatnit je stanovena jako lhůta jak subjektivní, běžící od chvíle, kdy se osoba o tomto procesním pochybení dozvěděla, pochybnost před soudem dokázala a bylo k ní přihlédnuto jako k důvodné, a to ve lhůtě tří měsíců. Další lhůtou je lhůta objektivní, jež je možno uplatnit ve lhůtě tří let od chvíle, kdy rozhodnutí, vůči němuž by uplatněná žaloba pro zmatečnost směřovala, nabylo právní moci.¹⁴⁶ Prominutí zmeškání lhůty pro uplatnění žaloby pro zmatečnost není přípustné.¹⁴⁷

Jediným opravným prostředkem, užitečným, navzdory již uplynuté objektivní lhůtě k podání žaloby, představuje institut ústavní stížnosti, neboť porušení požadavku nestrannosti představuje porušení práva na spravedlivý proces samého.¹⁴⁸

8.7.7 § 229 odst. 1 písm. f) OSŘ

Žalobu pro zmatečnost je dále možno uplatnit a řízení ukončené pravomocným rozhodnutím soudu napadnout za předpokladu, kdy soud, jenž věc projednal a rozhodl, byl z hlediska své vnitřní organizace nesprávně obsazen. Nesprávné obsazení soudu vyvstává v situacích, v nichž se na projednání a rozhodnutí ve věci nepodílel obligatorní počet soudců dle zákona a rozvrhu práce, či zda rozhodnutí vzešlo od osob justice rozhodovací pravomocí nedisponujících.¹⁴⁹

Rozhodovací pravomoc je v rámci soudního řízení svěřena dvěma subjektům. V prvním případě se jedná o rozhodovací subjekt samý, označovaným jako samosoudce, jenž rozhodovací pravomocí disponuje na základě ústavně zakotveného generálního zmocnění, nestanoví-li zákon jinak. V druhém případě je rozhodovací pravomoc vyjma samosoudce svěřena uskupení určitého počtu

---

¹⁴⁵ ADAMOVÁ, H., BÍLKOVÁ, J., ČUHELOVÁ, K., DÁVID, R., DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., HANÁKOVÁ, V., HRÁDEK, J., HRDLÍČKA, M., CHALUPA, R., JAKŠIČ, V., JURÁŠ, M., KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I., KRÁLÍK, M. a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ISSN 2336-517X. § 15b odst. 1.

¹⁴⁶ § 234 odst. 3 OSŘ.

¹⁴⁷ § 235 odst. 1 OSŘ.

¹⁴⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 12. 2016, sp. zn. III. ÚS 3055/16.

¹⁴⁹ Rozhodovací pravomocí nedisponuje například asistent soudce či vyšší soudní úředník.

soudců koncentrujících se v příslušných jednotkách, v čele s předsedou, za účelem konsensuálního rozhodnutí ve věci. Těmito jednotkami, v nichž dochází ke koncentraci soudců, nazýváme soudní senáty.¹⁵⁰

Rozhodovací pravomoc je výše zmíněným subjektům přiznána dle soudní instance, jež v rámci soudní soustavy zastává. V první instanci rozhodují nejčastěji okresní soudy v čele se samosoudcem, jímž samým je ve většině případů rozhodováno. U okresního soudu rozhoduje soudní senát ve složení z předsedy a dvou přisedících pouze ve věcech spadajících do oblasti pracovního práva dle zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, či ve věcech, v nichž je pracovně právní prvek přítomen.¹⁵¹ V případě soudů krajských je samosoudcem rozhodováno za předpokladu, je-li krajskému soudu dána věcná příslušnost, jakožto soudu rozhodujícím v první instanci. Senát krajského soudu rozhoduje zejména v odvolacích řízeních, v nichž je krajskému soudu dána věcná příslušnost, jakožto soudu druhé instance. Vrchní soudy sídlící v Praze a v Olomouci, rozhodující převážně o odvolání směřující vůči rozhodnutím soudů nižší instance, rozhoduje zásadně v senátech sestávajících z předsedy a dvou přisedících.¹⁵² Nejvyšší soud, výlučně příslušný k rozhodování o dovolání, rozhoduje v senátech složených z jeho předsedy a dvou soudců či dle činnosti vnitřně členěných kolegií, v nichž je vždy zastoupen velký senát.¹⁵³

Vyjma výše uvedených legislativně zakotvených pravidel rozhodovací pravomoc určující nelze opomenout organizační řád přítomný u soudů všech instancí, jímž je rozvrh práce. Rozvrh práce je svou povahou vnitřním předpisem, neboť zavazuje pouze osoby, které jsou organizační součástí daného soudu. Rozvrh práce je po předchozí konzultaci s poradním orgánem každoročně vydáván předsedou daného soudu a v souvislosti s naplněním zásady publicity je také veřejně přístupný. Rozvrh práce svou povahou zavazuje zaměstnance organizačně zařazené uvnitř soudu, jímž z rozvrhu práce plyne povinnost se s agendou jím vymezenou vypořádat. Zaměstnanci soudu, jimž je rozvrh práce adresován, míníme zejména osoby soudců tvořících soudní senáty, dále přisedící, asistenti soudců či vyšší soudní úředníky roztržiděných do jednotlivých soudních

---

¹⁵⁰ Čl. 94 odst. 1 Ústavy.

¹⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2013, sp. zn. 21 Cdo 4416/2011.

¹⁵² § 36a a násl. OSŘ.

¹⁵³ ADAMOVÁ, H., BÍLKOVÁ, J., ČUHELOVÁ, K., DÁVID, R., DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., HANÁKOVÁ, V., HRÁDEK, J., HRDLÍČKA, M., CHALUPA, R., JAKŠIČ, V., JURÁŠ, M., KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I., KRÁLÍK, M. a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ISSN 2336-517X. § 36c.

oddělení dle specializace, v jejichž rámci přidělenou práci vyřizují. Vyjma vymezené agendy je součástí rozvrhu práce též metodický pokyn v podobě výpomocného zastoupení v případě nemožnosti určitých zaměstnanců soudu danou věc vyřídit.¹⁵⁴ Určením konkrétních rozhodovacích subjektů společně s agendou jím rozvrhem práce adresovanou dochází k naplnění ústavní zásady zákonného soudce.¹⁵⁵

Dikce ustanovení § 229 odst. 1 písm. f) OSŘ uvádí, že důvod zmatečnosti bude naplněn v situacích, v nichž namísto soudního senátu rozhodl ve věci samosoudce. Na opačnou situaci, tedy kdy namísto samosoudce rozhodl ve věci soudní senát zákaz vztažen není, dále již však není zcela zřejmé, z jakého důvodu tato záměna rozhodovacích subjektů legislativní překážku nepředstavuje. Vyjma výše uvedeného legislativního pravidla upravující rozhodovací pravomoc subjektů vyvstává důvod zmatečnosti také v situacích, pokud bylo rozhodováno v rozporu s rozvrhem práce či v případě, kdy došlo k rozhodnutí ze strany justičního administrativního aparátu, rozhodovací pravomocí nedisponující, tedy k rozhodnutí v rozporu se zákonem.¹⁵⁶ Výše uvedenými situacemi dochází k naplnění důvodu zakládající přípustnost užití žaloby pro zmatečnost za předpokladu, že mezi nesprávným obsazením soudu a rozhodnutím, jímž původní řízení skončilo a nabylo právní moci, existuje přímá relace nebo příčinná souvislost, takzvaný kauzální nexus. Nekorektní obsazení soudu je nezbytné ze strany soudu z úřední povinnosti ověřit, a to včasné již po zahájení řízení, poté kdykoli za jeho samotného průběhu.¹⁵⁷

Žalobu pro zmatečnost lze účastníkem řízení uplatnit ve lhůtě tří měsíců od doby, kdy mu bylo rozhodnutí řádně doručeno.¹⁵⁸

8.7.8 § 229 odst. 1 písm. g) OSŘ

V pořadí následujícím důvodem zakládající přípustnost uplatnění žaloby pro zmatečnost prezentují situace, kdy došlo k vydání pravomocného rozhodnutí ve věci, jehož tíživý následek, vůči účastníku řízení směřující, byl zapříčiněn trestným činem, jehož se soudce v rámci rozhodovací činnosti dopustil.

---

¹⁵⁴ § 40 a násl. zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů.

¹⁵⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1998, sp. zn. III 200/98.

¹⁵⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2014, sp. zn. 21 Cdo 2048/2013.

¹⁵⁷ § 114 odst. 1 OSŘ.

¹⁵⁸ § 234 odst. 1 OSŘ.

Trestným činem rozumíme skutek, respektive akt přičitatelný konkrétní osobě naplňující definiční znaky trestného činu, legislativně zakotvené v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Naplněním definičních znaků trestného činu dochází jak ke vzniku odpovědnostního právního vztahu, tak též k diferenciaci porušení práva dle intenzity působení na přečin či zločin. K rozhodování o vině a trestu za způsobený a obligatorně zaviněný trestný čin je v trestním řízení příslušný výlučně soud.

Moc soudní, jakožto třetí složka státní moci se s mocí zákonodárnou a mocí výkonnou se v mnoha ohledech, navzdory určitým podobnostem, výrazně liší, nicméně pokud bychom mohli jmenovat jeden společný atribut, jímž jakožto vrcholní představitelé státní moci disponují, je jím institut imunity, zabezpečující vykonavatelům státní moci určitý rozsah procesně právní ochrany.

Institut imunity je tradičně spojován především s mezinárodním právem veřejným, v jehož rámci je poskytnut zejména představitelům suverénních států a jejich diplomatickým reprezentantům. Imunita představuje garantovanou ochranu určitých osob tkvící v jejich exempci z norem procesního práva v případě porušení norem práva hmotného, přičemž taková návaznost je za běžných okolností nevyhnutelná. Exempce, respektive vynětí z procesních norem prezentuje nemožnost býti podroben procesnímu postupu příslušných orgánů, především tedy v nemožnost vést vůči takto výsostně chráněným osobám jakékoli soudní řízení.¹⁵⁹ V případě spáchání trestného činu hovoříme o imunitě trestně právní, jež je soudcům v rámci výkonu funkce v určitém rozsahu poskytnuta.

Funkce soudce je svou povahou velice kvalifikovanou a odpovědnou profesí nesoucí se za cílem ochrany porušených či ohrožených práv a zájmů osob, za jehož účelem jsou na osoby soudců kladeny striktní požadavky, které je třeba splnit. Jednou z mnoha legislativně stanovených podmínek představuje požadavek bezúhonnosti, respektive beztrestnosti osob o výkon funkce se ucházející, nicméně beztrestnost je vztažena pouze k faktickému stavu v době, v níž by mělo ze strany prezidenta republiky k jejich jmenování dojít.¹⁶⁰ Soudci nedisponují absolutní trestně právní imunitou pro hlavu státu typickou, nýbrž imunitou funkční odvislou od výkonu své funkce. Překážka vylučující možnost trestního stíhání soudce je tedy dána v situaci, v níž se soudce dopustil trestného činu

---

¹⁵⁹ SHAW, M. N. *International Law*. 7th ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2014. ISBN 978-1-107-04086-1, s. 345–356.

¹⁶⁰ Čl. 93 odst. 2 Ústavy.

v souvislosti s výkonem své funkce. Pravomocí vystavit soudce, navzdory jejich požívané funkční imunitě, trestnímu stíhání či vzetí do vazby disponuje výlučně prezident republiky.¹⁶¹

Nejčastěji zastupující důvod zmatečnosti související s trestným činem, jehož se soudce či přísedící v rámci výkonu své funkce dopustili, představuje trestný čin tkvící ve zneužití pravomoci úřední osoby, jež lze definovat jakožto úmyslný či nedbalostní výkon svěřené pravomoci buďto v rozporu či překračující legislativou stanovené meze se záměrem dosažení sobě či osobě jiné prospěchu, výhod či způsobit osobě jiné újmu určité intenzity, z takového jednání pramenící.¹⁶² Obligatorní podmínka pro naplnění důvodu zmatečnosti představuje příčinnou souvislost mezi vydaným rozhodnutím, stanovující tíživý následek směřující vůči účastníkovi řízení a trestným činem, jinými slovy vydané rozhodnutí musí představovat přímý následek trestného činu, jehož se soudce či přísedící dopustil.¹⁶³

Za situace vydaného rozhodnutí k tíži účastníka řízení zapříčiněné trestným činem soudce či přísedícího je uplatněnou žalobou pro zmatečnost sledováno zrušení takto vadného rozhodnutí. Žalobu pro zmatečnost lze za strany účastníka řízení uplatnit v tříměsíční subjektivní lhůtě, tedy od okamžiku, kdy se mu dostalo či sám obstaral odůvodněné informace o trestném činu spáchaném soudcem či přísedícím, v důsledku jichž se o této skutečnosti dozvěděl.¹⁶⁴

8.7.9 § 229 odst. 1 písm. h) OSŘ

Závěrečný důvod, taxativní výčet dle § 229 odst. 1 završující, jehož naplnění zakládá možnost obrany žalobu pro zmatečnost, prezentuje procesní situaci spočívající v nekorektním ustanovení osoby opatrovníka účastníkovi řízení. Nekorektnost shledáváme ve skutečnosti ustanovení opatrovníka z důvodu neznámého pobytu účastníka řízení či v případě nezdařilého doručování na adresu jím pro tyto potřeby soudu uvedenou, aniž by pro ustanovení došlo ke splnění předpokladů, tedy legislativně stanovených podmínek pro ustavení opatrovníka obligatorních.

---

¹⁶¹ § 76 odst. 2 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů.

¹⁶² § 329 odst. 1 písm. a)–c) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2017, sp. zn. 27 Cdo 627/2017.

¹⁶⁴ § 234 odst. 4 OSŘ.

Účel osoby opatrovníka tkví v reprezentaci opatrovance, nikoli však v rozsahu pro právní úkony každodenní povahy dostačujícím, nýbrž k jeho zastupování v situacích, v nichž je třeba kvalifikovaného právního jednání. K situacím vyžadujícím kvalifikovanější právní jednání je bez pochyby právní jednání před soudem v rámci soudního řízení. Opatrovník je jedním z druhů možných zastoupení, přičemž od jiných druhů zastoupení shledáváme odlišnost primárně ve způsobu jeho ustanovení a jmenování, ke kterému může dojít výlučně rozhodnutím soudu, jímž je opatrovník osobě ustanoven a též jmenován. Opatrovníka dále členíme dle povahy zastoupení, pro něž je rozhodnutím soudu ustanoven. V první řadě se jedná o opatrovníka zabezpečujícího zejména hmotná práva opatrovance, jež je situace typická zejména u osoby, jejíž svéprávnost byla rozhodnutím soudu omezena. V tomto případě představuje opatrovník lidský institut ochrany práv a zájmů opatrovance způsobilým si bez této ochrany svým neadekvátním právním jednáním přivodit újmu různé intenzity působení. V druhé řadě dochází ze strany soudu k ustanovení opatrovníka pro konkrétní případy, jimiž jsou soudní řízení, v rámci nichž je třeba příslušného právního jednání, jehož se soudu ze strany účastníka nedostává. V tomto případě je účelem ustanovení opatrovníka procesní zastoupení účastníka řízení po dobu, po níž dané soudní řízení probíhá. Rozhodnutím soudu, jímž je řízení ukončeno funkcí opatrovníka, z důvodu splnění účelu, zaniká.

Podmínky, za jejichž splnění je účastníkům řízení ustanovení opatrovníka možné, představují procesní situace v rámci řízení, v nichž fyzická osoba absentuje na procesním zastoupení pro právní jednání nezbytným a hrozí-li při okamžitém nezhojení tohoto nedostatku újma. V těchto případech ustanoví předseda soudu účastníkovi řízení opatrovníka za účelem odvrácení zmíněné hrozící újmy. Takto je vyjma fyzických osob postupováno také v případě právnických osob, není-li zde osob fyzických způsobilých za ni na podkladě oprávnění právně jednat, případně je-li ze strany soudu trvající pochybnost, zdali je vystupující fyzická osoba za právnickou osobu skutečně k právnímu jednání oprávněna a pokud by okamžité nezhojení této procesní vady mělo za následek vážnou újmu. Opatrovníka je ze strany soudu dále možné ustanovit v rámci dědického řízení, nejsou-li osoby zůstavitelových dědiců známy. Vyjma výše uvedených lze účastníkovi ustanovit opatrovníka též za situace, kdy je účastník řízení neznámého pobytu či za předpokladu nezdařilého doručování písemností

na adresu soudu jím, pro tyto potřeby, uvedenou. Opatrovníkem je ze strany soudu jmenována osoba opatrovance zpravidla blízka.¹⁶⁵

Takto taxativně vymezené důvody představují výlučné procesní situace zakládající možnost soudu ustanovit opatrovníka, jež není možné dle libovůle jakkoli rozšiřovat či zužovat. Důvod zakládající přípustnost žaloby pro zmatečnost představují situace, kdy je účastníkovi řízení vzhledem k jeho neznámému pobytu či neúspěšnému doručování písemností nedůvodně ustanoven opatrovník a soud navzdory tomuto pochybení ve věci rozhodne. Ustanovení opatrovníka je ve výše uvedené situaci nedůvodné tehdy, neučinil-li soud za účelem zjištění pobytu účastníka řízení nezbytné kroky či v případě, kdy soud vycházel z adresy již v minulosti uvedené bez dodatečného zjištění, zda se jedná o adresu stále platnou.¹⁶⁶

Na stanovení lhůty pro napadení pravomocného rozhodnutí se v tomto případě obecné pravidlo odvozené od doručení rozhodnutí neuplatní, neboť rozhodnutí není řádně doručeno účastníku, nýbrž pouze jeho ustanovenému opatrovníkovi. Z tohoto důvodu je uplatněna tříměsíční lhůta pro uplatnění žaloby pro zmatečnost, jakožto lhůta subjektivní, tedy lhůta, jejíž běh počíná okamžikem, kdy se účastník rozhodnutí ve věci dozvěděl.¹⁶⁷

8.8 Důvody zmatečnosti dle § 229 odst. 2 OSŘ

Žalobu pro zmatečnost je rovněž možno směřovat vůči rozhodnutí ve věci samé, ať již ve formě rozsudku, usnesení či dále platebního rozkazu, vydaným soudem první instance či soudu odvolacího, jímž bylo soudní řízení ve věci samé, navzdory existenci procesních překážek řízení, ukončeno a rovněž nabylo právní moci.¹⁶⁸

8.8.1 § 229 odst. 2 písm. a) OSŘ

Dle tohoto ustanovení lze žalobou pro zmatečnost napadnout rozhodnutí, jímž bylo soudní řízení ve věci samé ukončeno a nabylo právní moci, navzdory

---

¹⁶⁵ § 29 odst. 1–4 OSŘ.

¹⁶⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. 31 Cdo 1511/2020.

¹⁶⁷ § 234 odst. 5 OSŘ.

¹⁶⁸ § 229 odst. 2 písm. a)–c) OSŘ.

procesní překážce vedení paralelního soudního řízení o téže věci zahájeného dříve, než řízení, z něhož rozhodnutí ve věci samé vzešlo, tedy překážce *litispendence*.

Základním předpokladem pro projednání věci nesoucím se za cílem o předmětu řízení učinit rozhodnutí je splnění podmínek vedení řízení samé umožňující, za jejichž naplnění či nikoli plyne soudu z moci úřední objektivní odpovědnost, a to v plném rozsahu. Překážka *litispendence*, tedy souběžné vedení vícero řízení o téže věci odporuje zásadě hospodárnosti a dosaženého stupně právní jistoty účastníků.

Hospodárností rozumíme v první řadě skutečnost, že zdrojem zajišťující efektivní činnost státní správy, do níž činnost soudů, jakožto složky státní moci spadá, je státní rozpočet, z něhož je státní správa jako celek financována. Vedení paralelního soudního řízení tedy představuje v první řadě neúčelně vynaložené finanční výdaje, neboť je ve věci namísto jednoho řádného soudního řízení vedeno řízení dvojí zapříčínující dvojnásobné finanční zatížení za účelem jejich vedení, z nichž jedno vede od počátku nevyhnutelně k neúspěšnému konci. Druhým neopomenutelným aspektem k hospodárnosti náležitým je zbytečná míra personálního zatížení soudců a osob justice, jímž je v důsledku překážky vedení paralelního řízení do jejího zjištění znemožněno v rámci soudního řízení projednat a ve výsledku rozhodnout věc na pořadu práva odlišnou, jež má za předpokladu splnění podmínek nutných pro vedení řízení vidinu svého řádného projednání a v důsledku též jeho ukončení rozhodnutím ve věci.¹⁶⁹

Vyjma hospodárnosti nelze opomenout právní jistotu účastníků řízení, s nimiž je takto nekorektní soudní řízení vedeno, neboť navzdory totožnému předmětu řízení lze na základě odlišného posouzení se strany soudců dospět k diametrálně odlišnému výsledku, neboť z důvodu lidské názorové různorodosti není rozhodováno dle určitého neměnného vzorce a rozhodnutí ve věci se může dle rozhodovacích subjektů velmi lišit a pro osoby, o jejichž právech a povinnostech je rozhodováno, může tato skutečnost do značné míry právní jistotu a důvěru v soudní ochranu snížit.

Důvod zmatečnosti je tedy v souvislosti s vedením dvojího řízení naplněn tehdy, dojde-li navzdory této zásadní procesní překážce znemožňující vedení

---

¹⁶⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6, s. 206–207.

řízení k rozhodnutí ve věci samé v řízení později zahájeném.¹⁷⁰ Účastník může v tomto případě žalobu pro zmatečnost vůči takto vydanému pravomocnému rozhodnutí ve věci samé uplatnit ve lhůtě tří měsíců počínající od okamžiku, kdy bylo rozhodnutí účastníkovi řízení řádně doručeno.¹⁷¹

8.8.2 § 229 odst. 2 písm. b) OSŘ

Dle dikce tohoto ustanovení lze žalobu pro zmatečnost směřovat vůči rozhodnutí ve věci samé, jímž bylo soudní řízení ukončeno a nabylo právní moci navzdory opomenuté závažné procesní překážce takové rozhodnutí znemožňující. Tento důvod zmatečnosti prezentuje situace, kdy došlo ze strany soudu k rozhodnutí ve věci samé přes skutečnost, že o témže předmětu řízení bylo již v soudním řízení jemu předcházejícím rozhodnuto. Jedná se tedy o závažnou a rovněž neodstranitelnou procesní překážku v podobě věci již pravomocně rozhodnuté a ukončené, o níž nelze dále jednat, překážku *rei iudicatae*.¹⁷²

Na procesní překážku věci již rozsouzené lze vztáhnout nenaplněné prvky hospodárnosti a právní jistoty, jako tomu bylo u předchozí překážky *litispence*, neboť opět nevyhnutelně dochází k neúspěšnému konci jednoho z řízení, v případě překážky věci již rozsouzené se tedy samozřejmě jedná o nezdárný konec následně zahájeného soudního řízení po řízení, v němž byla právní otázka o téže věci rozhodnutím vyřešena.¹⁷³

Důvod zakotvující přípustnost žaloby pro zmatečnost je tedy naplněn, dojde-li k opětovnému jednání a rozhodnutí v téže věci, jež byla v rámci soudního řízení v minulosti rozsouzena. O „tutéž věc“ se jedná v případě identického právního nároku či právního stavu, totožného předmětu řízení společně s totožným okruhem účastníků řízení, o němž již bylo soudem pravomocně rozhodnuto.¹⁷⁴ Žalobu pro zmatečnost lze účastníkem směřovat vůči pravomocnému rozhodnutí z takového řízení vzešlého ve lhůtě tří měsíců od jeho řádného doručení.

---

¹⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2020, sp. zn. 21 Cdo 2083/2020.

¹⁷¹ § 234 odst. 1 OSŘ.

¹⁷² § 159a odst. 4 OSŘ.

¹⁷³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2575/2013.

¹⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 23 Cdo 4460/2014.

8.8.3 § 229 odst. 2 písm. c) OSŘ

Posledním důvodem zakládající přípustnost užití žaloby pro zmatečnost a rovněž uzavírající výčet důvodů dle § 229 odst. 2 OSŘ prezentuje dvě možné procesní vyvstálé situace. V první z nich se jedná o rozhodnutí odvolacího soudu, jímž došlo k pravomocnému zamítnutí návrhů požadujícím nařízení výkonu rozhodnutí, ať již ve formě rozsudku, usnesení, či platebního rozkazu. Druhý případ je směřován na situaci, v níž došlo pravomocným rozhodnutím odvolacího soudu k zastavení výkonu rozhodnutí z důvodu nemožnosti takový výkon, za účelem vynucení stanovené povinnosti, provést.¹⁷⁵

Neodmyslitelnou vlastností soudních rozhodnutí ukládajících povinnost na straně jedné je rovněž zajištění jejich vykonatelnosti, tedy vynutitelnosti obsahu v nich stanovených na straně druhé, směřující vůči osobám, jimž je povinnost, ať již peněžité či nepeněžité povahy, soudním rozhodnutím stanovena a k jejich tíži ve vymezeném rozsahu uložena.¹⁷⁶ Bez této vlastnosti by soudní rozhodnutí požadující určité chování či plnění ze strany určených osob postrádalo na své vážnosti, závaznosti a významu. Soudní rozhodnutí, jež lze z důvodu stanovené povinnosti, navzdory předchozímu nedobrovolnému plnění, proti vůli povinných osob vynutit, nazýváme exekučním titulem, tedy titulem zakládajícím oprávněnost vynucení realizovat a splnit účel, pro nějž došlo k jejímu nařízení. Exekuční řízení, v němž je nucený výkon soudního rozhodnutí realizován, lze dle dispoziční zásady zahájit zásadně na návrh osoby oprávněného, tedy osoby požadující nařízení exekuce na označenou osobu povinného.

Výše zmíněný postup vynucení povinnosti představující ze své povahy logický a jakýsi ideální stav, avšak ne vždy proveditelný. Na obsah soudního rozhodnutí, který má být vynucen, je kladen požadavek úplnosti a konkrétnosti, nicméně přesto mohou nastat situace, v nichž nebude z obsahu soudního rozhodnutí osoba povinného a oprávněného zcela zřejmá, rovněž jako předmět plnění, jenž má být vynucen. V případě pochybností nad prvky právního vztahu sestávající ze složek subjektu, objektu a obsahu je vykonání soudního rozhodnutí nerealizovatelné.¹⁷⁷ Vada takto intenzivní povahy představuje pro účastníky řízení ohrožení jejich práv a zájmů, v důsledku čehož je nezbytné pravomocné

---

¹⁷⁵ § 229 odst. 2 písm. c) OSŘ.

¹⁷⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 20 Cdo 965/2003.

¹⁷⁷ § 261a odst. 1 OSŘ.

rozhodnutí odvolacího soudu, deklarující nemožnost soudní rozhodnutí vykonat, zrušit.

K naplnění důvodu, pro nějž je možné ze strany účastníků řízení žalobu pro zmatečnost proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu uplatnit, dle výše uvedeného dochází za situace, kdy odvolací soud usnesením rozhodne o zamítnutí návrhu nesoucím se za účelem výkonu soudního rozhodnutí nebo v případě, v němž odvolací soud nařízený výkon soudního rozhodnutí zastaví, dojde-li ke zjištění, že soudní rozhodnutí nelze po stránce materiální vykonat.

Žalobu pro zmatečnost lze účastníkem řízení uplatnit ve lhůtě tří měsíců od okamžiku, kdy zamítající či zastavující usnesení odvolacího soudu nabyde právní moci.¹⁷⁸

8.9 Důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 3 OSŘ

Dle tohoto ustanovení je žaloba pro zmatečnost přípustná, směřuje-li vůči rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé, ať již ve formě rozsudku či usnesení, jež nabylo právní moci, za předpokladu, že již v průběhu soudního řízení, vydanému rozhodnutí přecházejícím, bylo účastníku řízení odejmuto nebo znemožněno právo před soudem samým právně jednat.¹⁷⁹

Odnětím či znemožněním možnosti účastníka řízení před soudem právně jednat rozumíme nemožnost uplatnit před soudem svá garantovaná procesní práva, jimiž účastníci v rámci řízení v rozsahu odpovídajícím dosaženému stupni svéprávnosti disponují.

V průběhu soudního řízení mohou nesprávným postupem soudu nastat situace, kdy účastníkovi není umožněno se k určitým věcem v rámci řízení vyjádřit. Dochází tomu tak v případě, kdy je soudem nařízeno jednání ve věci, u nějž není účastník bez svého zavinění přítomen, ač s předstihem z vážných důvodů, nesledující pouhý cíl průtahů řízení, požádal o jeho odročení.¹⁸⁰ Následující závažná situace zakládající zmatečnost vyvstává tehdy, není-li účastník k řízení řádně předvolán a v rámci již prvního jednání soud, navzdory jeho absenci, rozhodne v jeho neprospěch. Rozhodnutí v neprospěch účastníka,

---

¹⁷⁸ § 234 odst. 6 OSŘ.

¹⁷⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2017, sp. zn. 27 Cdo 3287/2017-464.

¹⁸⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2019, sp. zn. 33 Cdo 617/2018.

jenž nebyl k jednání řádně předvolán, porušuje účastníkově elementární právo být před soudem slyšen, tedy možnost dle situace příslušně procesně reagovat.¹⁸¹

Žalobu pro zmatečnost lze tedy uplatnit za předpokladu zmaření možnosti jednat před soudem za předpokladu, že nekorektní odnětí tohoto práva ze strany soudu mohlo mít na neúspěch účastníka, jemuž bylo znemožněno před soudem jednat, vliv. Jinými slovy je zde zkoumána příčinná souvislost, tedy zvážení, zda by jeho účast mohla výsledek rozhodnutí změnit a to pouze v případě, že toto pochybení ze strany soudu neměl příležitost vytknout již dříve prostřednictvím odvolání. Pokud by účastník touto možností disponoval a navzdory požadavku jí nevyužil, jednalo by se o pouhé zneužití žaloby pro zmatečnost.¹⁸² Žalobu pro zmatečnost lze uplatnit v tříměsíční lhůtě, od okamžiku doručení rozhodnutí, vůči němuž bude žaloba cílena.¹⁸³

8.10 Důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 4 OSŘ

V řadě posledním důvodem uzavírajícím taxativní výčet možných situací, v nichž lze žalobu pro zmatečnost uplatnit je v tomto případě orientován na objekt, vůči němuž může být žaloba směřována. Žalobou pro zmatečnost lze napadnout pravomocné rozhodnutí odvolacího soudu ve formě usnesení, jímž bylo potvrzeno či změněno usnesení soudu první instance, na jehož základě došlo k odmítnutí odvolání či dovolání pro jejich opožděné uplatnění. Dále také pravomocné usnesení odvolacího soudu, jímž došlo k odmítnutí odvolání či pravomocné usnesení, jehož prostřednictvím došlo k zastavení odvolacího řízení.¹⁸⁴

Ustanovení tedy oproti předešle uvedeným důvodům vymezuje pouze formy rozhodnutí odvolacího soudu s jejich účinky, jež je možné žalobou pro zmatečnost napadnout bez jakéhokoli přiblížení, kdy je důvod zmatečnosti naplněn, jehož vymezení je pro její následné uplatnění nezbytné. V tomto nám poskytne pomocnou ruku soudní rozhodovací praxe Nejvyššího soudu stanovením, že u takto uvedených rozhodnutí odvolacího soudu je důvod zmatečnosti dán tehdy, došlo-li k jejich vydání na základě chybného závěru

---

¹⁸¹ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 2. 2020, sp. zn. III ÚS 2748/18.

¹⁸² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2018, sp. zn. 21 Cdo 2697/2016.

¹⁸³ § 234 odst. 1 OSŘ.

¹⁸⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2437/2013.

skutkové či právní povahy.¹⁸⁵ Jinými slovy tedy v situacích, v nichž se odvolací soud chybně domníval, že nebylo cesty jiné, než odvolání odmítnout či odvolací řízení zastavit.

Ze strany odvolacího soudu může tedy dle tohoto zmatečnostního důvodu dojít v první řadě k odmítnutí odvolání. Podané odvolání lze odmítnout za předpokladu jeho uplatnění osobou aktivně nelegitimovanou, tedy osobou bez oprávnění tak učinit, či v případě jeho opožděného uplatnění, jenž soud první instance řádně neproověřil. K odmítnutí odvolání dochází též v případě nepřipustnosti v objektu, tedy rozhodnutí, vůči němuž směřuje.¹⁸⁶ V poslední řadě může být odvolání rovněž odmítnuto z důvodu obsahových vad, u nichž ani na základě výzvy odvolacího soudu nedošlo ke zhojení.

Druhá část zmatečnostního důvodu pojednává o situaci, v níž došlo ze strany odvolacího soudu k zastavení odvolacího řízení. K zastavení odvolacího řízení může odvolací soud přistoupit za předpokladu, že ze strany účastníka řízení dojde po řádném podání odvolání k jeho následnému zpětvzetí, neboť po této dispozici již není možné podání opakovat.¹⁸⁷ K zastavení dochází také za situace, kdy odvolací řízení, navzdory nesplnění podmínek pro jeho vedení obligatorních, stále probíhá.

V poslední řadě může odvolací soud změnit pravomocné usnesení vydané soudem první instance, jímž došlo z důvodu opožděného uplatnění odvolání či dovolání k jejich odmítnutí. Změna dle jednoduchosti dikce ustanovení pravděpodobně spočívá ve změně statusu odvolání či dovolání z odmítnutých na neodmítnuté.

Odvolání, jakožto řádný opravný prostředek v rámci civilního procesu uplatnitelný, se od žaloby pro zmatečnost v mnohém liší. V první řadě především svou schopností napadnout pouze rozhodnutí vydané soudem první instance, jež nenabýlo právní moci. Na druhou stranu lze odvolání směřovat jak vůči rozhodnutí, jímž je soudní řízení ukončeno, tak rovněž proti rozhodnutím vydaným v jeho průběhu. Odvolání, na rozdíl od žaloby pro zmatečnost, je dále charakteristické svým suspenzivním a devolutivním účinkem, zakládající nemožnost dotčeného rozhodnutí nabýt právní moci do okamžiku, než je o něm ze strany odvolacího soudu, jakožto následek devolutivního účinku, rozhodnuto.

---

¹⁸⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2005, sp. zn. 21 Cdo 489/2005.

¹⁸⁶ § 218 a násl. OSŘ.

¹⁸⁷ § 218c OSŘ.

Proti rozhodnutí vydaném v odvolacím řízení je dále možno postupovat cestou mimořádných opravných prostředků, pokud výsledek odvolacího řízení neodpovídá představám účastníka řízení.

Opravnými prostředky po neúspěšném odvolání jsou za splnění podmínek přípustnosti dovolání a žaloba pro zmatečnost, přičemž ta pouze za předpokladu, že právo uplatnit odvolání bylo účastníkovi na základě chybné dedukce odvolacího soudu odňato, v důsledku čehož je žaloba pro zmatečnost způsobilá institut odvolání zastoupit, a to ze zcela identických důvodů v neúspěšném odvolání uvedených, tedy v plném rozsahu.¹⁸⁸

8.11 Průběh řízení o žalobě pro zmatečnost

Účel řízení o žalobě pro zmatečnost tkví v přezkumu a následné reparaci procesních pochybení, jimiž bylo soudní řízení vydání pravomocného rozhodnutí předcházející, stíženo. Rozhodnutí z takto procesně chybného řízení všešlého nemůže být dle důvodné nesprávnosti, a tedy nespravedlnosti nadále platné a účinné. Z tohoto důvodu je nezbytné takové rozhodnutí podrobit přezkumnému řízení, založeném na kasačním principu, tkvící v eventuálním zrušení pravomocného rozhodnutí, které bylo žalobou pro zmatečnost účastníkem napadeno.

Řízení o žalobě pro zmatečnost je realizováno v jedné fázi, v níž je ze strany soudu zkoumána existence a důvodnost namítané procesní vady. V případě její existence a relevantnosti dochází ke zrušení pravomocného rozhodnutí, vůči němuž je žaloba směřována. Po zrušení rozhodnutí je následně přikročeno k již separátní fázi soudního řízení, neboť důsledkem zrušení rozhodnutí, v souladu se zásadou hospodárnosti,¹⁸⁹ je zpětné předání věci soudu, jenž ve věci prvotně rozhodl, k opětovnému projednání a novému rozhodnutí ve věci. Jedná se tedy o jakési pokračování v soudním řízení u soudu, který navzdory procesním pochybením původní rozhodnutí přesto vydal, přičemž nyní

---

¹⁸⁸ SVOBODA, K. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-774-3, s. 374.

¹⁸⁹ Zásada hospodárnosti je naplněna, neboť není třeba věc, respektive vedený spis postupovat jinému soudu a rovněž tedy není třeba se s věcí respektive spisem nově seznamovat.

je povinen vyslovený právní názor ve zrušujícím rozhodnutí obsažen respektovat.¹⁹⁰

Co se příslušnosti soudu týče, zpravidla je k řízení o žalobě pro zmatečnost ve většině vymezených důvodů věcně i místně příslušný okresní či krajský soud, jež ve věci rozhodoval v první instanci. Výjimku představují důvody zmatečnosti vymezené v § 229 odst. 3 a 4 OSŘ, u nichž je příslušnost svěřena přímo soudu, jehož rozhodnutí bylo žalobou napadeno, tedy soudu odvolacímu, a to pouze za předpokladu, že věcná příslušnost není svěřena krajskému soudu jako soudu první instance.¹⁹¹

Shrňme-li výše uvedené, rozlišující kritéria, na jejichž základě je příslušnosti daného soudu k řízení o žalobě pro zmatečnost posuzována, představují jednak uplatněné důvody zmatečnosti, dále jaké rozhodnutí toho kterého soudu je žalobou napadeno a v poslední řadě též skutečnost, není-li věcná příslušnost dána krajskému soudu jako soudu, jenž rozhodl v první instanci.

Přípustnost žaloby pro zmatečnost je podmíněna splněním jak obecných náležitostí pro podání, tak náležitostí zvláštních pro návrh na zahájení řízení nezbytných. Výčet zvláštních náležitostí sestává z konkrétního označení rozhodnutí, jež je napadáno, uvedení rozsahového rámce, v němž je výrok či více výroků napadeno, vylíčení subjektivně naplněného zmatečnostního důvodu, skutečnosti, o něž se včasnost uplatnění žaloby opírá, připojení důkazních prostředků, jimiž je důvod zmatečnosti podpořen a žalobní petit, tedy návrh znění konečného rozhodnutí soudu o žalobě. Dále je nezbytné uplatnění žaloby v legislativně stanovené lhůtě osobou aktivně legitimovanou, odpovídající dispoziční zásadě, v důsledku čehož nedojde k jejímu odmítnutí či zamítnutí. Za splnění výše uvedených podmínek je přikročeno k projednání a rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost. Subsidiárně se pro tento typ řízení užijí v přiměřené míře ustanovení, dle nichž je vedeno řízení v první instanci.¹⁹²

Mezi ustanovení, jež není v řízení o žalobě pro zmatečnost možné uplatnit lze podřadit ty, jejichž negativní interpretace tkví v nemožnosti přibrání do řízení nového účastníka či substituce osob žalobce a žalovaného za osoby jiné. Tedy ustanovení dle jejich pozitivního výkladu umožňující změny účastníků. Vyjma

---

¹⁹⁰ § 235h odst. 2 OSŘ.

¹⁹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2021, sp. zn. 23 Nd 497/2021.

¹⁹² § 235a odst. 1–2 OSŘ.

změn subjektu není dále možná změna předmětu řízení, ať již vzájemným návrhem či změnou žaloby.¹⁹³

Podstatou žaloby pro zmatečnost je tedy především vytyčení naplněných procesních vad předcházejícího řízení vymezených ustanovení § 229 OSŘ odůvodňující její samotné podání. Takováto výtka učiněného pochybení zakládá povinnost účastníka žalobu uplatňující, aby porušení procesních pravidel soudního řízení již v žalobě samé řádně označil a následně v rámci přezkumného řízení rovněž prokázal. Nenaplnění tohoto důkazního břemene, k němuž je účastník tvrdící zmatečnost povinen, by ve svém důsledku vedlo k zamítnutí žaloby pro zmatečnost. Soud je rovněž vázán rozsahovým rámcem, jenž je účastníkem v žalobě uveden, s výjimkou spojených výroků, tedy výroku závislém na výroku napadaném. Následující výjimky z vázanosti určeného rozsahu tkví v situaci, v níž dle dispoziční zásady podá návrh pouze jeden z účastníků nerozlučného společenství či v případě, kdy legislativa za účelem vypořádání právních vztahů mezi účastníky předvídá určitý stanovený postup.¹⁹⁴

Po zahájení přezkumného řízení je z důvodu nutného zopakování důkazních prostředků nařízeno soudní jednání před též soudem, jenž napadené rozhodnutí v původním řízení vydal, přičemž nutno akcentovat, že z důvodu nevhodnosti jsou z opětovného projednání a rozhodování o žalobě pro zmatečnost vyloučeni soudci, jež napadené rozhodnutí v předchozím řízení projednávali či v důsledku rozhodnutí nesprávně vydali.¹⁹⁵

K soudnímu jednání jsou vyjma účastníka řízení žalobu uplatňující rovněž předvoláni totožní účastníci řízení předcházejícího, jímž je poskytnut adekvátní čas na řádnou přípravu k jednání s možností navrhované zrušení pravomocného rozhodnutí prostřednictvím tvrzení či důkazních prostředků ve svůj zájem zvrátit.

8.12 Rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost

Neshledá-li soud v přezkumném řízení uplatněnou žalobu pro zmatečnost důvodnou, rozhodnutím ve formě usnesení žalobu zamítne. Soud vydá zamítavé

---

¹⁹³ § 92 a násl. OSŘ.

¹⁹⁴ § 235d OSŘ, § 91 odst. 2 OSŘ.

¹⁹⁵ § 14 odst. 3 OSŘ.

usnesení také v případě její nepřipustnosti či z důvodu nesplnění důkazní povinnosti ze strany účastníka žalobu uplatňující.¹⁹⁶

Shledá-li však soud žalobu důvodnou, přejde k pravomocnému zrušení napadeného rozhodnutí, případně dle žalobních důvodů též dané soudního řízení zastaví. V případě zrušení rozhodnutí, aniž by došlo k zastavení řízení, dochází k překonání překážky *rei iudicatae*, tedy věci pravomocně rozhoduté, neboť věc je následně předána zpět původnímu soudu k novému projednání a rozhodnutí ve věci, jehož cílem je zrušené rozhodnutí nahradit. Soudu je v rámci nového projednání a rozhodnutí založena povinnost dbát zmatečnostních důvodů, pro něž jím vydané původní rozhodnutí pozbylo platnosti a účinnosti. V opačném případě by nově vydané rozhodnutí ve věci bylo opět podrobena přezkumnému řízení s identickým, nevyhnutelným výsledkem v podobě jeho opětovného zrušení. V novém rozhodnutí ve věci je rovněž rozhodnuto jak o nákladech soudního řízení o žalobě pro zmatečnost, tak též o nákladech opětovně nařízeného soudního řízení. V případě zrušení napadeného rozhodnutí společně se zastavením soudního řízení, tedy v nepřikázaném následném řízení, je rozhodnuto jak o nákladech řízení o žalobě pro zmatečnost, tak o nákladech řízení jemu předcházejícím.¹⁹⁷

---

¹⁹⁶ § 235e odst. 1 OSŘ.

¹⁹⁷ § 235h a násl. OSŘ.

9 Žaloba na obnovu řízení

9.1 Obecná charakteristika

Žaloba na obnovu řízení, společně s dovoláním a žalobou pro zmatečnost uzavírá legislativní výčet mimořádných opravných prostředků uplatnitelných v rámci civilního procesu, jimiž se lze bránit vůči rozhodnutí soudu ve věci samé, jež nabylo právní moci za předpokladu vadného, tedy nesprávně vedeného soudního řízení rozhodnutí předcházejícímu. Žaloba na obnovu řízení představuje dispoziční opravný procesní institut, jenž lze ze strany účastníků původního řízení za určitých okolností iniciovat za účelem změny či zrušení napadeného rozhodnutí. Žaloba na obnovu řízení se od předešle uvedené žaloby pro zmatečnost, navzdory sdílené legislativní úpravě zakotvené mezi ustanoveními § 228–335i OSŘ, svou povahou značně liší, neboť její účel netkví v reparaci pochybení procesního charakteru, z něž rozhodnutí vzešlo, nýbrž v nápravě pochybení tkvící v nesprávných či neúplných skutkových zjištění v rámci původního soudního řízení.¹⁹⁸

Skutkovými zjištěními míníme určité skutečnosti, rozhodnutí či důkazní prostředky, v souhrnu tvořící nezbytný předpoklad pro řádné a objektivní zjištění skutkového stavu věci, jež byla projednána a následně v rámci soudního řízení pravomocně rozhodnuta, ať již ve formě rozsudku či usnesení. Náprava zmíněných skutkových zjištění spočívá v přiznané možnosti jejich dodatečného uplatnění či doplnění, jež z objektivních důvodů nebylo možné v původním soudním řízení provést.

Důvody, pro něž je dodatečné uplatnění skutkových zjištění přípustné, dělíme dle okolností znemožňující jejich užití v rámci soudního řízení. Prvý důvod prezentuje situaci, v níž účastník řízení nemohl skutečnosti, rozhodnutí či důkazní prostředky v době soudního řízení již existujících použít z důvodu, že mu nebyly v době soudního řízení známy či pokud se objevily až následně, a to výhradně za předpokladu, že tato nemožnost nebyla zapříčiněna jeho vlastním zaviněním procesního charakteru. V řadě druhé se jedná o skutečnosti, rozhodnutí či důkazní prostředky, jež nemohly být účastníkem v rámci soudního řízení z objektivních důvodů provedeny, ač jím byly řádně označeny. K této druhé situaci dochází především z důvodu nedostupnosti skutečností či důkazních

---

¹⁹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2019, sp. zn. 26 Cdo 2619/2019.

prostředků v rozhodný okamžik.¹⁹⁹ Oba výše uvedené důvody doprovází společný cíl a zároveň obligatorní podmínka zakotvující jejich přípustnosti. Sledovaný cíl ze strany účastníka představuje povolení obnovy řízení, neboť po uplatnění či doplnění skutkových zjištění či důkazů existuje vidina možného, pro navrhujícího účastníka příznivějšího následku. Právě tento příznivější následek představuje vyjma cíle rovněž zmíněnou obligatorní podmínku, neboť bez této eventuální možnosti není možné k obnově řízení přistoupit, neboť by postrádalo na svém smyslu a účelu.

9.2 Nepřípustnost žaloby na obnovu řízení

Žaloba na obnovu řízení, jakožto mimořádný opravný prostředek v rámci civilního procesu užitelný podléhá z důvodu své povahy zapříčiňující snížení právní jistoty poměrně široce vymezenému výčtu situací, v nichž je užití žaloby na obnovu řízení explicitně vyloučeno. Nepřípustnost žaloby na obnovu řízení je koncentrována jak v OSŘ, tak též v řadě zvláštních právních předpisů, tedy právních předpisů v pozici speciality a tudíž jejich aplikační prioritě.

Dle dikce OSŘ, jakožto obecného subsidiárního právního předpisu, je nepřípustnost uplatnění žaloby na obnovu řízení vymezena jak konkrétní formou daného rozhodnutí, tak též jednotlivých částí v něm obsažených, jejichž napadení jak žalobou na obnovu řízení, tak žalobou pro zmatečnost vede k nutnému neúspěchu. Žalobu na obnovu řízení nelze směřovat vůči rozhodnutí ve formě usnesení, jímž bylo rozhodnuto o žalobě z rušené držby, tedy v situaci, v níž se osoba z důvodu neoprávněných zásahů do vlastnické sféry držby práva, domohla prostřednictvím posesorní žaloby soudní ochrany a provizorního nastolení žádoucího pokojného stavu. Provizorního, neboť nastolený stav nezakládá překážku bránící pozdějšímu uplatnění žaloby jiné.²⁰⁰

Uplatnění žaloby na obnovu řízení je rovněž nepřípustné, směřuje-li proti výrokům, jimiž jsou stanoveny náklady řízení, lhůta k plnění či předběžná vykonatelnost, tedy vůči výrokům vedlejším, aniž by, vzhledem jejich akcesorické povaze, došlo rovněž k napadení výroku hlavního. Žaloba na obnovu řízení je dále nepřípustná v případě, směřovala by pouze proti odůvodnění

---

¹⁹⁹ § 228 odst. 1 písm. a)–b) OSŘ.

²⁰⁰ § 230 odst. 1 písm. a) OSŘ.

napadeného rozhodnutí, aniž by byl opět napaden výrok hlavní, neboť odůvodnění rozhodnutí samo o sobě není ze své povahy nijak právně závazné.²⁰¹

Nepřípustnost žaloby na obnovu řízení je dána také za předpokladu, směřuje-li vůči rozhodnutí, ať již ve formě rozhodnutí či usnesení, lze-li jejich zrušení či změny dosáhnout, dovolání nepočítaje, způsobem jiným, než uplatněním žaloby na obnovu řízení. Jiný způsob dosažení cíle je zde tedy vůči žalobě na obnovu řízení v postavení přednostním.²⁰² V poslední řadě není dle OSŘ žaloba na obnovu řízení přípustná v rámci probíhajícího výkonu rozhodnutí.²⁰³

Vyjma OSŘ lze situace zakládající nepřípustnost uplatnění žaloby na obnovu řízení nalézt též mezi vybranými ustanoveními ZŘS, působícím ve vztahu speciality k OSŘ, čímž je odvozena jeho aplikační přednost v případě, kdy nebude konkrétní problematika obecných právním předpisem upravena.

Mezi konkrétní ustanovení ZŘS, jež užití žaloby na obnovu řízení explicitně vylučují lze zařadit situace, pokud by žaloba na obnovu řízení směřovala vůči řízení určující existenci konkrétního manželského svazku, dále též vůči řízení směřující k jeho zneplatnění či rozvodu. Dalšími situacemi jsou dle ZŘS řízení o statusových věcech partnerských, tedy jak o určení existence partnerství, tak též jeho zneplatnění či zrušení.²⁰⁴ Dalším řízením, pro něž že žaloba pro zmatečnost nepřípustná představuje řízení, jehož předmětem je zpětné navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí.²⁰⁵

Vyjma výše uvedených procesních právních předpisů, koncentrující většinou část materie civilního procesu lze jednotlivá ustanovení vylučující uplatnění žaloby na obnovu řízení nalézt také v dalších zvláštních právních předpisech. Mezi takové lze zařadit IZ upravující insolvenční řízení. Dle dikce jeho ustanovení není vyloučena možnost napadení pravomocného rozhodnutí z insolvenčního řízení vzešlého prostřednictvím žaloby pro zmatečnost, žalobou na obnovu řízení však takto pravomocné rozhodnutí postihnout nelze.²⁰⁶

---

²⁰¹ § 230 odst. 1. písm. b)–c) OSŘ.

²⁰² § 230 odst. 1–2 OSŘ.

²⁰³ § 254 odst. 2 OSŘ.

²⁰⁴ § 382 a násl. ZŘS.

²⁰⁵ § 491 ZŘS.

²⁰⁶ § 96 odst. 1 IZ.

9.3 Přípustnost žaloby na obnovu řízení

V předchozí části byly vymezeny situace, za nichž není možné žalobu na obnovu řízení a v některých případech též žalobu pro zmatečnost s úspěchem uplatnit. Nyní se v obecné rovině zaměříme na pozitivní přístup přípustnosti žaloby na obnovu řízení, tedy na konkrétní podmínky, jejichž splněním je potenciální úspěch žaloby na obnovu řízení předvídan. Mezi podmínky přípustnosti řadíme jednak objekt, tedy rozhodnutí, jenž je způsobilé být žalobou na obnovu řízení napadeno, dále důvody skutkového charakteru, aktivně legitimované subjekty oprávněny žalobu uplatnit a v poslední řadě též lhůty, tedy časový rámec, v němž je podání žaloby zmíněnými subjekty uskutečnitelné.

Pro žalobu na obnovu řízení, jakožto mimořádného opravného prostředku, platí přípustnost jejího směřování vůči pravomocnému rozhodnutí soudu první instance, ať již formou rozsudku, usnesení či platebního rozkazu, ve věci samé, jímž bylo řízení ukončeno. Žalobou na obnovu řízení je rovněž možno napadnout pravomocné rozhodnutí ve formě usnesení, jímž došlo ke schválení smíru, a to pouze za předpokladu, je-li směřována vůči podmínkám, za nichž ke smíru došlo. Dále je žalobou na obnovu řízení možné postihnout pravomocná rozhodnutí ve formě platebního rozkazu, rozsudek pro uznání či pro zmeškání, přičemž pro jejich napadení platí identická podmínka, jako v případě usnesení o schválení smíru, tedy postižení předpokladů, za nichž k vydání pravomocných rozhodnutí došlo.²⁰⁷ Žalobou na obnovu řízení lze dále napadnout rozhodnutí odvolacího soudu ve formě rozsudku či usnesení. K tomuto kroku je možné přikročit za okolností, týká-li se předmět žaloby procesních podmínek řízení před soudem první instance či sleduje-li předmět žaloby cíl zdiskreditování důkazních prostředků představující oporu pro rozhodnutí soudu v první instanci.²⁰⁸

Vzhledem k výše uvedenému se na tomto místě jeví vhodné akcentovat, že ne všechna rozhodnutí ve věci samé představují ukončení soudního řízení. Toto jakési pravidlo platí obousměrně, neboť rovněž ne všechna rozhodnutí, jimiž došlo k ukončení řízení, znamenají vždy rozhodnutí ve věci samé. Z výjimek, kdy rozhodnutí ve věci samé neodpovídá ukončení řízení, představuje vydání mezitímního rozhodnutí ve formě rozsudku, jímž je rozhodováno o základu projednávané věci. Příkladem pro druhou zmíněnou skutečnost, tedy

---

²⁰⁷ § 228 odst. 2 OSŘ.

²⁰⁸ § 205a písm. a)–c) OSŘ.

kdy rozhodnutí ukončující řízení neodpovídá rozhodnutí ve věci samé lze užít rozhodnutí ve formě usnesení, jímž dochází k zastavení řízení z důvodu existence určité překážky, nikoli však z důvodu rozhodnutí o předmětu řízení samém.

Přípustnost žaloby na obnovu řízení je dále neodmyslitelně vázána k určitým důvodům skutkového charakteru, jež jsou dle OSŘ diferencovány do dvou situací lišícími se v možnostech učinění procesních úkonu ze strany účastníka.

Prvým důvodem, za jehož splnění je žaloba na obnovu řízení přípustná představuje situaci, v níž došlo k vyvstání nových skutečností, rozhodnutí či důkazních prostředků, v době soudního řízení již existujících, nýbrž pro účastníka řízení zcela neznámých, v důsledku čehož nemohlo v rámci řízení dojít k jejich navržení a následnému provedení. K těmto novým skutečnostem soud přihlédne pouze za předpokladu, že jejich neuplatnění účastník, který žalobu na obnovu řízení navrhuje, vlastním pochybením nezapříčinil a rovněž za předpokladu, jedná-li se o skutečnosti, které jsou schopny účastníkovi přivodit příznivější následek.²⁰⁹ Kumulativním splněním výše uvedených částí zakládá, byť jen částečný, úspěch uplatněné žaloby.

Druhým důvodem, jehož naplněním je přípustnost žaloby na obnovu řízení předvídána znázorňuje situaci, na první pohled obdobnou předešle uvedené, nýbrž s jistými zásadními odlišnostmi. V tomto případě se jedná o okolnosti, v nichž bylo účastníkovi řízení, který žalobu na obnovu řízení uplatňuje, z objektivních důvodů znemožněno důkazní prostředky v rámci řízení provést, navzdory skutečnosti jejich řádného označení, respektive navržení. Podmínka eventuálního, pro účastníka příznivějšího následku je zde rovněž obligatorní.²¹⁰

9.4 Aktivní legitimace k uplatnění žaloby na obnovu řízení

Žaloba na obnovu řízení, stejně jako tomu bylo u žaloby pro zmatečnost je ovládána dispoziční zásadou, tudíž jí lze úspěšně uplatnit výhradně dispoziční ve formě návrhu na zahájení řízení, a to pouze aktivně procesně legitimovanými osobami, tedy okruhem osob k takovému procesnímu úkonu zákonně

---

²⁰⁹ ADAMOVÁ, H., BÍLKOVÁ, J., ČUHELOVÁ, K., DÁVID, R., DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., HANÁKOVÁ, V., HRÁDEK, J., HRDLÍČKA, M., CHALUPA, R., JAKŠIČ, V., JURÁŠ, M., KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I., KRÁLÍK, M. a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. 2336-517X. § 228 odst. 1 písm. a).

²¹⁰ § 228 odst. 1 písm. b) OSŘ.

oprávněným. Žalobu na obnovu řízení lze uplatnit pouze osobou, které nebylo rozhodnutím soudu v plné či částečné míře vyhověno.

V první řadě je k žalobě na obnovu řízení aktivně legitimován, tedy oprávněn, hlavní účastník původního řízení, vůči němuž je pravomocné rozhodnutí soudu první instance či soudu odvolacího závazné. Pozici hlavního účastníka je legitimován zastoupit jeho řádně prokázaný právní nástupce, jenž práva hlavního účastníka v důsledku sukcese, ať již univerzální či singulární, absorbuje, v důsledku čehož je pravomocným rozhodnutím identickou měrou intenzity vázán.²¹¹

Druhou skupinou osob, jíž je aktivní legitimace přiznána, představují vedlejší účastníci řízení, disponující oprávněním žalobu na obnovu řízení uplatnit, a to výhradně za předpokladu jejich vstupu a účasti soudního řízení nejpozději před jeho ukončením. Za splnění této podmínky je vedlejším účastníkům přiznána oprávnění shodná s oprávněními účastníků hlavních. Podání žaloby na obnovu řízení vedlejším účastníkem je uplatnění podmíněné, jenž je vázáno k hlavnímu účastníku, na jehož straně stojí a jemuž se od něj dostává podpory. Uplatnění žaloby vedlejším účastníkem je tedy úkon podmíněný, neboť v případě vyjádřeného nesouhlasu hlavního účastníka s uplatněním žaloby na obnovu řízení tuto legitimaci ztrácí. Podání žaloby na obnovu řízení, tedy právní jednání proti vůli hlavního účastníka by nemělo jiného výsledku, než jejího zamítnutí.

Třetí skupina legitimovaných subjektů koncentruje dva zvláštní subjekty, jímž se za určitých vymezených okolností legitimace dostává. Mezi tyto subjekty řadíme státní zastupitelství a Úřad. Těmto subjektům je široce vymezená legitimace především v souvislosti s uplatněním žaloby pro zmatečnost, nýbrž legitimaci k podání žaloby na obnovu řízení zákon již dále nevymezuje. Lze tedy uzavřít, že jak státnímu zastupitelství, tak Úřadu je legitimace k podání žaloby na obnovu řízení svěřena pouze za předpokladu, zastávaly-li procesní pozici účastníků již v průběhu původního řízení.²¹² Na základě výše uvedeného lze tedy shrnout, že oprávnění k následnému vstupu do řízení s možností uplatnění této žaloby se těmto subjektům ze strany zákona nedostává.

---

²¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2017, sp. zn. 21 Cdo 1039/2016.

²¹² § 231 odst. 1–3 OSŘ.

9.5 Lhůty pro podání žaloby na obnovu řízení

Lhůtami rozumíme časově vymezený, limitovaný prostor, v jehož rámci je možné žalobu na obnovu řízení uplatnit. Žaloba na obnovu řízení tvoří společně se žalobou pro zmatečnost a dovoláním trojici završující výčet mimořádných opravných prostředků, jež svou neobvyklou povahou představují zásah do právní jistoty osob, neboť jsou způsobilé zvrátit již nastolený právní stav. Z tohoto důvodu není poskytnutí nad míru potřebného časového prostoru, či dokonce neomezeného, žádoucí. Jelikož se jedná o mimořádný opravný prostředek, rozlišujeme lhůty stanovující jak jejich počátek, tak rovněž nejzazší okamžik možnosti uplatnění, na které lze za předpokladu dodržení takto časově ohraničeného rámce hledět jako na řádné.

Mimořádné opravné prostředky lze směřovat výhradně proti rozhodnutím, jež nabyly právní moci, za počátek lze tedy stanovit okamžik, kdy rozhodnutí nabylo právní moci. Lhůty určující konec jejich trvání, jejichž dodržení představuje další pozitivně splněnou část na cestě k přípustnosti, diferencujeme do dvou typů, a tedy na zákonné lhůty subjektivní a objektivní, jejichž nedodržení nelze dále prodloužit či prominout.

Subjektivní lhůta je pro podání žaloby na obnovu řízení stanovena na tři měsíce od okamžiku, kdy se účastník, jenž žalobu uplatňuje o důvodu obnovy řízení, dozvěděl²¹³ či od okamžiku, od něž mu byla dána možnost důvod uplatnit.²¹⁴ Subjektivní lhůta je tedy založena jak na vědomosti, tak na možnosti účastníka určitý úkon učinit. Lhůta objektivní je stanovena na tři roky, nýbrž s rozdílem její vázanosti nikoli na subjekt, ale na vlastnost objektu. Objektivní lhůta počíná běžet okamžikem, kdy eventuálně napadené rozhodnutí nabylo právní moci, tedy v momentu jeho způsobilosti vyvolat právní následky v něm uvedené. Subjektivní lhůta je objektivní lhůtou podmíněna, neboť nedodržení její tříleté lhůty není možné prodloužit ani odpustit, a to ani za situace, v níž by k běhu subjektivní lhůty, navzdory marnému uplynutí lhůty objektivní, prozatím nedošlo rovněž jako v případě, pokud by stále trvala. Výjimku z podmíněnosti subjektivní lhůty představuje případné zrušení trestního rozhodnutí ve formě rozsudku. Následujícími výjimkami jsou rozhodnutí o přestupku či jiném správním deliktu vydaném ve správním řízení, přičemž

---

²¹³ Důvod obnovy dle § 228 odst. 1 písm. a) OSŘ.

²¹⁴ Důvod obnovy dle § 228 odst. 1 písm. b) OSŘ.

pro trojici takto uvedených rozhodnutí platí společná podmínka, jímž je skutečnost, že taková rozhodnutí byla podkladem, na jejichž podstatě bylo rozhodnutí v původním řízení vydáno.²¹⁵

9.6 Obsahové náležitosti žaloby na obnovu řízení

Žaloba na obnovu řízení, rovněž jako tomu bylo u žaloby pro zmatečnost, představuje mimořádný institut procesní obrany dotčeného účastníka, jehož prostřednictvím sleduje ochranu porušených svých práv a zájmů. Žaloba představuje písemně uskutečněné procesní podání, ať již listinné či elektronické formě, prostřednictvím nějž dochází k zahájení patřičného soudního řízení. Výjimky, u nichž není písemného podání zapotřebí představují řízení, která lze dle zvláštních právních předpisů zahájit bez návrhu. V takových případech je návrh na zahájení řízení učiněn ústně do protokolu. Žaloba na obnovu řízení musí nezbytně obsahovat jak náležitosti obecné, tak náležitosti zvláštní.

Mezi obecné náležitosti patří označení osoby podání činící sestávající z jejího jména, příjmení a adresy bydliště pro účely doručování listin. Dále je v podání nezbytné označit soud, jemuž je určeno. Dále je podatel povinen uvést, které věci se podání týká, nejde-li o již probíhající soudní řízení. V takovém případě je věc blíže konkretizována prostřednictvím individuální spisové značky. Podatel je dále povinen uvést záměr učiněného podání a v řadě poslední jej v podobě podpisu odsouhlasit a datovat.²¹⁶

Do kategorie zvláštních náležitostí OSŘ dále řadí označení soudu, jemuž je žaloba určena a nezaměnitelné vymezení účastníků, respektive procesních stran, vůči nimž je žaloba směřována. Žalobce je dále povinen určit, které věci se žaloby týká společně s vylíčením skutečností, pro něž by mělo být jeho požadavkům ze strany soudu vyhověno. V poslední řadě je nezbytné vymezit žalobní petit, tedy návrh znění konečného rozhodnutí a učinit podpis, jenž úkon přiřitatelný žalobci stvrzuje.²¹⁷

---

²¹⁵ ADAMOVÁ, H., BÍLKOVÁ, J., ČUHELOVÁ, K., DÁVID, R., DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., HANÁKOVÁ, V., HRÁDEK, J., HRDLÍČKA, M., CHALUPA, R., JAKŠÍČ, V., JURÁŠ, M., KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I., KRÁLÍK, M. a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ISSN 2336-517X. § 233 odst. 2.

²¹⁶ § 42 odst. 4 OSŘ.

²¹⁷ 79 odst. 1–2 OSŘ.

V případě neúplných či chybějících náležitostí, pro jejichž existenci nelze v řízení pokračovat, vyzve předseda soudu žalobce k jejich nápravě společně se stanovením přiměřené lhůty, v níž se tak má stát. Nedojde-li v takto určené lhůtě ze strany žalobce ke zhojení nedostatků, jež představují překážku soudního řízení, soud uplatněnou žalobu odmítne.

9.7 Důvody přípustnosti žaloby na obnovu řízení

V této části si již blíže separátně rozebereme zmíněné důvody, jejichž naplnění zakládá přípustnost uplatnění žaloby na obnovu řízení. OSŘ vymezuje dva taxativně vymezené důvody, pro něž lze žalobu, nesoucí se za účelem reparace rozhodnutí ve věci vydaného soudem z důvodu pochybení skutkového charakteru, uplatnit. Pochybení skutkového charakteru tkví v nesprávnosti či neúplnosti skutkových zjištěních, jimiž bylo řízení předcházející vydání rozhodnutí ve věci stíženo a u nějž je z těchto důvodů žádoucí nové projednání věci.

9.8 Důvody obnovy řízení dle § 228 odst. 1 OSŘ

Dle dikce ustanovení § 228 odst. 1 lze žalobu na obnovu řízení směřovat vůči pravomocnému rozhodnutí, ať již ve formě rozsudku či usnesení soudu první instance či soudu odvolacího, jimiž bylo řízení ve věci samé ukončeno, za předpokladu:

- a) „a) jsou-li tu skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, které bez své viny nemohl použít v původním řízení před soudem prvního stupně nebo za podmínek uvedených v ustanovení § 205a a 211 a též před odvolacím soudem, pokud mohou přivodit pro něho příznivější rozhodnutí ve věci;
- b) lze-li provést důkazy, které nemohly být provedeny v původním řízení před soudem prvního stupně nebo za podmínek uvedených v ustanovení § 205a a 211a též před odvolacím soudem, pokud mohou přivodit pro něho příznivější rozhodnutí ve věci.“²¹⁸

---

²¹⁸ § 228 odst. 1 písm. a)–b) OSŘ.

9.8.1 § 228 odst. 1 písm. a) OSŘ

Toto ustanovení směřuje na procesní situaci v rámci původního řízení před soudem první instance či v případě uplatněného odvolání též před soudem odvolacím, v nichž účastník nemohl nově vyvstalé skutečnosti, rozhodnutí či důkazní prostředky, v době řízení již existujících, z důvodu nevědomosti o jejich bytí použít, a to výhradně za podmínky, že tato nemožnost nebyla zapříčiněna jeho vlastním zaviněním procesního charakteru.

Tento prvý důvod, pro nějž je žaloba na obnovu řízení přípustná, sestává z celkem tří vzájemně podmíněných částí, jež je třeba pro úspěšné uplatnění žaloby kumulativně splnit. První část prezentuje nově vyvstalé relevantní skutečnosti, rozhodnutí či důkazní prostředky, které nemohly být účastníkem řízení navrženy a následně provedeny, neboť s takovými skutečnostmi, ač v průběhu řízení samého již existujících, nebyl obeznámen, v důsledku čehož se mu jeví jako skutečnosti *de facto* nové. V případě výše zmíněných novot je však nezbytné posoudit, zdali by tato nemožnost nemohla být aktivnějším přístupem ze strany účastníka, jenž od něj lze spravedlivě očekávat, eventuálně překonána.²¹⁹

Nemožnost navržení a následné provedení takto nově vyvstalých skutečností, rozhodnutí či důkazních prostředků představuje překážku dokazování samého, jakožto součásti zásady projednací, již jsou účastníci za účelem podpory svých tvrzení zatíženi.

Jak již uvedeno výše, žalobce je povinen již v žalobě samé důkazní prostředky jemu ku prospěchu řádně označit, v případě opaku se na neoznačené důkazní prostředky hledí jako na prostředky neexistující. Důkazním prostředkem míníme určitý nosič dat způsobilý poskytnout soudu rozhodné informace o stavu věci, jež důkazní prostředek osvětluje a prokazuje. U důkazních prostředků, jež byly řádně označeny, dochází ze strany soudu, po jejich selekci dle významové hodnoty, v nařízeném jednání k jejich následnému provedení.²²⁰

K takto obligatorně nařízenému jednání svědčí účastníkovi oprávnění, právu na spravedlivý proces odpovídající, být k němu předvolán, být ho přítomen a rovněž také možnost k provedeným důkazním prostředkům vyslovit svůj názor, tedy oprávnění být před soudem slyšen.

---

²¹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2015, sp. zn. 28 Cdo 1872/2015.

²²⁰ § 122 odst. 1 OSŘ.

Nově vyvstalými rozhodnutími míníme rozhodnutí ze strany soudu či správního orgánu vydané po již ukončeném původním řízení, a to pouze za předpokladu, řešily by tato rozhodnutí určitou předběžnou otázku mající pro ukončené řízení zásadní význam odchylně, neboť na podkladě takové předběžné otázky soud v původním řízení rozhodl.²²¹

V řadě druhá navazující podmínka představuje vlastní vnitřní stav účastníka, tedy že k takto nově vyvstalým relevantním skutečnostem, rozhodnutím či důkazním prostředkům bude přihlédnuto výhradně za předpokladu, že účastník neměl na jejich neoznačení či neprovedení vlastní podíl tkvící v procesním pochybení, jež sám zavinil, v důsledku čehož je přičitatelné k jeho tíži. Zaviněním míníme subjektivní vztah propojující vnitřní stav účastníka s eventuálními protiprávními následky, jež mohou příčinou jeho jednání nastat a za něž sám nese odpovědnost. Na procesním pochybení účastníka lze vztáhnout případ již výše zmiňované samovolné iniciativy, kdy nevyvinutí dostatečného úsilí za účelem zjištění uvedených rozhodných novot, které lze spravedlivě očekávat, lze pod procesní pochybení účastníka podřadit.

Poslední doprovázející a rovněž završující podmínka tkví v úvaze ze strany soudu, zda dodatečné uplatnění či doplnění zmíněných neprovedených skutečností představuje oporu natolik intenzivní, eventuálně způsobitou přinést účastníkovi příznivý následek v obnoveném řízení, než následek vzešlý z řízení původního.

U těchto celkem tří výše uvedených podmínek platí povinnost jejich kumulativního splnění, přičemž absence byť jediné z nich předurčuje neúspěch uplatněného důvodu, jenž žalobu na obnovu řízení zákonně ospravedlňuje. Žalobu na obnovu řízení lze podat ve lhůtě tří měsíců od okamžiku, kdy se navrhovatel o důvodu obnovy řízení dozvěděl, přičemž tato lhůta neskončí dříve, než po uplynutí tří měsíců od okamžiku, kdy napadené rozhodnutí ve věci samé nabylo právní moci. Žalobu na obnovu řízení lze v případě zrušení trestního rozsudku, rozhodnutí o přestupku či o jiném správním deliktu, představovaly-li podklad pro vydání původního rozhodnutí, podat nejpozději v objektivní lhůtě tří let od okamžiku, kdy rozhodnutí původního řízení nabyde právní moci.²²²

---

²²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. 22 Cdo 329/2016.

²²² § 233 odst. 1–2 OSŘ.

9.8.2 § 228 odst. 1 písm. b) OSŘ

Následující důvod zakládající přípustnost žaloby na obnovu řízení směřuje na procesní situaci původního řízení, v níž došlo ze strany účastníka k řádnému označení důkazních prostředků, jež následně z objektivních důvodů jím nezaviněných nebylo možné pro jejich nedostupnost provést, avšak následně tyto důkazní prostředky již provést lze. U tohoto důvodu je rovněž podmínkou jejich způsobilost přivodit účastníkovi příznivější následek, než jakému se mu v původním řízení dostalo. Situace prezentovaná uvedeným důvodem se od předchozí uvedené liší povahou důkazních prostředků, jež v tomto případě nelze považovat za nově vyvstálé, neboť ze strany účastníka samého došlo k jejich označení, což zcela nepopíratelně svědčí o jejich vědomosti.

Podstatou tohoto žalobního důvodu je tedy existence nikoli subjektivních důvodů ze strany účastníka či soudu, nýbrž objektivních důvodů zakládající nemožnost provedení daných důkazních prostředků. Prvým objektivním důvodem, pro jehož existenci provedení důkazního prostředku z důvodu jeho momentální nedostupnosti nelze provést, lze uvést situaci, kdy došlo ze strany účastníka k označení osoby svědka za účelem podání svědecké výpovědi, nýbrž pro závažně nepříznivý zdravotní stav v době původního řízení nebyl schopen být jednání účasten a rozhodnou svědeckou výpověď před soudem učinit. Objektivním důvodem je rovněž situace, kdy dojde k nalezení rozhodné listiny po jejím předchozí prohlášení za ztracenou.²²³ Důvodem pro obnovu řízení však není skutečnost neprovedení označeného důkazních prostředků ze strany soudu, vyhodnotí-li je, dle zásady volného hodnocení důkazů, jakožto ne příliš nerelevantními. Vyjma výše uvedených situací může rovněž nastat situace, v níž účastník důkazní prostředky řádně označí navzdory skutečnosti, že jimi sám nedisponuje. V takových případech je mu dána možnost obrátit se na soud se žádostí o zajištění a následné provedení takto označených důkazních prostředků. Nicméně ani v případě této žádosti není ze strany soudu úspěch v zajištění a provedení důkazních prostředku garantován, neboť jeho možnosti jsou obdobné možnostem účastníka samého s odlišností vyšší míry autority. Neúspěch soudu může nastat v případě, dojde-li na žádost účastníka k předvolání

---

²²³ ADAMOVÁ, H., BÍLKOVÁ, J., ČUHELOVÁ, K., DÁVID, R., DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., HANÁKOVÁ, V., HRÁDEK, J., HRDLÍČKA, M., CHALUPA, R., JAKŠIČ, V., JURÁŠ, M., KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I., KRÁLÍK, M. a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ISSN 2336-517X. § 228 odst. 1 písm. b).

osoby svědka, nýbrž učiněné předvolání nebude možné z důvodu jeho neznámého pobytu řádně doručit.²²⁴

Za předpokladu odstranění objektivních překážek provedení důkazních prostředků bránících, dle výše uvedených tedy dodatečným nalezením listinných důkazů či zjištěním dříve neznámého pobytu svědka, je vymezený důvod zakládající přípustnost žaloby na obnovu řízení naplněn s možností jejího následného uplatnění, přičemž podmínka způsobilosti příznivějšího následku platí dále. Žalobu na obnovu řízení lze uplatnit ve lhůtě tří měsíců od okamžiku, kdy se dostalo účastníkovi možnosti důvod obnovy řízení uplatnit, přičemž tato lhůta neskončí dříve než po uplynutí tří měsíců od okamžiku, kdy napadené rozhodnutí ve věci samé nabylo právní moci. Žalobu na obnovu řízení lze podat nejpozději do tří let od okamžiku, kdy rozhodnutí ve věci samé z původního řízení vzešlého nabyde právní moci rovněž za předpokladu zrušení trestního rozsudku či rozhodnutí o přestupku či jiném správním deliktu, jež představovaly předpoklad původního rozhodnutí.

9.9 Průběh řízení a rozhodnutí o žalobě na obnovu řízení

Podstata řízení o žalobě na obnovu, tedy obnovovacího řízení tkví v soudním přezkumu s eventuální možností nápravy pochybení skutkového charakteru, jakožto příčiny, pro níž je pravomocně ukončené původní řízení mylné. K této eventuální nápravě v podobě změny je přistoupeno v následně povoleném obnoveném řízení, v němž dochází k opětovnému projednání a rozhodnutí ve věci samé, jež původní pravomocné rozhodnutí mění a nahrazuje. Žaloba na obnovu řízení nedisponuje suspenzivním účinkem, nicméně zákon připouští možnost odkladu vykonatelnosti původního pravomocného rozhodnutí, je-li zde pravděpodobnost úspěchu uplatněné žaloby.²²⁵

Řízení o žalobě na obnovu řízení skýtá určité rysy společně sdílené s řízením o žalobě pro zmatečnost, především tedy, s jistými odchylkami, příslušnost soudu, jemuž je v řízení o žalobě na obnovu svěřena příslušnost. Žaloba na obnovu řízení nedisponuje devolutivním účinkem, rozhoduje o ní tedy tentýž soud, kterému byla dána příslušnost v původním řízení. Společné znaky lze

---

²²⁴ SVOBODA, K. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-774-3, s. 313.

²²⁵ § 235c OSŘ.

též shledat jak v existenci, z jejich mimořádné povahy plynoucích, speciálně vyčleněných ustanovení upravující řízení o obou žalobách, tak též v přiměřené aplikaci ustanovení ovládající řízení před soudem v první instanci, jež jsou na tato řízení vztažena. Tato ustanovení lze aplikovat za předpokladu, nepožadují-li jejich individualizovaná ustanovení odlišný procesní postup. Mezi ustanovení ovládající řízení před soudem v první instanci, které v řízení o žalobě na obnovu řízení nelze uplatnit jsou především ta, jejichž opačná interpretace znemožňuje jakékoli změny okruhu subjektů, zejména tedy vstup nového účastníka do řízení. Vyjma změn subjektů je rovněž nepřipustná změna předmětu řízení, ať již prostřednictvím žaloby samé či uplatněním práv cestou vzájemného návrhu procesních stran.²²⁶ Ze strany OSŘ je dále umožněno současné uplatnění obou žalob vedoucí, za předpokladu věcné a místní příslušnosti téhož soudu, ke společnému řízení, přičemž dle povahy obou mimořádných opravných prostředků je žalobě pro zmatečnost udělena projednací priorita. Je tomu tak, neboť existence procesních pochybení v rámci soudního řízení vede k opětovnému provedení důkazních prostředků. Vyjma výše uvedených žalob lze současně uplatnit též dovolání, jež disponuje projednací předností jak před žalobou na obnovu řízení, tak před žalobou pro zmatečnost. V takové situaci dochází k přerušení již započatých řízení o žalobách do okamžiku vydání pravomocného rozhodnutí, jímž je dovolací řízení ukončeno.²²⁷

Věcná a místní příslušnost je v případě jak o žalobě na obnovu řízení, tak též v řízení obnoveném svěřena okresnímu či krajskému soudu v první instanci, jenž v původním řízení ve věci rozhodl a je tomu tak rovněž za situace, směřuje-li žaloba na obnovu řízení výhradně vůči pravomocnému rozhodnutí soudu odvolacího.²²⁸

Řízení o žalobě na obnovu řízení je koncentrováno ve dvou fázích. V počátku první fáze dochází ze strany soudu k důkladnému přezkoumání přípustnosti uplatněné žaloby. Zkoumáno je zejména, je-li dodržena věcná a místní příslušnost soudu, obsahuje-li žaloba obligatorní jak obecné, tak zvláštní obsahové náležitosti a včasnost jejího uplatnění osobou aktivně legitimovanou. Dále zjišťuje její přípustnost odvíjející se rozhodnutí, vůči němuž je směřována též existenci přičitatelného pochybení účastníka související s neuplatněním

---

²²⁶ § 92 a násl. OSŘ.

²²⁷ § 235 odst. 1–3 OSŘ.

²²⁸ § 235a a násl. OSŘ.

skutečnosti, rozhodnutí či důkazního prostředku, jehož se domáhá. Nedojde-li nesplněním některé z výše uvedených podmínek k zamítnutí uplatněné žaloby, soud přistoupí k posouzení opodstatněnosti v žalobě vymezených důvodů.

Za předpokladu splnění výše uvedených podmínek tvořící přípustnost žaloby na obnovu řízení ve svém souhrnu a též za předpokladu neexistence překážky, jež by průběhu řízení bránila, lze nařídit soudní jednání, není-li možné rozhodnout bez této nutnosti. Soud je oprávněn rozhodnout bez jednání za předpokladu, je-li možné učinit rozhodnutí pouze na podkladě předložených listinných důkazů, které byly účastníky soudu řádně předloženy, a to pouze za předpokladu, došlo-li ze strany účastníků k dobrovolnému vzdání se práva své účasti na projednání. Soudu je dále umožněno rozhodnout, aniž by nařídil jednání za předpokladu vyjádřeného souhlasu účastníků s takovým postupem.²²⁹ K rozhodnutí bez nařízeného jednání je v poslední řadě přistoupeno v případě zamítnutí uplatněné žaloby či v případě zastavení řízení o žalobě. Zastavení řízení o žalobě může být zapříčiněno, vyjma dalších, zpětvzetím uplatněné žaloby, tak též neuhrazením povinného soudního poplatku.²³⁰ Je-li soudní jednání nařízeno, dochází k předvolání účastníků původního řízení, jež disponují možností na ochranu svých práv a zájmů uvedeným skutečnostem, rozhodnutím nebo důkazních prostředků za účelem ochrany svých práv a zájmů v téže formě oponovat. Touto procesní aktivitou účastníků je sledována snaha ztvárnění odůvodnění, na jehož podkladě by se řízení nemělo své navrhované obnovy dočkat. Na tomto místě je vhodné upozornit, že ze strany soudu není pro povolení obnovy řízení rozhodné pevné přesvědčení o způsobilosti těchto novot původní stav změnit, nýbrž nevyhloučení této možnosti je dostatečné. Oponování ze strany účastníků ve snaze návrh zvrátit by tedy především mělo směřovat k prokázání nemožnosti ovlivnění nastoleného stavu vyvrácením navrhovaných skutečností, soudních rozhodnutí či důkazních prostředků.²³¹

V rámci nařízeného soudního jednání je kladen důraz zejména na uplatněné důvody obnovy, tedy zjišťování vymezené existence skutečností, vydaných rozhodnutí či důkazních prostředků, které v původním řízení nevyšly najevo a jejichž neuplatnění nelze přičíst k vině účastníka. Společně se zmíněnou

---

²²⁹ § 115a OSŘ.

²³⁰ § 9 odst. 1 zákona České národní rady č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

²³¹ LAVICKÝ, P. a kol. *Moderní civilní proces*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7601-3, s. 107.

existencí důvodů obnovy zkoumá soud též jejich relevantnost, tedy jedná-li se o novoty, u nichž nelze vyloučit jejich způsobilost proměnit následek původního rozhodnutí ve věci samé v příznivější, směřující k dobru účastníka, jenž se obnovy řízení uplatněním žaloby domáhá. Soud je rovněž vázán rozsahem, jenž je účastníkem v žalobě vymezen, s výjimkou spojených výroků, tedy výroku závislém na výroku napadaném, jenž napaden nebyl a v případě zrušení hlavního výroku by neobstál. Následující výjimky z rozsahové vázanosti tkví dále v případě společných práv a povinností nerozlučného společenství či dále v případě, kdy zákon za účelem vypořádání právních vztahů mezi účastníky předvídá určitý stanovený postup.²³² Soud se dále zabývá a provádí vyličené skutečnosti a uplatněné důkazní prostředky ostatních účastníků, a to pouze za předpokladu, jsou-li způsobilé návrh na obnovu řízení zcela zvrátit. V opačném případě se jimi bude soud zabývat a provádět až ve fázi, v níž bude k obnově řízení ze strany soudu pravomocně svoleno. Prvá fáze řízení tedy ve svém souhrnu tkví ve zkoumání podmínek zakládajících přípustnost žaloby na obnovu řízení, existenci žalobou uplatněných skutečností či důkazních prostředků, jež v původním řízení nevyšly najevo společně s jejich významností, tedy zda by jejich uplatnění mohlo rozhodnutí vydané ve věci samé ovlivnit, přičemž absolutní přesvědčení není v této prvé fázi zapotřebí, nevyločení této eventuální možnosti je pro účel povolení obnovy řízení dostačující. Dále je též zjišťována existence přičitatelného procesního pochybení účastníka původního řízení a relevantní skutečnosti či důkazní prostředky uplatněné ostatními účastníky řízení, lze-li na jejich podkladě návrh na obnovu řízení v plné míře zdiskreditovat. V opačném případě dochází k jejich provedení až v obnoveném řízení, dojde-li v závěru prvé fáze k jeho povolení.²³³

Vyhodnotí-li soud žalobu na obnovu řízení, dle výše uvedených kritérií, opodstatněnou, pravomocným rozhodnutím ve věci samé formou usnesení navrhovanou obnovu řízení povolí, čímž dochází k odstranění překážky dosavadní následné překážky *rei iudicatae*.²³⁴ Povolením obnovy řízení je odložena vykonatelnost původního pravomocného rozhodnutí a je přistoupeno k řízení

---

²³² § 235d OSŘ, § 91 odst. 2 OSŘ.

²³³ SVOBODA, K. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-774-3, s. 380–387.

²³⁴ STAVINHOVÁ, J. a HLAVSA, P. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Masarykova univerzita, 2003. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-3271-5, s. 429.

obnovenému. Obnovené řízení představuje zmíněnou druhou fází nesoucí se za účelem nového projednání a rozhodnutí ve věci samé.

V případě nepřípustnosti žaloby na obnovu řízení, ať již z důvodů jejího podání osobou nelegitimovanou či uplatněnou po uplynutí stanovené objektivní lhůty, soud žalobu na obnovu řízení bez jednání též formou usnesení zamítne. Součástí zamítacího rozhodnutí je rovněž rozhodnutí o nákladech neúspěšného řízení.

9.10 Průběh řízení a rozhodnutí v obnoveném řízení

Za předpokladu podmiňujícího pravomocného svolení k obnově, jímž je řízení opět uvedeno v život následuje druhá navazující procesní fáze, jejíž účelem je dodatečné doplnění skutkových zjištění. K doplnění skutečností, rozhodnutí či důkazních prostředků dochází v rámci nařízeného soudního projednání, jehož účel spočívá v opravě, tedy změně a nahrazení původně vydaného pravomocného rozhodnutí ve věci samé. V obnoveném řízení je projednávání a rozhodování ve věci samé, na rozdíl od řízení o žalobě pro zmatečnost, svěřeno samosoudci či soudnímu senátu ve složení kopírující obsazení soudu v řízení původním, ač se tato skutečnost nemusí z hlediska garance nezávislosti a nestrannosti soudců jevit jako řešení nejšťastnější.²³⁵

V této druhé fázi soudního řízení dochází především ke vzájemné komparaci v žalobě vymezených skutečností, rozhodnutí či důkazních prostředků, jež byly v předchozím řízení o povolení obnovy uplatněny, společně se skutkovými zjištěními učiněnými již v řízení původním, než došlo ze strany dotčeného účastníka k uplatnění žaloby na obnovu řízení. Primární účel zmíněného oboustranného hodnocení spočívá v hodnocení a doplnění, respektive provedení skutečností, především důkazních prostředků, které v původním řízení nevyšly najevo a mohly by účastníku obnovu navrhuující přivodit příznivější následek. Ze strany soudu dochází ke zhodnocení navržených skutečností pouze v rozsahu důvodů odpovídajícímu vymezení v uplatněné žalobě. Z důvodu vázanosti soudu rozsahem v žalobě na obnovu řízení vymezeném je přistoupeno k dokazování a eventuálně k odlišnému posouzení výhradně v té části, jež navrhopatel již v první fázi řízení sám jako podpěrné důvody pro povolení obnovy

---

²³⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. I ÚS 2517/08.

určil. Výjimkami z této striktní vázanosti soudu v mezích žaloby představují situace, v nichž se jedná o výroky vzájemně závislé, přičemž žaloba na obnovu řízení se ubírala směrem pouze vůči jednomu konkrétnímu výroku a druhý výrok závislý zůstal v důsledku opomenutí zcela nedotčen, ač měl být žalobou taktéž stížen. Soudu je dále umožněno uvedený rozsah překročit například za situace, v níž figuruje nerozlučné společenství účastníků.

Vzhledem ke skutečnosti, že soud v předchozí fázi obnovu řízení pravomocně povolil dal účastníkům najevo, že původního rozhodnutí, jenž ve věci sám vydal je z důvodů navrhovatelem v žalobě vymezených možné dodatečně změnit. Navrhovateli obnovy v již obnovené fázi není dána možnost s důvody v žalobě nadále disponovat, respektive nelze je dále měnit, neboť byl povinen veškeré skutečnosti a důkazní prostředky povinen, v souladu se zásadou projednací, uvést již ve fázi první, tedy v té, v níž došlo k pravomocnému povolení obnovy řízení. Na rozdíl od navrhovatele, jenž o tuto možnost v obnoveném řízení přichází nelze opomenout ostatní účastníky řízení, u nichž k tomuto odnětí nedochází. Ostatní účastníci, jejichž protiargumenty, jež nebyly v první fázi, tedy v řízení o obnově, ke zvrácení navrhovatelem uvedených důvodů obnovy dostatečně silné, jsou ze strany soudu v obnoveném řízení hodnoceny. Cílem účastníků je tedy i v této fázi prostřednictvím skutečností, rozhodnutí nebo důkazních prostředků potvrdit původní skutkový závěr soudu snížením relevantnosti zjištěných navrhovatelem v žalobě vymezených.²³⁶

Shledá-li soud v rámci jednání účastníkem žalobou prezentované skutečnosti, rozhodnutí či důkazní prostředky relevantními do té míry, že svým významem zakládají způsobilost přivodit pozitivnější následek k jeho dobru a původní pravomocné rozhodnutí není pro jejich existenci schopné v původní podobě obstát, soud ve věci samé rozhodne. Tímto rozhodnutím dojde k částečné či plné změně a nahrazení původního pravomocného rozhodnutí ve věci samé. Soud je v obnoveném řízení povinen rozhodnout ve formě odpovídající té, v níž bylo původní pravomocné rozhodnutí vydáno. Výjimku z tohoto pravidla představují měnicí rozhodnutí o schválení smíru, o němž je navzdory původní formy rozhodnutí ve formě usnesení, rozhodováno rozsudkem. Měnicím rozhodnutím ve formě rozsudku je rozhodováno též o původním platebním rozkazu. Součástí měnicího a nahrazující rozhodnutí ve věci samé je také

---

²³⁶ SVOBODA, K. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-774-3, s. 387–389.

rozhodnutí o nákladech řízení jak o žalobě na obnovu řízení, tak o nákladech původního řízení.

Dojde-li soud dle svého zjištění k závěru, že původní napadené pravomocné rozhodnutí je věcně správné, rozhodnutím ve formě usnesení návrh na jeho změnu zamítne, v důsledku čehož žalobou napadené pravomocné rozhodnutí zůstane nedotčeno. Součástí zamítacího pravomocného usnesení je též výrok o nákladech, ale jen o těch souvisejících s vedením řízení o obnovu.²³⁷

---

²³⁷ ADAMOVÁ, H., BÍLKOVÁ, J., ČUHELOVÁ, K., DÁVID, R., DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., HANÁKOVÁ, V., HRÁDEK, J., HRDLÍČKA, M., CHALUPA, R., JAKŠIČ, V., JURÁŠ, M., KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I., KRÁLÍK, M. a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ISSN 2336-517X. 235h a násl.

10 Úvahy *de lege ferenda*

V této již závěrečné části si dovolím právní úpravu žaloby pro zmatečnost a žaloby na obnovu řízení dle svého subjektivního názoru zhodnotit s poukazem na určité nedostatky, jež by dle mého názoru nebylo na škodu cestou novelizace, v rámci legislativního procesu, v nedaleké budoucnosti zhojit.

Žaloba pro zmatečnost prezentuje společně se žalobou na obnovu řízení procesní záruky spravedlivého procesu, jež jsou do kategorie mimořádných opravných prostředků řazeny právem. Navzdory zásadním vzájemným odlišnostem lze též shledat řadu společných rysů, přičemž za primární lze pokládat společně sdílený cíl, jímž je reparace učiněných pochybení, k nimž v rámci soudního řízení, předcházející vydání pravomocného rozhodnutí, došlo. Žaloba pro zmatečnost je svou povahou charakteristická sledováním nápravy pochybení právního charakteru, zatímco žaloba na obnovu řízení je směřována výlučně vůči pochybení skutkové povahy.

Legislativní úpravu žaloby pro zmatečnost a žaloby na obnovu řízení zakotvenou mezi sdílenými ustanoveními § 228–335i OSŘ, lze na první pohled charakterizovat jakožto úpravu poněkud stručnou a skromnou, naopak rozhodovací praxi soudů již za toliko stručnou a skromnou již považovat nelze a je třeba jí přiřknout významnou nápomocnou hodnotu, neboť problematiku ve značném množství velmi obstojně doplňuje a řádně osvětluje. Navzdory vskutku bohaté soudní rozhodovací praxe však nelze opomenout nedostatek sdílené legislativní úpravy po její formální stránce. Jak již uvedeno, jak žaloba pro zmatečnost, tak též žaloba na obnovu řízení jsou řazeny do kategorie mimořádných opravných prostředků, byť legislativně sdílený prostor na jejich mimořádné povaze ubírá a neposkytuje dostatečný prostor umožňující jejich patřičné vyniknutí. O důvodu tohoto omezení lze spekulovat především v rovině frekvence jejich užitelnosti, jež z dostupných statistických údajů není hojná, jako je tomu například u dovolání, též mimořádného opravného prostředku, jenž tímto separátním prostorem disponuje. Společně sdílená ustanovení jsou dle mého názoru problematická, neboť činí úpravu obou žalob ve svém souhrnu dosti nepřehlednou, vyžadující pro řádnou orientaci značnou míru pozornosti a koncentrace, v důsledku čehož je zde dána způsobilost jejího negativního působení směrem k právní jistotě s rizikem jejího ohrožení. Vyjma výše uvedeného by se mohlo na první pohled též jevit, že se jedná pouze o jeden

opravný prostředek sestávající ze dvou částí, pokud by k podrobnějšímu rozboru společných ustanovení nedošlo. Poskytnutí odděleného prostoru jak žalobě pro zmatečnost, tak žalobě na obnovu řízení by dle mého názoru představoval ze strany zákonodárce pozitivní krok, který by se mohl těšit kladné odezvě ze strany veřejnosti.

Následující nedostatek je vztažen k právnímu zastoupení, jež není za účelem uplatnění jak žaloby pro zmatečnost, tak žaloby na obnovu řízení obligatorní, v důsledku čehož může nekorektní podání žalob zapříčinit nadbytečné a neúčelné zatěžování soudů, se zásadou hospodárnosti neslučitelných. Nevyhledání právní pomoci doprovázenou argumentací poměrně značné finanční zátěže, s níž je poskytnutí právní pomoci neodmyslitelně spojeno, je na jednu stranu argumentem přípustným, nicméně v takových situacích je nezbytná komparace právních následků, jež by eventuálním odmítnutím žaloby z ryze formálních důvodů mohly nastat, především zohlednit intenzitu případného tíživého následku. Obligatorní právní zastoupení je dle mého názoru více než vhodné také s ohledem na skutečnost, že pro osoby právnickým vzděláním nedisponujícím může, především v případě žaloby pro zmatečnost, určení taxativně vymezených procesních, tedy právních pochybení, představovat úkol dosti obtížný. Orientace v procesních pochybeních může být složitá, neboť určité důvody obsahují právní pojmy, ač se může jevit opak, pojmy nezaměnitelné a též důvody, u nichž bude v některých případech nezbytné užití právního slovníku či jejich podstatu prostřednictvím dohledávání soudní rozhodovací praxe lépe uchopit. Osoba bez právního vzdělání žalobu pro zmatečnost uplatňující bude nucena rozlišovat mezi nezaměnitelnými pojmy soudní pravomoci a působnosti, dále v případě trestného činu soudce či přísedícího dohledávat znaky trestný čin definující. Dále též v situaci nekorektně obsazeného soudu případně vyvstane otázka, z jakého důvodu nepředstavuje rozhodování soudního senátu namísto samosoudce procesní překážku, byť v případě opačném je důvod zmatečnosti založen. Jak žaloba pro zmatečnost, tak žaloba na obnovu řízení by mohly čerpat inspiraci opětovně především z dovolání, právní zastoupení pro jeho uplatnění explicitně vyžadující. V souladu se zásadou hospodárnosti, především časové, rychlost soudního řízení podporující a též k posílení právní jistoty veřejnosti by institut povinného právního zastoupení, alespoň u žaloby pro zmatečnost, bylo vhodné cestou legislativního procesu uvést v život. Žaloba na obnovu řízení je svým účelem odlišná a nesleduje reparaci právních pochybení, u nichž je znalost

práva nepopiratelnou předností, nýbrž sleduje výlučně nápravu pochybení skutkového charakteru. Absenci povinného právního zastoupení u žaloby na obnovu řízení tedy lze, vzhledem k její povaze, prominout.

Závěr

Civilní proces představuje komplexní systém sestávající z řady jednotlivých, v určitých případech vzájemně navazujících, druhů soudních řízení, přičemž pro účely této diplomové práce zastávalo stěžejní pozici řízení nalézací, v jehož rámci dochází k projednání a následnému pravomocnému rozhodnutí o uplatněných jak řádných, tak mimořádných opravných prostředků. Existence opravných prostředků představuje neodmyslitelnou součást demokraticky orientovaných právních států, neboť poskytují procesní záruky spravedlivého procesu. Prostřednictvím opravných prostředků je dotčeným účastníkům svěřena možnost vyvolání patřičných opravných řízení nesoucí se za cílem dodatečné nápravy učiněných různorodých pochybení, ať již právní či skutkové povahy za účelem ochrany práv a oprávněných zájmů účastníka, jemuž v důsledku učiněného pochybení vznikla či hrozí újma na jeho právech a zájmech různé intenzity působení.

Mimořádné opravné prostředky zastávají mezi opravnými instituty v rámci civilního procesu uplatnitelnými specifickou roli, neboť jejich řádným užitím dochází k prolomení právní moci vydaného soudního rozhodnutí společně s otevřením možnosti jejich následné změny či zrušení za účelem dosažení výsledku spravedlnost reflektující. Průlom právní moci, tedy vlastnosti rozhodnutí vyvolat právní následky, je dále často rozváděn, jakožto ohrožení právní jistoty, neboť je zde, za předpokladu důvodnosti uplatněných mimořádných opravných prostředků, eventuelní možnost změny již závazně nastoleného právního stavu. Nicméně se na tomto místě jeví vhodným připomenout, že pravomocné rozhodnutí vzešlé z nekorektního soudního řízení představuje také ohrožení právní jistoty účastníka, vůči němuž je tíživý následek z mylného řízení směřován, v důsledku čehož mimořádný opravný prostředek za účelem ochrany svých práv a oprávněných zájmů iniciuje. Právní jistotu je tedy nezbytné posuzovat proporcionálně s přihlédnutím k dotčeným stranám, které v dobré víře nabyly legitimního očekávání výsledku určité podoby, jenž je záhy nedůvodně diametrálně odlišný.

Žaloba pro zmatečnost, společně se žalobou na obnovu řízení a dovoláním představují trojici mimořádných opravných prostředků, jejichž společný cíl tkví v nápravě různorodých pochybení, jimiž bylo soudní řízení, vydání pravomocného rozhodnutí předcházející, stíženo. Úloha žaloby pro zmatečnost

tkví v odstranění právních vad předcházejícího soudního řízení, zatímco žaloba na obnovu řízení směřuje výhradně vůči pochybení skutkového charakteru, jimiž bylo předchozí řízení stíženo. Jak žaloba pro zmatečnost, tak žaloba na obnovu řízení sdílí společné legislativní zakotvení upravující poměrně striktně taxativně vymezené podmínky přípustnosti jak v pozitivní, tak v negativní rovině, jejichž splněním je do určité míry predikována jejich naděje na úspěch. Vyjma přípustnosti je sdílenými ustanoveními speciálně upraven také následný průběh příslušných opravných řízení od jejich počátku, až po okamžik jejich pravomocného rozhodnutí. Legislativní úprava se jeví, především s pomocí soudní rozhodovací praxe a komentovaných ustanovení, jako dostačující, ač skýtá určité nedostatky různé míry závažnosti, k nimž by bylo vhodné ze strany zákonodárce v blízké budoucnosti přihlédnout.

Resume

The civil proceedings is a complex system consisting of a series of individual, in certain cases mutually consecutive, types of judicial proceedings, and for the purposes of this thesis, the core position was that of the finding procedure, in which both ordinary and extraordinary legal appeals are heard and subsequently finally decided upon. The existence of those appeals is an inherent part of democratically oriented legal states, since they provide procedural guarantees of a fair trial, by means of which the parties concerned are entrusted with the possibility of initiating the appropriate appeals for the purpose of subsequently remedying the wrongful acts committed, whether of a legal or of a factual nature, in order to protect the rights and legitimate interests of a party who, as a result of the wrongful acts committed, has suffered or is threatened with unjustified harm of varying intensity.

Extraordinary legal appeals play a specific role among the appeals available in the civil process, since their proper use breaks the legal force of the judicial decision made, together with the opening up of the possibility of their subsequent amendment or annulment in order to achieve a result reflecting a justice. The breakthrough of legal force, that is to say, the nature of the decision to have legal consequences contained therein, is often further interpreted as a threat to legal certainty, since there is, assuming the extraordinary legal remedies brought forward are well founded, the possibility of altering a legal situation already established in a binding manner. However, it seems appropriate to recall here that a final decision as a result of wrongfully conducted judicial procedure also constitutes a threat to the legal certainty of the party against whom the consequence of the wrongful final decision stemming from, is directed and, as a result of which, in order to protect rights and legitimate interests, initiates the extraordinary remedy. Legal certainty must therefore be assessed in a proportionate manner, taking into account the parties concerned, who have in good faith acquired a legitimate expectation of a certain form of outcome which is opposed.

The action for a mistrial, together with the action for retrial and the extraordinary appeal, constitute a trio of extraordinary appeals available in civil proceedings, the common objective of which is to remedy the various errors which have vitiated the judicial proceedings. The purpose of the action for

mistrial is to remedy the procedural defects of the previous judicial proceedings, whereas the action for retrial is directed solely at the errors of facts which have vitiated the previous judicial proceedings. Both the action for a mistrial and the action for a retrial share a common legislative provision governing the conditions for the admissibility of their application and the subsequent course of the appropriate appeals proceedings up to their final decision. The legislative provision appears to be sufficient, although it does present certain shortcomings of varying degrees of intensity which should be taken into account by the legislature in future amendments.

Přehled užitých pramenů

Seznam užitých literatury

BARTOŇ, M. Pojem práva na spravedlivý proces a jeho význam. In: BARTOŇ, M. a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-128-1.

COUFALÍK, P. *Procesní legitimace v civilním sporném řízení*. Praha: C.H. Beck, 2019. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-763-7.

FOREJTOVÁ, M. a kol. *Ústavní soudnictví*. Brno: Václav Klemm, 2014. ISBN 978-80-87713-09-9.

GEŠKOVÁ, K. *Dovolanie v civilnom procese*. Praha: C.H. Beck, 2010. Beckova edícia právne inštitúty. ISBN 978-80-7400-166-6.

HORA, V., SPÁČIL, J., ed. *Československé civilní právo procesní: I. – III. díl*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Klasická právnická díla (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-540-3.

KOPECKÝ, M. *Správní právo. Obecná část*. Praha: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-727-9.

LAVICKÝ, P. a kol. *Moderní civilní proces*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7601-3.

SHAW, M. N. *International Law*. 7th ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2014. ISBN 978-1-107-04086-1.

SCHELLE, K. a BÍLÝ, J. *Dějiny českého soudnictví*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7552-959-6.

SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Úvod do civilního řízení*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-81-3.

STAVINHOVÁ, J. a HLAVSA, P. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Masarykova univerzita, 2003. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-3271-5.

SVOBODA, K. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-774-3.

SVOBODA, K. *Žaloba v civilním řízení*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-473-9.

SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ R. a HAMULÁKOVÁ, K. *Civilní proces*. Praha: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-279-3.

ŠÍMA, A. *Občanské právo procesní*. Praha: Armex, 2005. Skripta pro střední a vyšší odborné školy. ISBN 80-8679-517-9.

VOJÁČEK, L., SCHELLE, K. a KNOLL, V. *České právní dějiny*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-127-4.

WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011. ISBN 978-80-7201-842-0.

WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5.

WIPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R. a SPURNÁ, K. *Zvláštní soudní řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-683-9.

ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právní učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6.

ZOULÍK, F. *Soudy a soudnictví*. Praha: C. H. Beck, 1995. Beckova edice právo a hospodářství.

Seznam užitých odborných článků

GERLOCH, A. Právo na spravedlivý proces. *Právník*. 1995, **134**(6), 571–579. ISSN 0231-6625.

Seznam užitých internetových zdrojů

Obnovené zřízení zemské. *Národní archiv* [online]. 2021 [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://www.nacr.cz/wp-content/uploads/2021/04/labyrint-1627-Obnovene-zrizeni-zemske.pdf>

Seznam užitých právních předpisů

Důvodová zpráva k zákonu č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Seznam užitých judikatury

Nález Ústavního soudu ze dne 16. 2. 1995, zn. III. ÚS 61/94.

Nález Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1998, sp. zn. III 200/98.

Nález Ústavního soudu ze dne 11. 12. 2003, sp. zn. III. ÚS 124/03.

Nález Ústavního soudu ze dne 29. 6. 2004 sp. zn. III. ÚS 569/03.

Nález Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2005, sp. zn. IV. ÚS 392/05.

Nález Ústavního soudu ze dne 30. 5. 2006 sp. zn. I. ÚS 116/05.

Nález Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. I ÚS 2517/08.

Nález Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2016, sp. zn. II 934/2016.

Nález Ústavního soudu ze dne 20. 12. 2016, sp. zn. III. ÚS 3055/16.

Nález Ústavního soudu ze dne 9. 7. 2018, sp. zn. II. ÚS 955/18.

Nález Ústavního soudu ze dne 25. 2. 2020, sp. zn. III ÚS 2748/18.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 10. 2010 sp. zn. S 28 Cdo 1896/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 33 Cdo 2763/2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 10. 2015, sp. zn. 26 Cdo 3758/2015.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2016, sp. zn. 21 Cdo 2393/2016.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. 31 Cdo 1511/2020.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2021, sp. zn. 31 Cdo 1475/2020.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2021, sp. zn. 28 Cdo 3374/2020.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2021, sp. zn. 24 Cdo 1871/2019.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2002, sp. zn. 21 Cdo 366/2002.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2003, sp. zn. 21 Cdo 2179/2002.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 20 Cdo 965/2003.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2005, sp. zn. 21 Cdo 489/2005.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2010, sp. zn. 20 Cdo 35/2009.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2012, sp. zn. Cdo 5308/2009.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2013, sp. zn. 21 Cdo 4416/2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2575/2013.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2437/2013.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2014, sp. zn. 21 Cdo 2048/2013.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2015, sp. zn. 23 Cdo 34/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 23 Cdo 4460/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2015, sp. zn. 28 Cdo 1872/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2016, sp. zn. 11 Tvo 3/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. 22 Cdo 329/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2017, sp. zn. 21 Cdo 1039/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2017, sp. zn. 27 Cdo 627/2017.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2017, sp. zn. 27 Cdo 3287/2017-464.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2018, sp. zn. 21 Cdo 2697/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2019, sp. zn. 33 Cdo 617/2018.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2019, sp. zn. 26 Cdo 2619/2019.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2020, sp. zn. 24 Cdo 1739/2020-375.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2020, sp. zn. 21 Cdo 2083/2020.

Seznam užitých systémových právních informací

ADAMOVÁ, H., BÍLKOVÁ, J., ČUHELOVÁ, K., DÁVID, R., DOBROVOLNÁ, E., DVOŘÁK, B., HANÁKOVÁ, V., HRÁDEK, J., HRDLIČKA, M., CHALUPA, R., JAKŠIČ, V., JURÁŠ, M., KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I., KRÁLÍK, M. a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ISSN 2336-517X.

BAŇOUC, H., BAROŠ, J., BOBEK, M., JÄGER, P., KOKEŠ, M., KYSELA, J., LANGÁŠEK, T., MOLEK, P., POSPÍŠIL, I., ŠIMÁČKOVÁ, K., ŠIMÍČEK, V., WAGNEROVÁ, E., WINTR, J. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ISSN 2336-517X.